

Галицька БРАМА

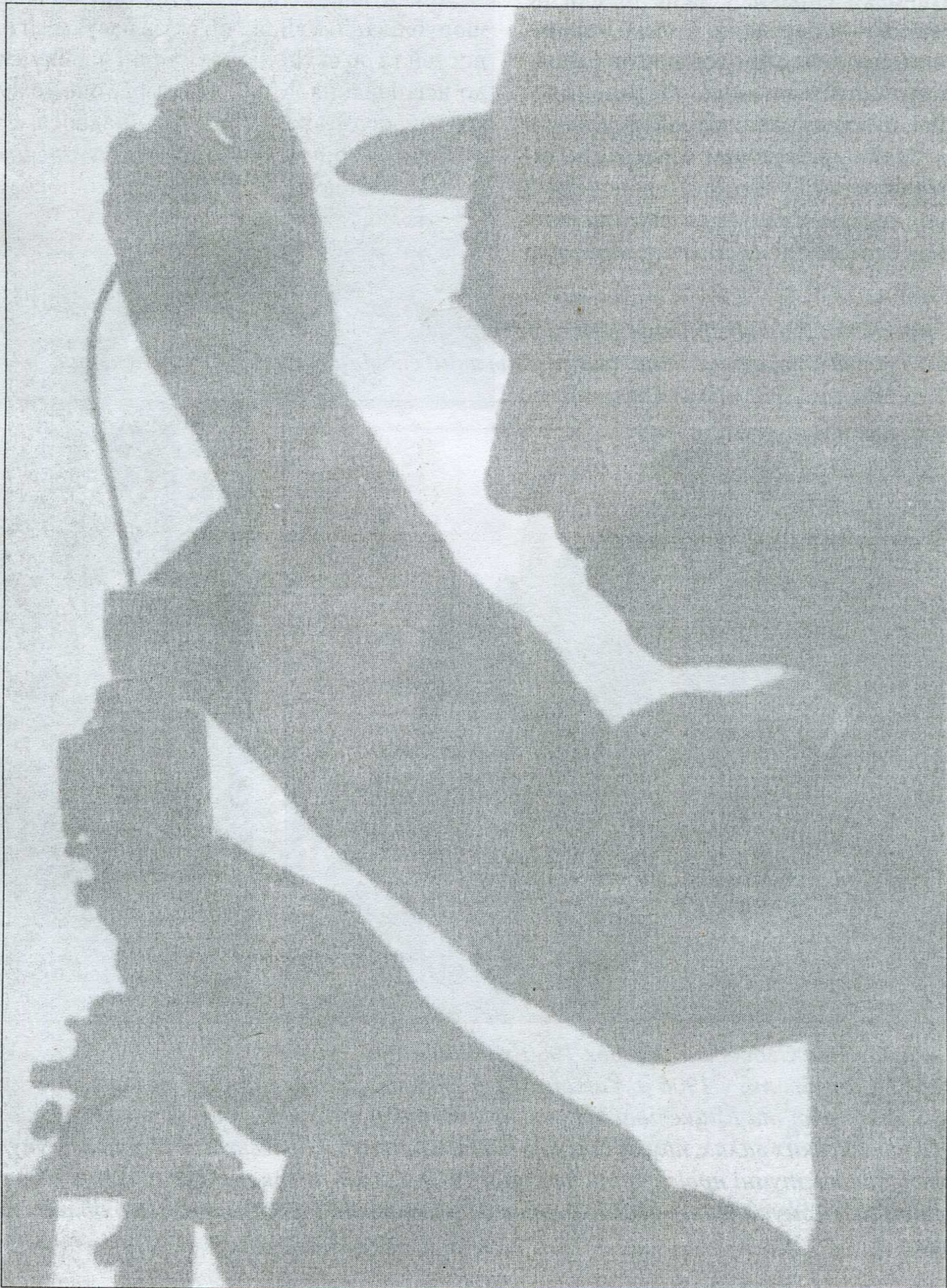
ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ
ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ
КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ К
КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУ
КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ ЛЬВІВ ІСТОРИЯ КУЛ
РА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ІСТОРИЯ КУЛЬ
ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТ
ЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУ
ДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУР
І ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА
ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА Л
ГОРІЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮД
ОРІЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ
ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ ІСТОРИЯ КУЛЬТУРА ЛЮДИ

ЛЬВІВ
середини ХХ ст.

у фотографіях

Ю. Дороша

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ІНСТИТУТ ЛЬВОВА" ♦ ВИДАВНИЦТВО "ЦЕНТР ЄВРОПИ"

Юліан Дорош. Фото Ярослава Коваля, 1960-і рр.

бібліотека українського мистецтва

uartlib.org

Кілька слів пояснення

Від 1956 року Ю.Дорош завідував фотолабораторією інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, яким тоді керував академік І. Крип'якевич. Під впливом „хрущовської відлиги” з'явилася надія перевидати, бодай у модифікованому варіанті, книжку Івана Петровича „Історичні проходи по Львову” (дочекалася вона свого часу аж у 1991 р.). У зв'язку з цими сподіваннями професор залучив батька до збору ілюстрацій для нового, в чомусь, може, й удосконаленого видання „Проходів...”. Робота велася переважно по неділях, поєднуючи у собі приємне з корисним. Після того, як я закінчив 4-й клас середньої школи, батько почав залучати до цієї роботи і мене в ролі писаря, тим паче, що професор Крип'якевич не мав нічого проти. В мої обов'язки входив запис послідовності фотографованих об'єктів та їх адрес. До речі, внаслідок такої постановки справи, у мене ніколи не було „конфлікту поколінь” – я органічно ставав „молодшим партнером” з перспективою „продовжувача і спадкоємця справи”. Тут публікується лише частина, очевидно, що найцікавіша, нагромаджених тоді матеріалів. Свідомо поминуті пам'ятки архітектури середмістя, відомі з багатьох репрезентативних видань, виключено й низку вже знесених неймовірних халуп, до фіксації яких Іван Петрович відчував особливий сентимент, можливо

тому, що вони нагадували йому дитинство на Личакові. Крім цих світлин з родинного архіву вибрано ряд зображень міста, з яких не всюди вдалося усунути чисто побутові сюжети, за що наперед вибачаюся. Про стійкий інтерес Ю. Дороша до урбаністичного середовища може свідчити факт, що у перших виставках УФОТО тридцятих років він приймав участь саме світлинами з життя міста, поки від 1935 року серйозно не захопився етнографічною тематикою, яка й визначила його творче лице. Але інші теми, хоч й епізодично, також батькові були підвладні, свідомо чому ряд путівників і буклетів по Львову 1950-х років, чисто ботанічна друга персональна виставка „Квіти Кайзервальду”, співпраця з патріархом Димитрієм над фіксацією творів сакрального мистецтва та ін.

Домінуюча більшість пропонованих фото – це першопублікації, а відбір об'єктів базувався на показі місцевостей та об'єктів, які за останні піввіку змінилися, часто до невпізнання. Мої коментарі допоможуть відчути чар тодішнього Львова молодим (надіюся, що так буде!) та розбудять приємні спогади юності „першого післявоєнного, останнього досупутникового покоління”.

Андрій ДОРОШ

Фото ліворуч — проспект Свободи (кінець 1940-х років).

Пам'ятника Леніну перед Оперою ще нема, але камінь, який сповіщає про його спорудження, вже встановлено

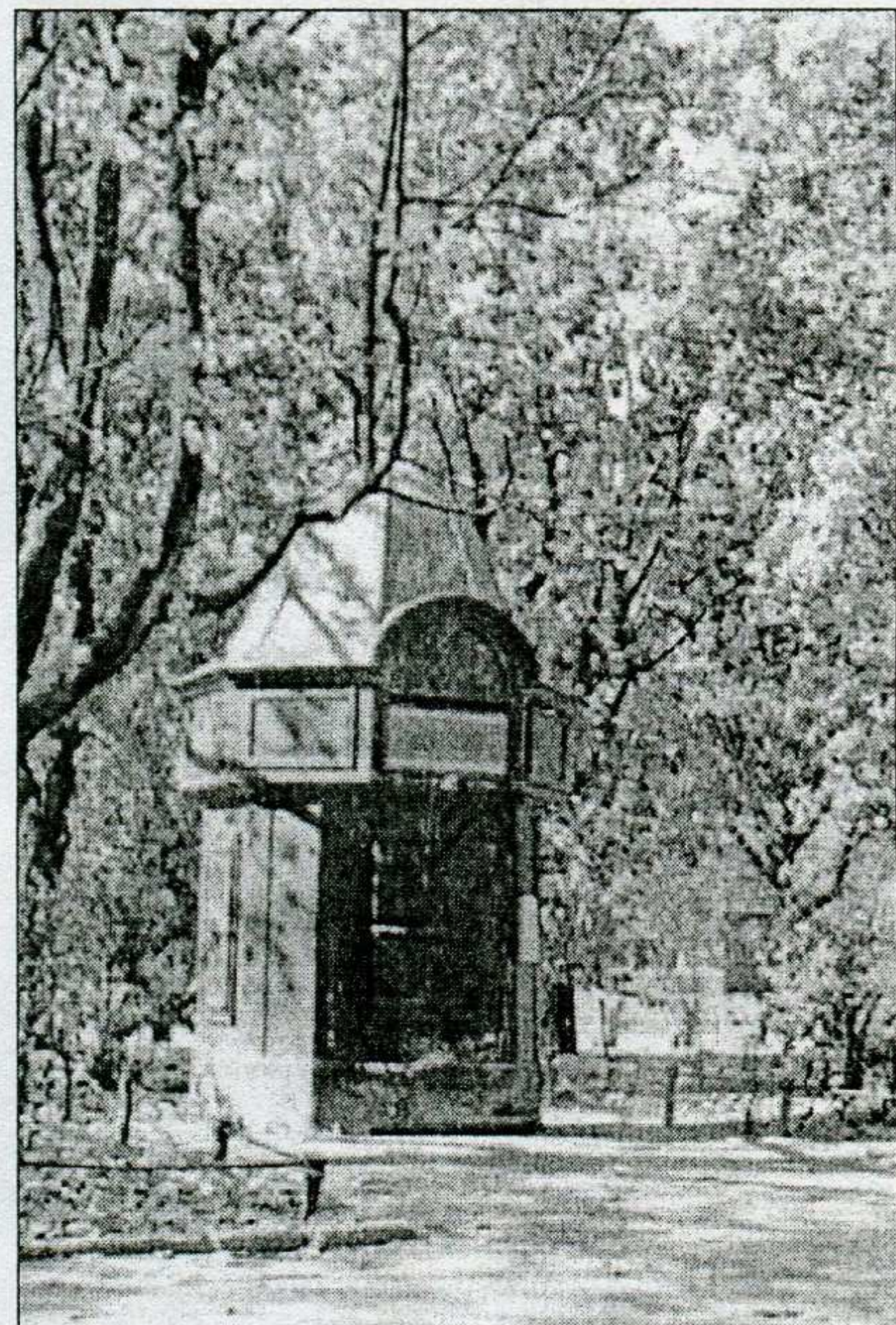
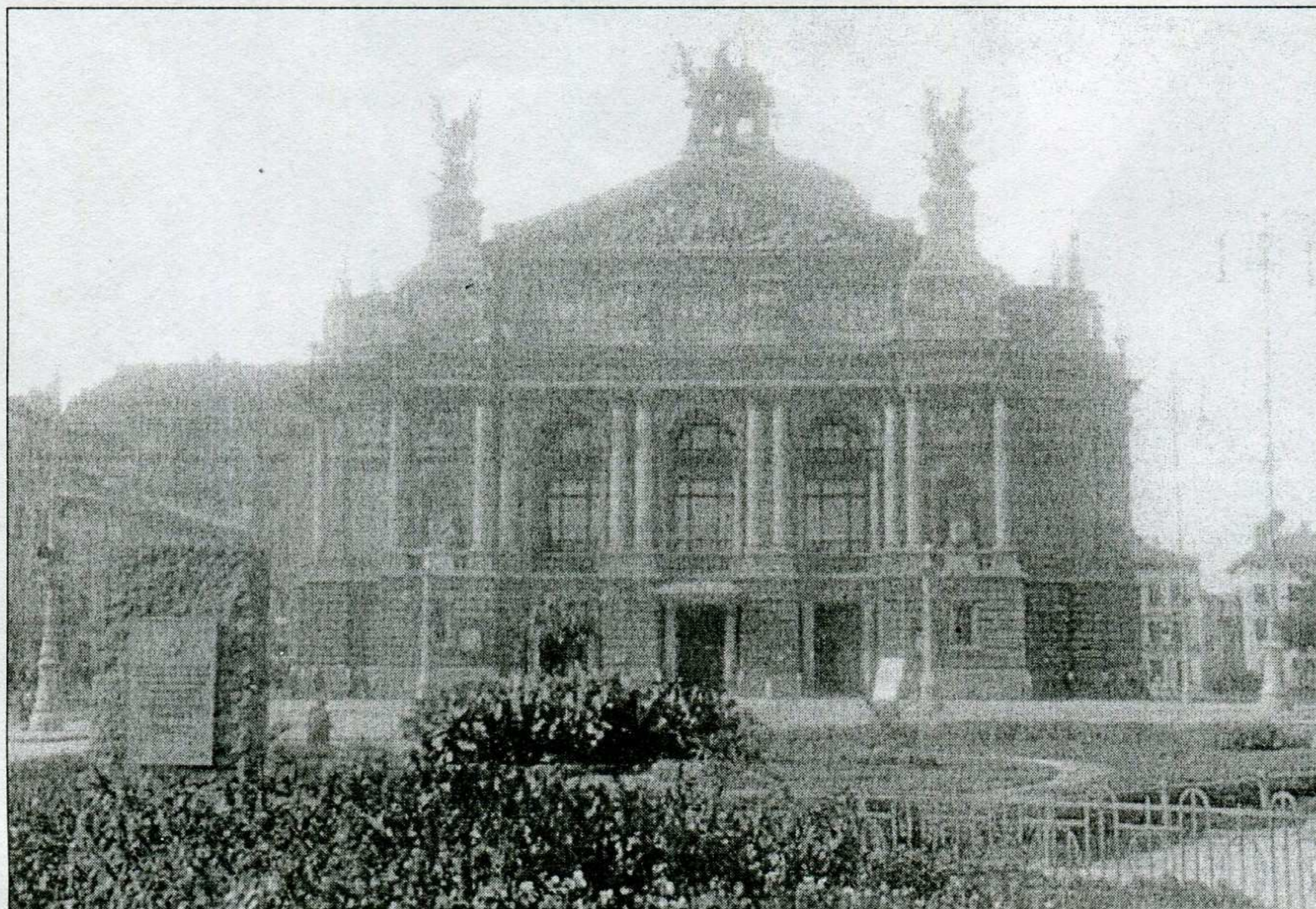

Фото праворуч — проспект Свободи (початок 1960-х років).

Останній з чотирьох кіосків, які у 1906 р. з'явилися у Львові для поширення преси – на розі вулиці та площі Галицької, на розі площі Галицької та Міцкевича, на роздоріжжі вулиць Потоцького і Сапєги (генерала Чупринки й Бандери) та цей – на Гетьманських валах, поміж Оперою та пам'ятником Собеському. Першим усунули кіоск на розі вулиці і площі Галицької, два наступні проіснували до кінця 1950-х років, а показаний на фото – до середини 1970-х, оскільки в ньому робітники комунального господарства зберігали свій інструмент, необхідний для підтримки у чистоті центру міста.

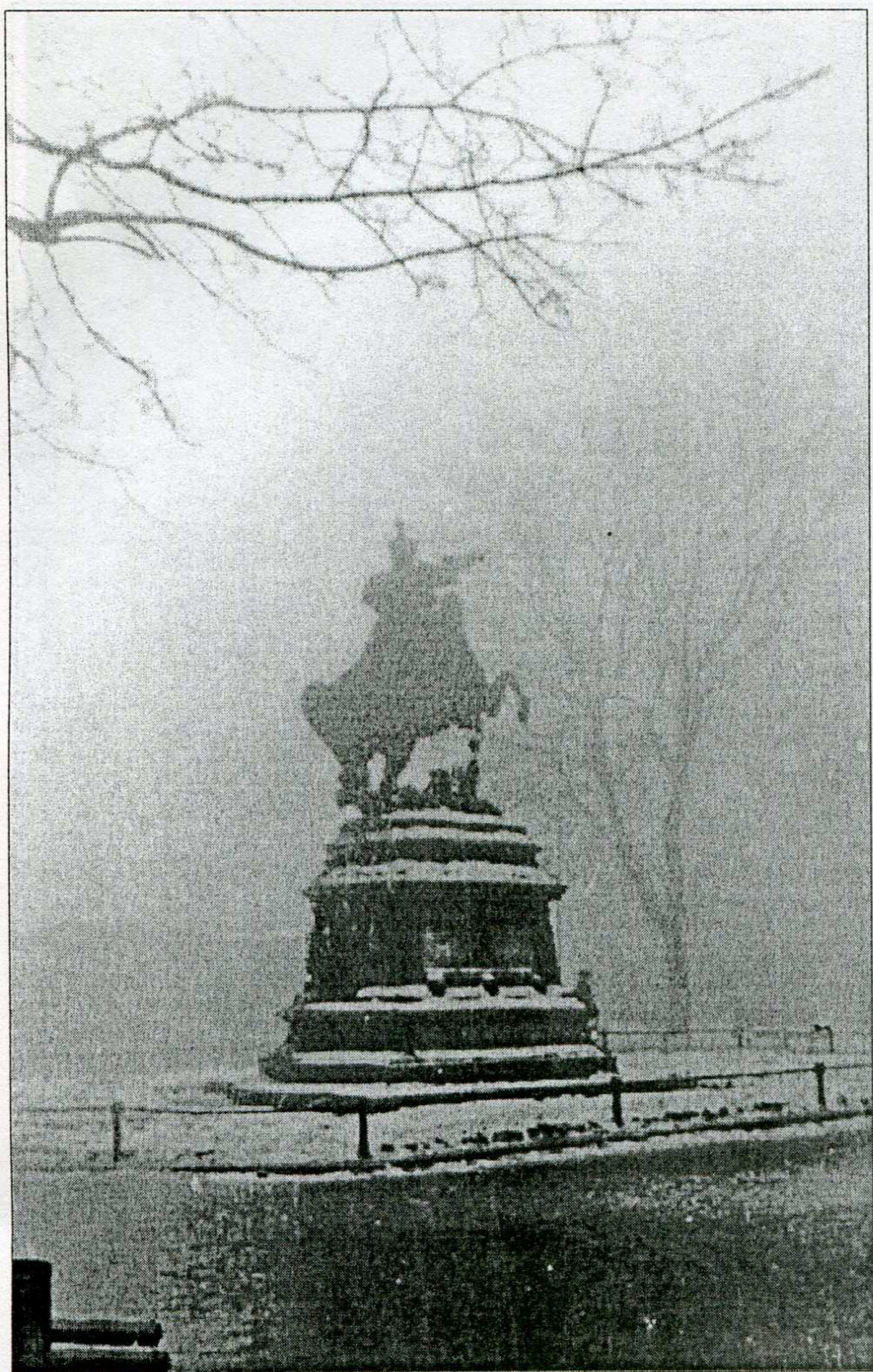
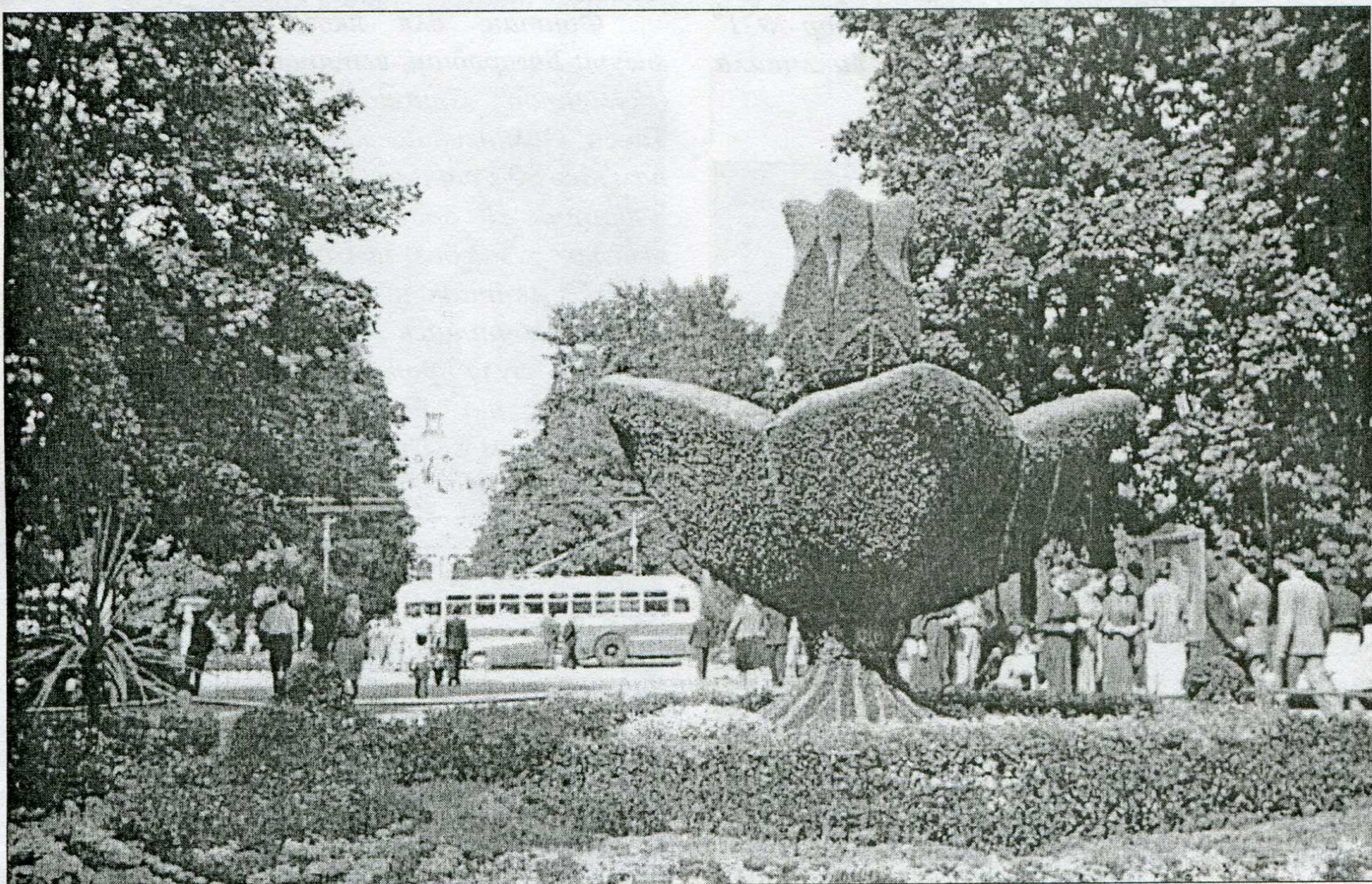

Фото вгорі — проспект Свободи (початок 1960-их років).

На проспекті Свободи, де зараз знаходиться пам'ятник Шевченку, після війни на протязі чверть віку встановлювали велику ялинку, під якою артисти, ряжені під Діда Мороза й Снігуроньку, виступали перед дітьми, а на весь час зимових шкільних канікул встановлювали велику ляльку Діда Мороза, біля якої не бракувало бажаючих сфотографуватися. Починаючи з 1970-х років, коли під ялинкою почали збиратися колядники, з розпорядження ідеологів її почали демонтувати перед Різдвом, а потім було придумано елегантний хід — ялинку з центра перенесли в сквер перед Парком культури при вул. Держинського (тепер Вітовського), де сусідство КДБ запал колядників децю охолоджувало.

Фото ліворуч — проспект Свободи (1940-і роки).

По осі проспекту Свободи стояв пам'ятник переможцю турків під Віднем Яну Собеському, про який у 1939 р. солдати Червоної армії відзивалися вповні доброзичливо — «ти пасматрі, какою у ніх інтересний памятник Багдану Хмельницькому!» (по аналогії з Києвом).

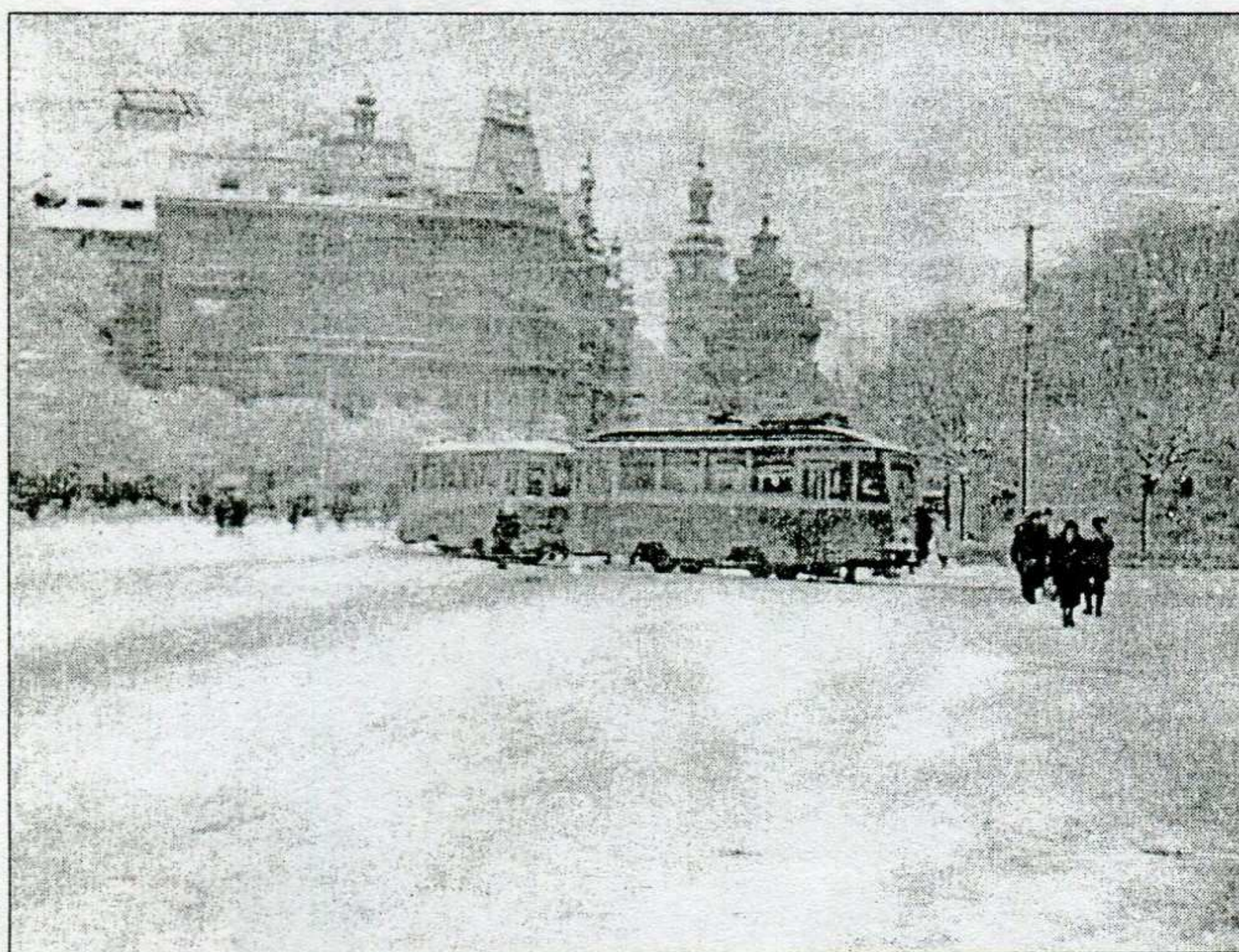
Проспект Свободи (1959 рік).

На місці, де взимку височіла ялинка, влітку умільці з Тресту зеленого будівництва робили вигадливі композиції, які пізніше цьому місцю і принесли назву „Клумба”.

Проспект Свободи (початок 1960-х років).

Очищення центру міста від снігу. Крім випробуваних віками лопат, в дію вступила техніка. Цю снігоочисну машину з лоязика митиці охрестили „вучетич” – по прізвищу одного з голублених радянською владою скульпторів, який виконував державні замовлення на меморіали у Берліні, Волгограді і ін., отримуючи мільйонні гонорари. Енергія, з якою „скульптор № 1” добивався високооплачуваних замовлень, і викликала асоціації з загребущими „лапами” машини.

Площа Галицька (початок 1960-х років).

Трамвай № 1 або 4 виїздить з пл. Галицької на вул. Ватутіна (тепер князя Романа). Хоч пряма лінія по вул. Франка й існувала, всі трамваї робили коліно через пл. Галицьку й вул. князя Романа, аби потім знову виїхати на Франка.

Проспект Свободи (початок 1960-х років).

Фонтан, для якого використано постамент фігури Богородиці, встановленої у цьому місці у 1904 р. (скульптор Станіслав Островський, архітектор Тадей Обмінський, каменярські роботи Яна Гури) в пам'ять 50-ї річниці (лише!!) догмату про Непорочність Зачаття. На задньому плані видно кам'яницю, фасад якої декорував рельєф Павла Ойтеле „Селена й Ендіміон”. При її демонтажі нікому і в голову не прийшло передати рельєф у котрийсь з львівських музеїв, хоч технічно це зовсім не було проблемою. Чаша фонтану й алегоричні дельфіни, які її хвостами підпирають, виконані скульптором Євгеном Дзиндрою.

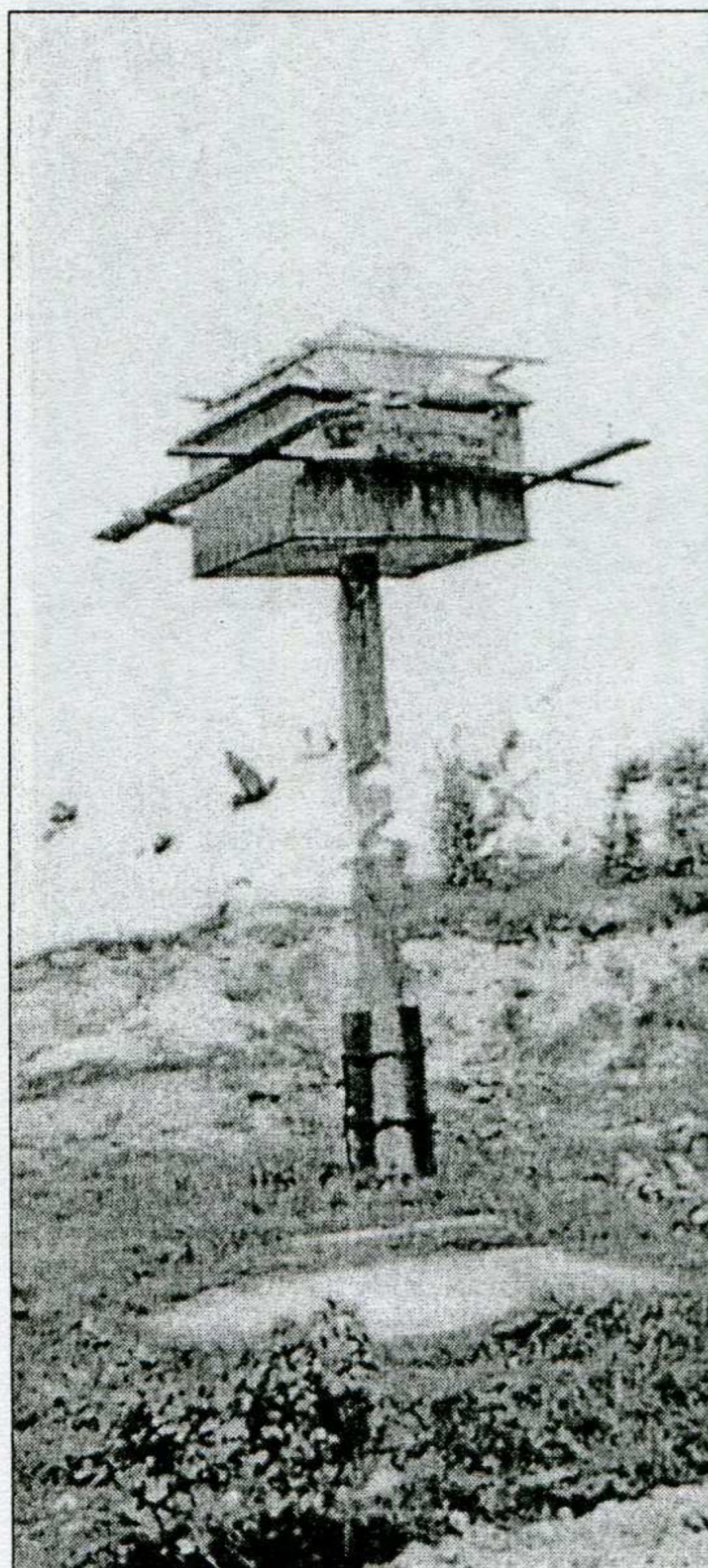
Фото на сторінці праворуч — площа Підкови (перша пол. 1950-х років)

В СРСР голуба культивували як „птаха миру”. Допіру після подій 1968 року в Чехословаччині набули поширення анекдоти – „Як буде по-чеськи «голуб миру»? – «Обесрач дахови», а Радянський Союз? – «Руде страшиділо». На фото цікавою деталлю є Дошка пошани зліва велибині, на якій вміщували назви підприємств – передовиків.

Ріг площі Галицької і проспекту Шевченка (початок 1950-х років).

Реклама кінотеатру „Україна”. Про репертуар тогочасних кінотеатрів найточніше написав відомий льотчик-випробовувач, у майбутньому – інструктор космонавта Ю. Гагаріна, Марк Галлай, якого акурат у ті роки, в ході сталінської кампанії „боротьби з безрідними космополітами” відсторонили від професійної діяльності льотчика: „Репертуар кіно в ті часи був вельми небагатий – чергова видатна (інакших тоді не випускали) стрічка ішла у всіх кінотеатрах по кілька місяців підряд”. (Варто звернути увагу – зліва на фасаді вповні справний газовий ліхтар).

Кривчиці (початок 1960-х рр.)

На околицях Львова, та і в самому місті, було чимало голубятень, власники яких перманентно воювали з котями. Для цього стовб нагорі оббивали бляхою – аби кошачі пазури не бралися.

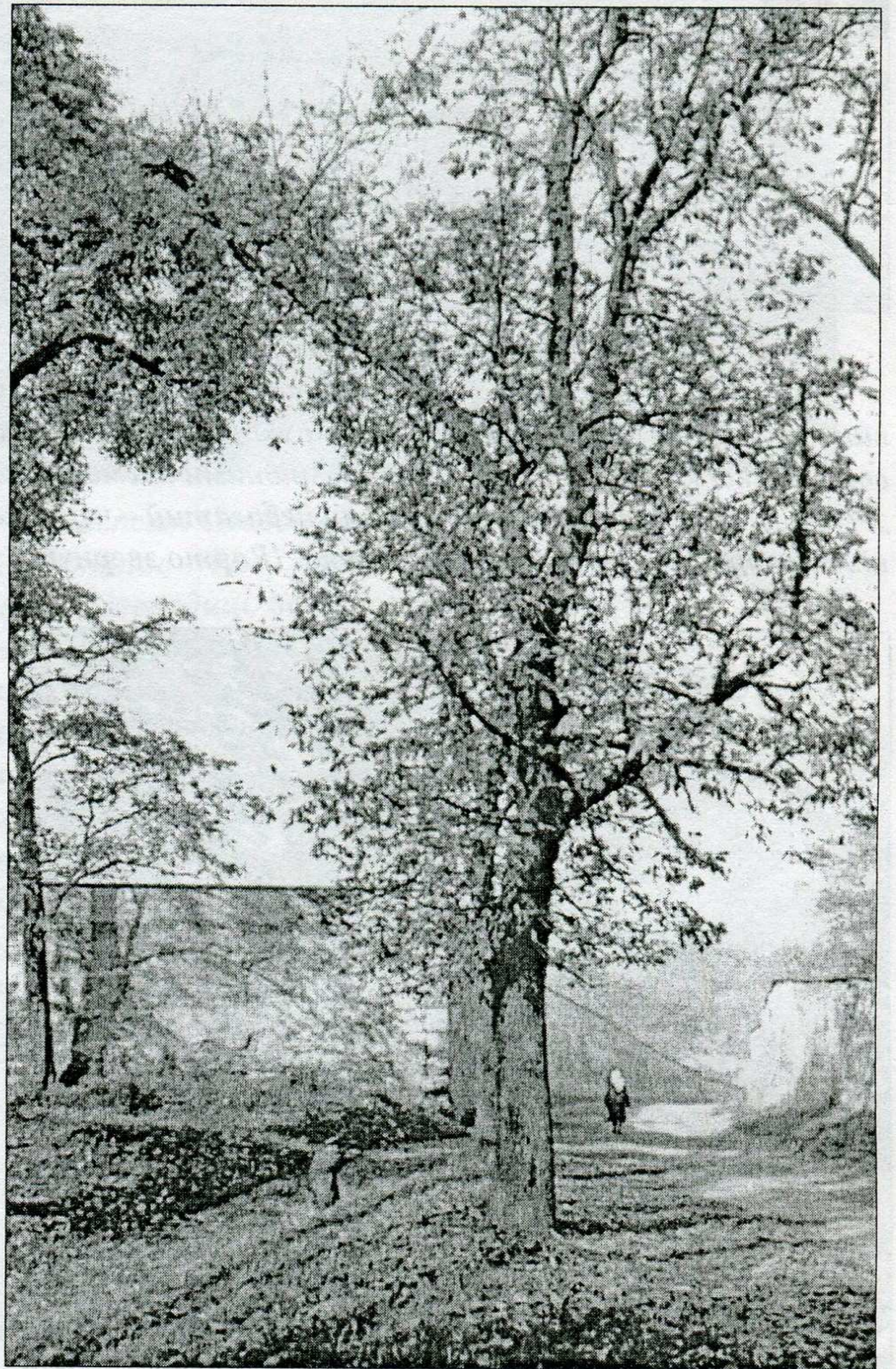
Площа Ринок (друга половина 1940-х років).

Ефекти туману, як і фактура болота завжди цікавили Ю. Дороша, як світлиця. Деякий час, мешкаючи на пл. Ринок № 44, він мав можливість вловлювати відповідні моменти освітлення тих архітектурних об'єктів, які фотофіксації піддаються непросто (зокрема – фонтан „Адоніс”). Ні одного деревця на східній стороні Ринку ще нема.

Вулиця Винниченка. Порохова вежа (кінець 1940-х років).

Порохова вежа ще „нічийна”. До північної стіни прибудована халупа, комини якої щедро коптять стіни вежі і яку нинішні „архітектори–комерсанти” з усіх сил намагаються добудувати знову. При вежі видно паркан, який огороджував виставку трофейної німецької техніки. По здобутих танках, гарматах і літаках дітлахам дозволялося лазити і не заборонялося відкручувати все, що вдавалося відкрутити.

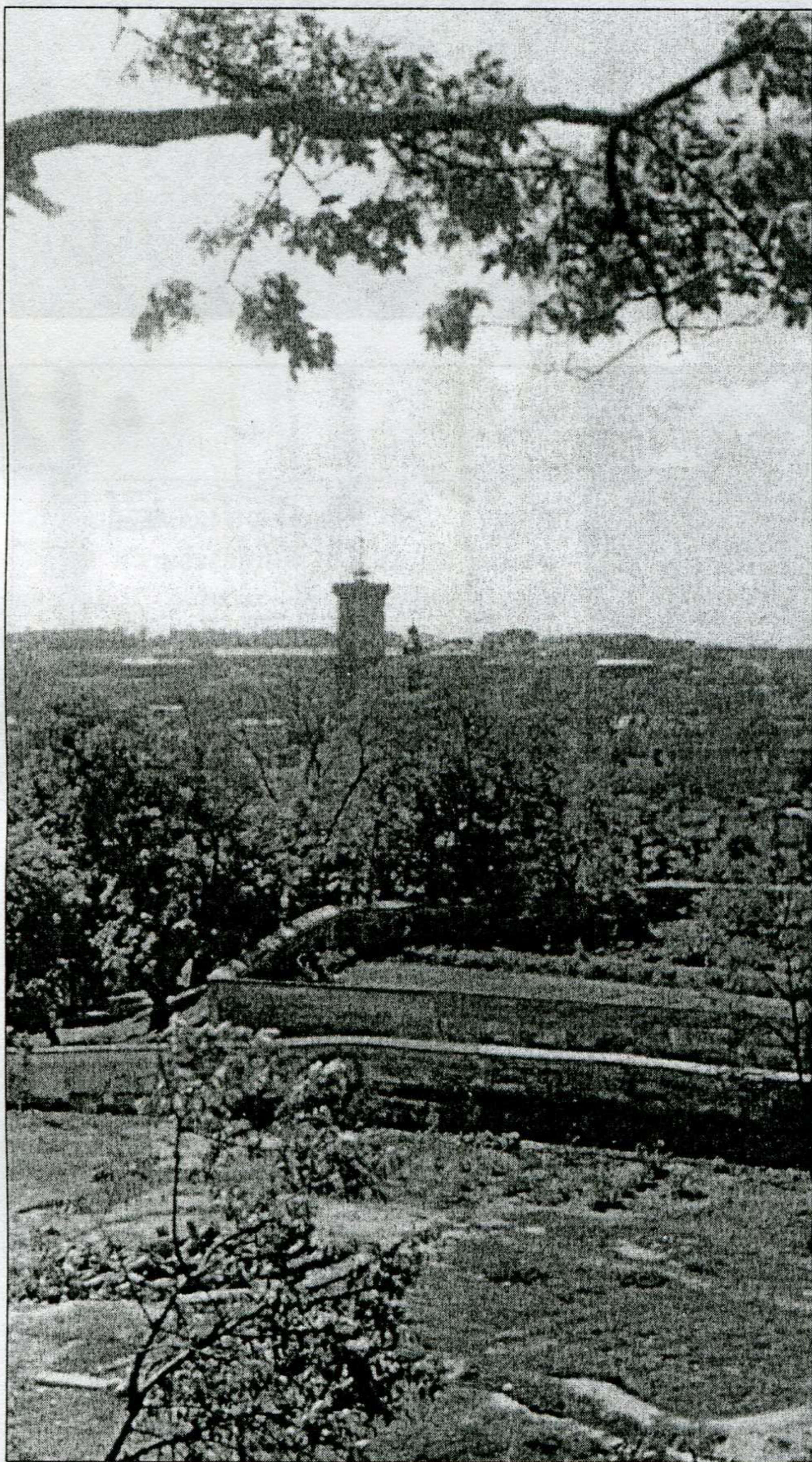

Вулиця Замкова (1956 рік).

Затиснута з обох боків монастирськими мурами, вулиця Замкова ще дуже близька до середньовіччя. Цей її відрізок був використаний для сцени у кінофільмі „Довбуш”, в якій опришки, аби затримати погоню, розкидували по дорозі гроші, які переслідувачі кидалися збирати.

Вулиця Підвальна (1977 рік).

Спроба прив'язати до місцевості макет пам'ятника І. Федорову добре передає сумніви архітектора А. Консулова, рішуче розвіяні одним з авторів скульптури В. Борисенком – „Нехай так стоїть, щоб з усіх трамваїв видно було!”. Що й було виконано.

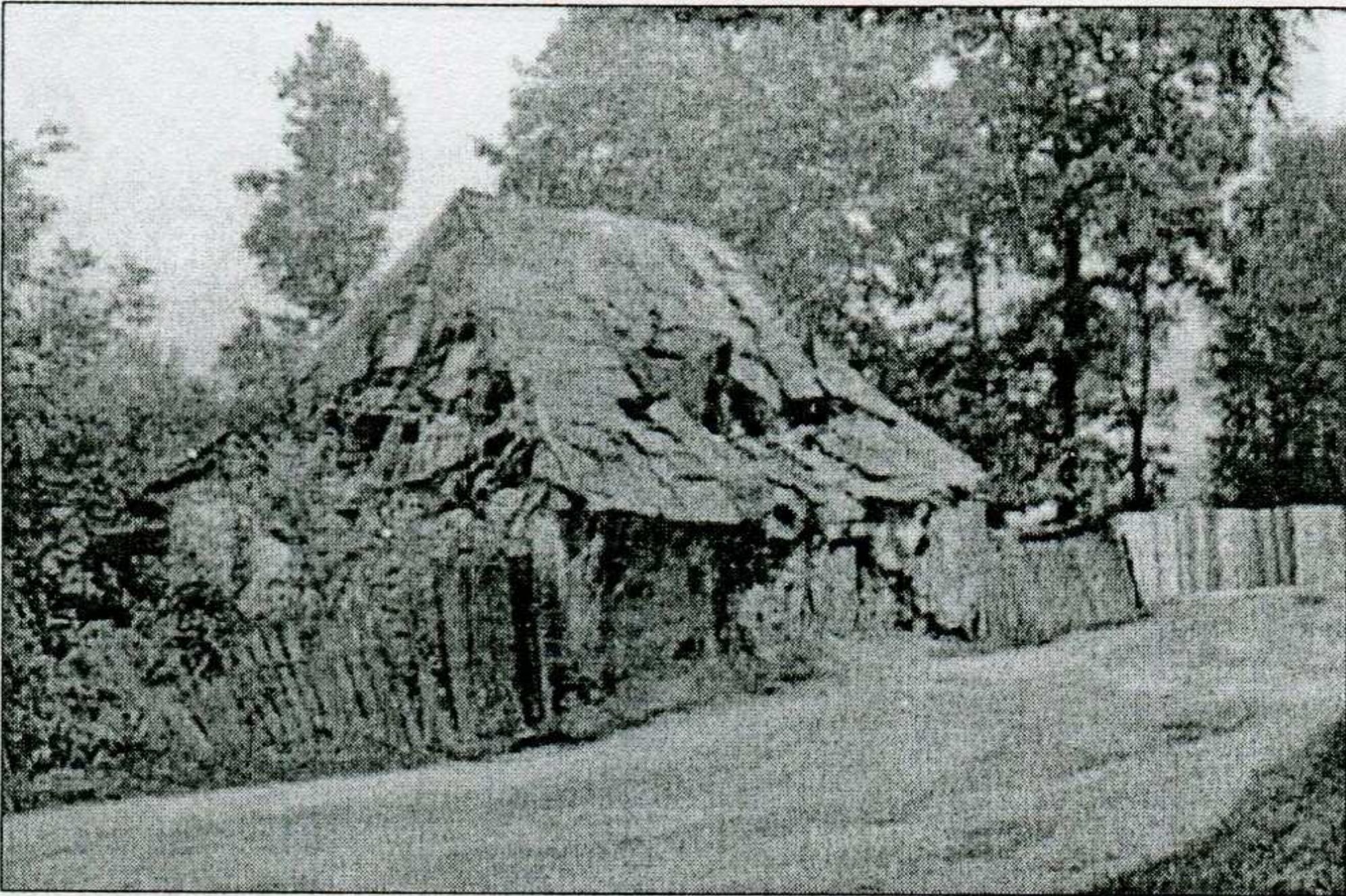
Високий замок (06. 05. 1948 р.).

Вид на вулицю Замкову з оглядового майданчика. Будинку СШ №19 ще нема, а вулиця виглядає просто щілиною поміж могутніми огорожами монастирських комплексів.

Вулиця Замкова (вересень 1959 р.).

Це був перший вихід з професором І. Крип'якевичем на фотофіксацію для нового видання його книжки „Історичні проходи по Львову”. Попри дорогу, під схилом Замкової гори ще зберігалися рештки фігур і хрестів, мурованих „на віки” – з австрійською солідністю.

Вулиця Замкова (вересень 1959 р.).

По другу сторону вулиці ще можна було надібати житла, які пам'ятали не лише цесаря Франца-Йосифа, а, можливо, й цесареву Марію-Терезію.

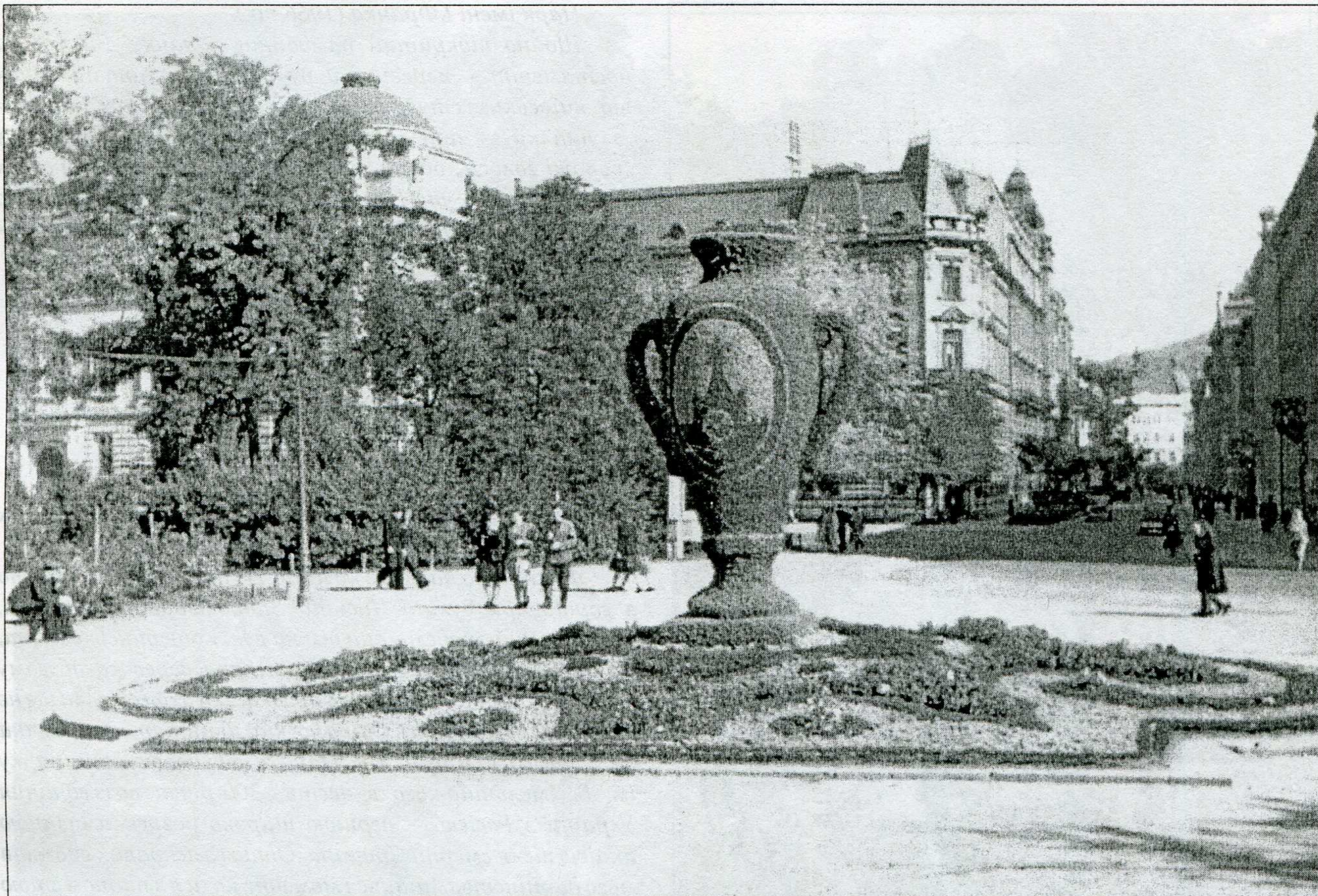
Високий замок (1963 рік).

Під час земляних робіт на Папарівці випадково розкрили кам'яні склепіння. Оглянути їх особисто вважав за потрібне увесь склад відділу археології інституту суспільних наук. Стежкою по схилу Замкової гори йдуть проф. І. Крип'якевич, О. Ратич, В. Ауліх.

Площа Старий Ринок (кінець 1950-х років).

Автобусної станції приміських маршрутів на площі уже нема – вона перенесена на площу Ярослава Мудрого (тепер – площа Святослава), але гужовий транспорт ще преспокійно роз'їжджає по місті. Каси автостанції були в будинку справа – де високі вікна.

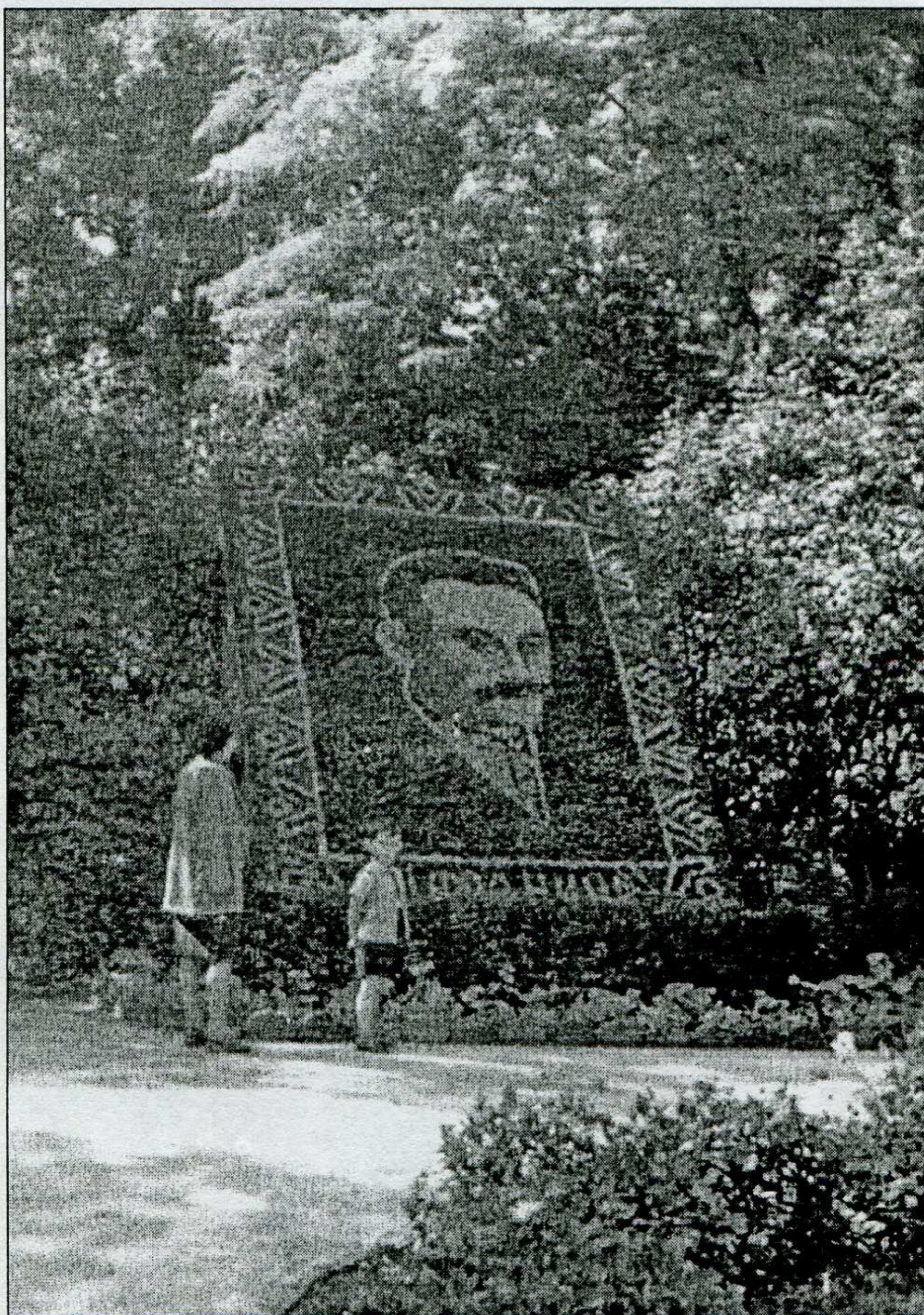

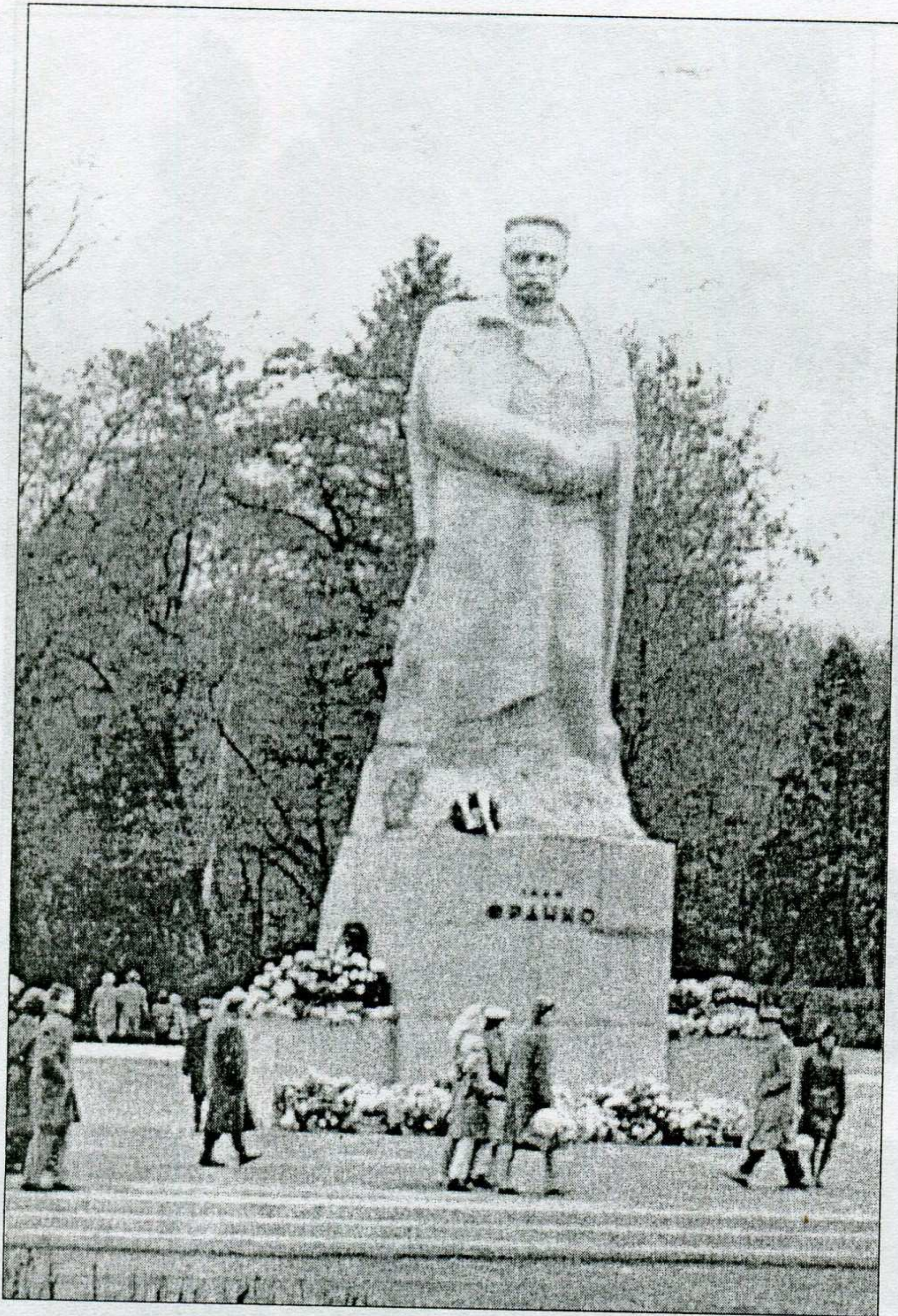
Парк імені І.Франка (1950-ті роки).

У п'ятдесятих роках в місті на клумбах у скверах і парках було чимало споруд, зроблених з дощок, обкладених землею і декорованих „ідеологічно витриманими зображеннями” (в даному випадку – Московського кремля).

Парк імені І.Франка (1953 рік).

На місці, де зараз встановлено пам'ятник Камеляреві, на похилому постаменті (аби вигідніше було поливати) висаджували з декоративного зілля його портрет. Такі ж портрети були в перспективі вул. Листопадового Чину – Б.Хмельницького та Т.Шевченка – там, де зараз знаходиться пам'ятник М.Грушевському. Крім того, в скверіку перед Глинянською вежею (про підземний перехід ще й мови не було) був такий же годинник, який, маючи примітивний механізм, все-таки показував час.

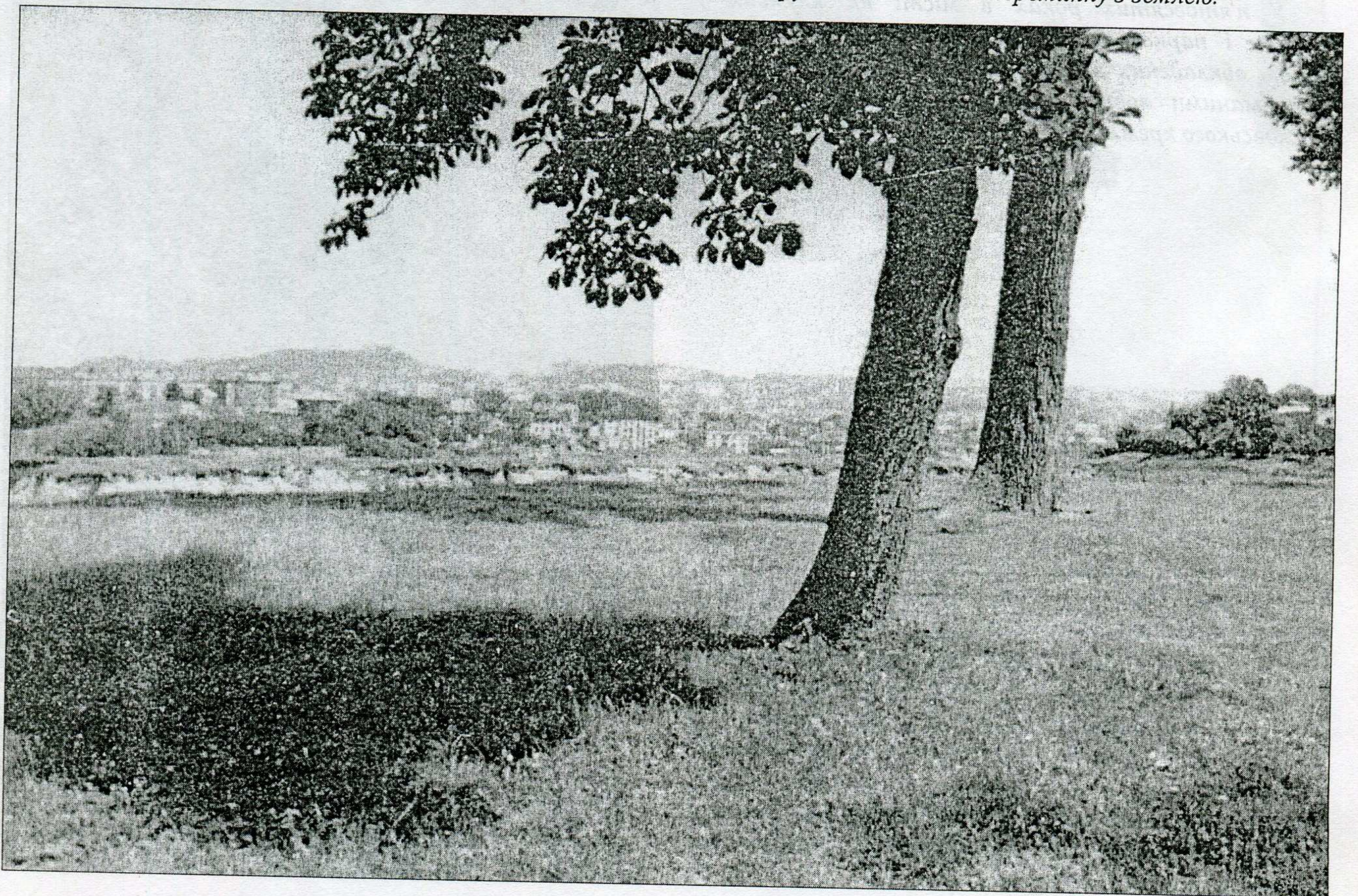

Парк імені І.Франка (1966 рік).

Щойно відкритий пам'ятник Франку. Високо на постаменті – перевитий рушником калиновий вінок від київських студентів. На задньому плані – вежі „глушилки” – аби львів'яни не занадто вслухалися у „ворожі голоси”, одна з яких існує донині. (У Вільнюсі їх завалили ще в час Перебудови). А ми, з притаманною галичанам обережністю, лишили про всяк випадок – може, і придасться...

Парк культури ім. Б. Хмельницького (кінець 1940-х років).

Фактично парк ще не існує. Це просто вид на місто з горбів при вулиці Чистій. Видно форти Цитаделі, Український академічний дім на вул. Коцюбинського, та, на обрії, силует Замкової гори. Купа дерев на другому плані справа – вулиця Лижв'ярська, яка охоплювала ще не до кінця зруйнований Стрийський цвинтар, остаточно заглада якого й була пов'язана з побудовою тут парку ім. Б. Хмельницького в честь „300-річчя возз'єднання України з Росією” – першою широко розрекламованою акцією після смерті Сталіна. Одним з яскравих спогадів мого дитинства лишився момент, коли я з татом стою на горбку, де зараз ВО „Сімекс”, а екскаватор висипає в кузов грузовика кістки впереміжку з землею.

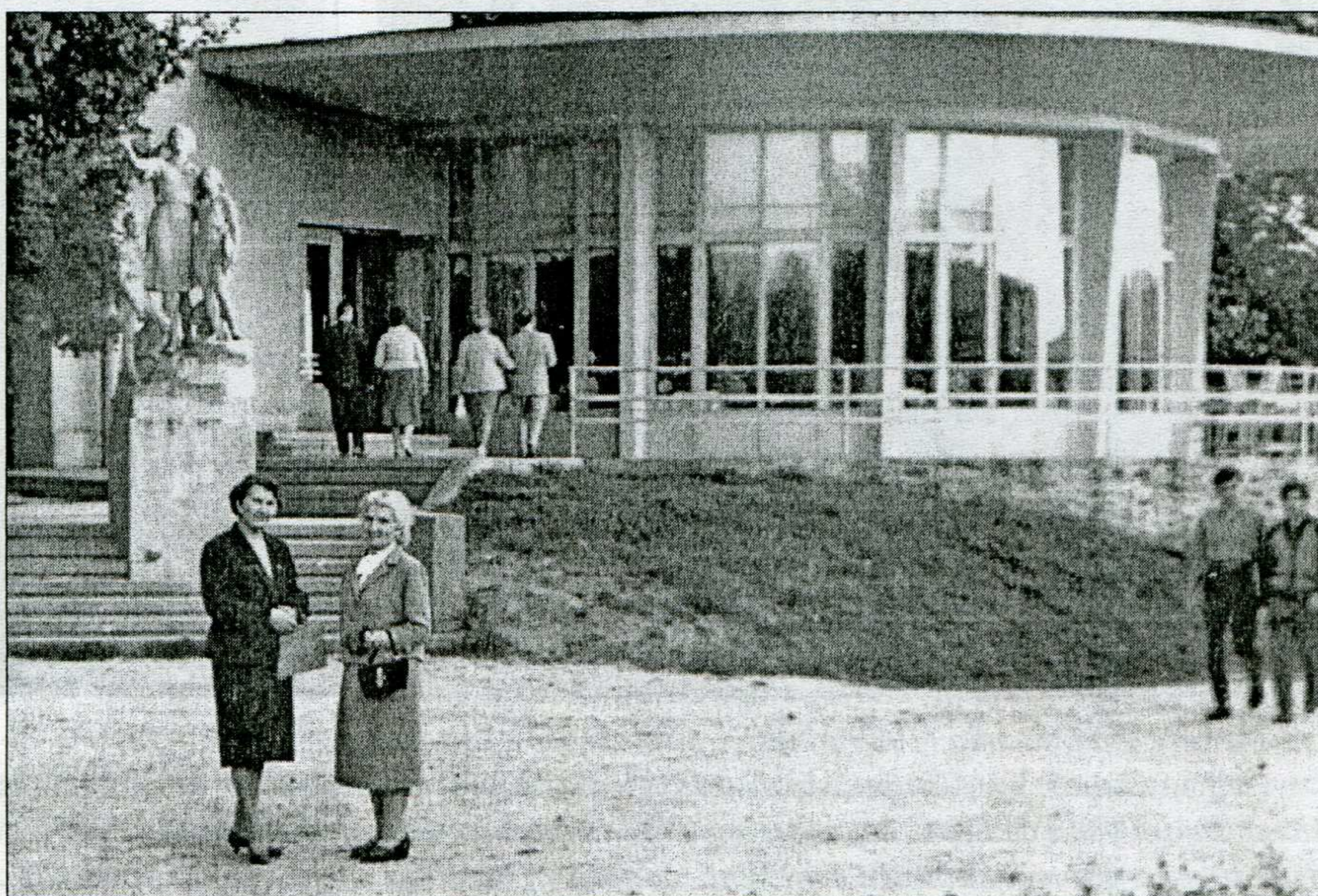

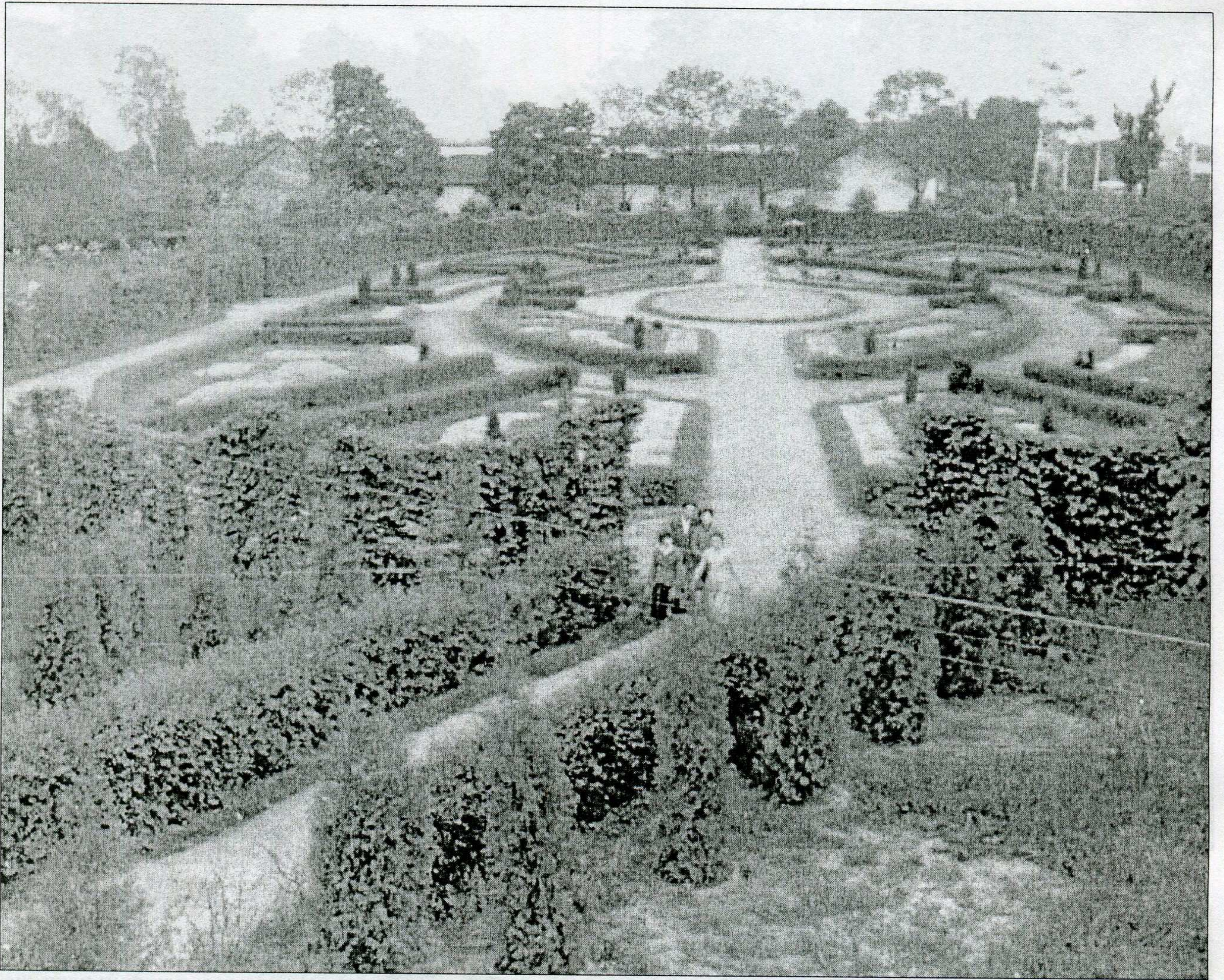
Стрийський парк (1956 рік).

Вглибині посередині – ресторан – типовий зразок „малих форм” архітектури післясталінської епохи. Виконаний, як і його попередник з 1894 р. в основному з дерева, що робило його особливо вразливим на всілякі соціальні катаклізми, цей ресторан не пережив Радянського Союзу. Теперішня споруда ресторану фортечного типу, можливо, буде стійкіша, але чи потрібно? Голубі канадські ялини ще рідкість: у всьому парку їх поки що налічується тільки дві (одну з них видно по центру фото).

Стрийський парк. „Дитяче містечко” (1962 рік).

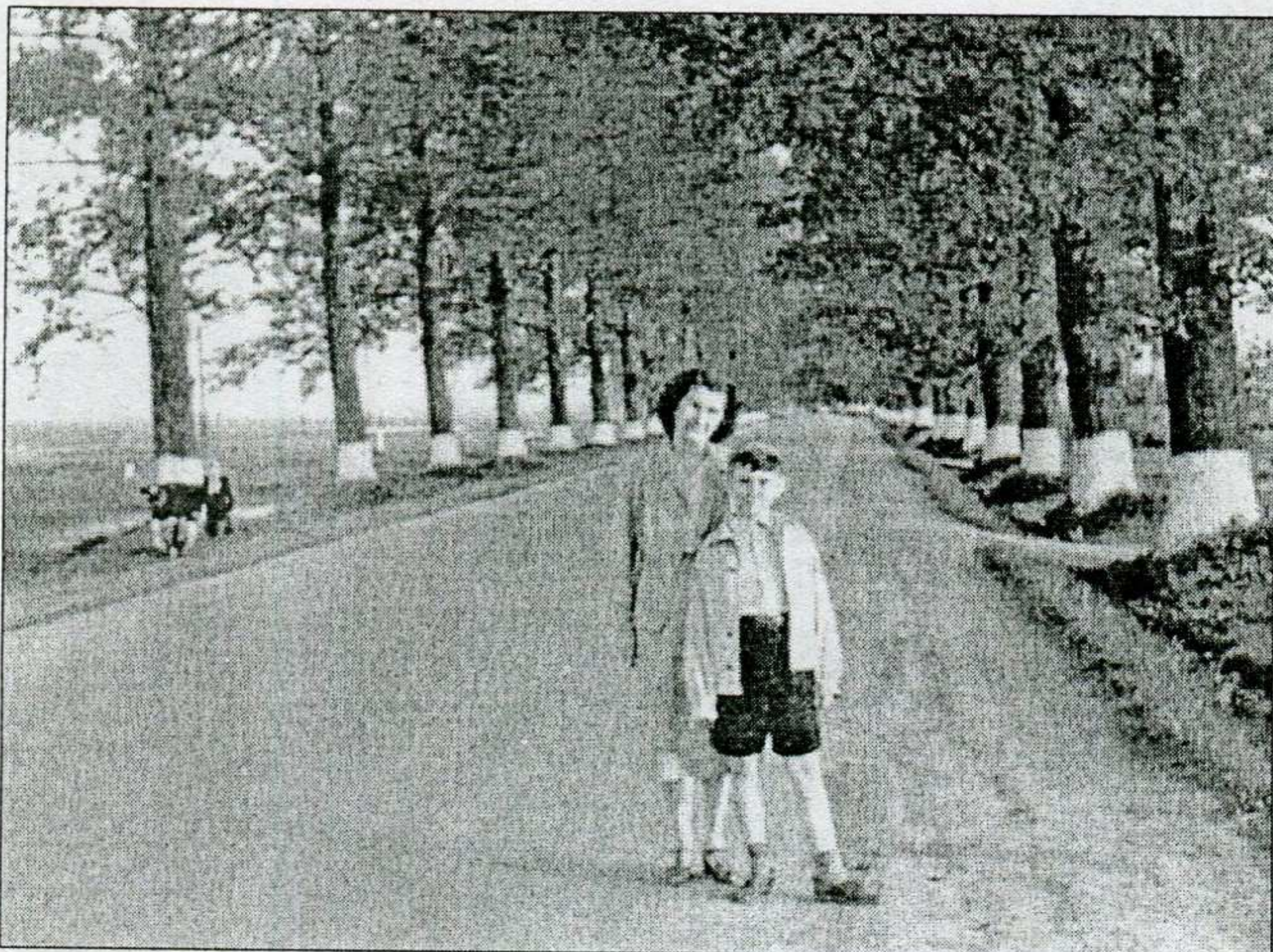
„Дитяче містечко” повинно було формувати світогляд „покоління, яке житиме при комунізмі” і у смаках якого не повинно було знаходитися місце всіляким культурним занепадникам типу Врубеля чи Єсеніна, не кажучи вже про «туземців». Тому вздовж головної алеї були своєрідні мікрокурдонери з погруддями Айвазовського, Сурікова, Шишкіна, Крилова, Пушкіна, Некрасова і т. д., імена яких були схвалені ще «Вождем всіх часів і народів».

Стрийський парк. "Дитяче містечко" (кінець 1950-х років).

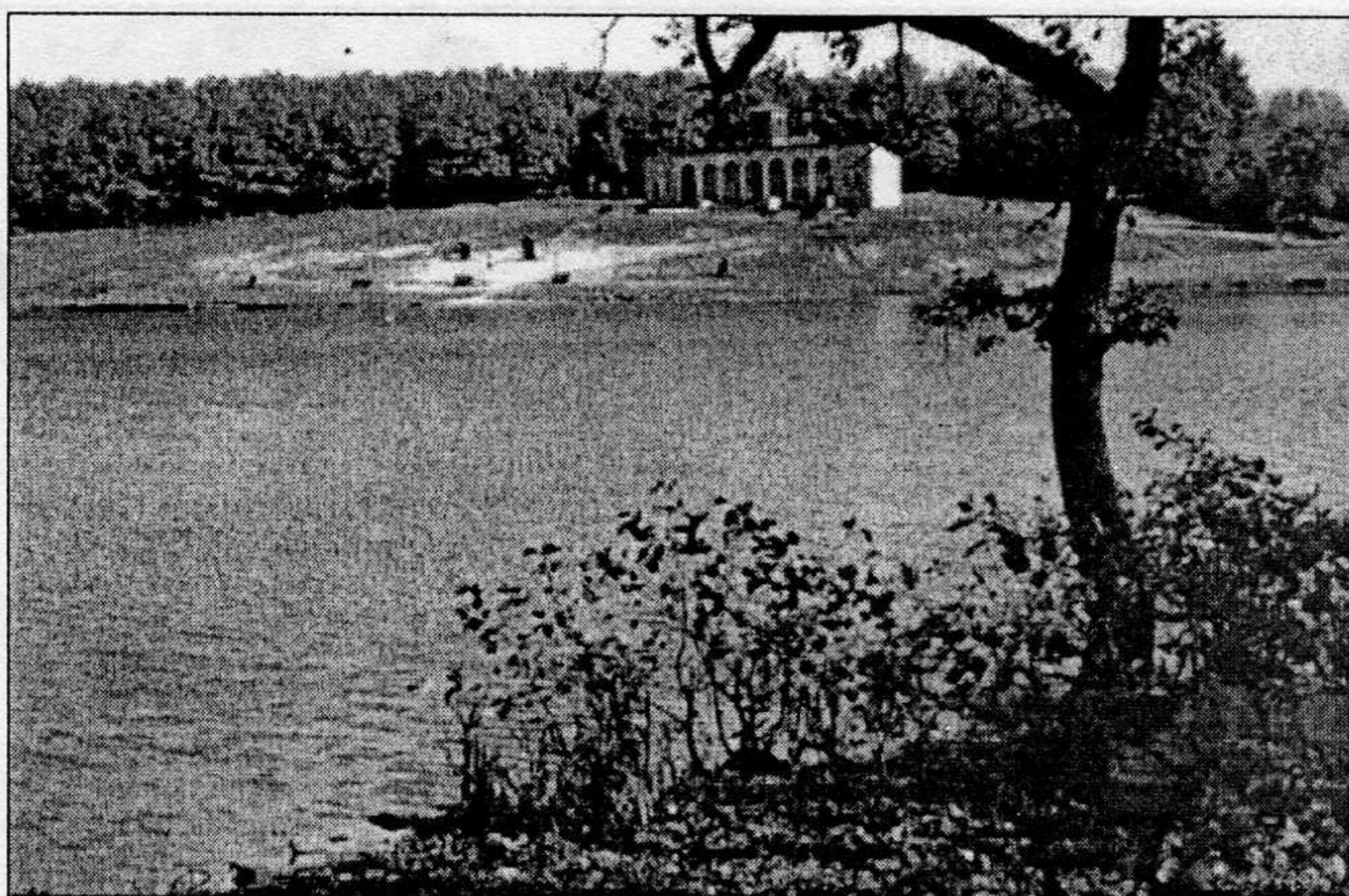
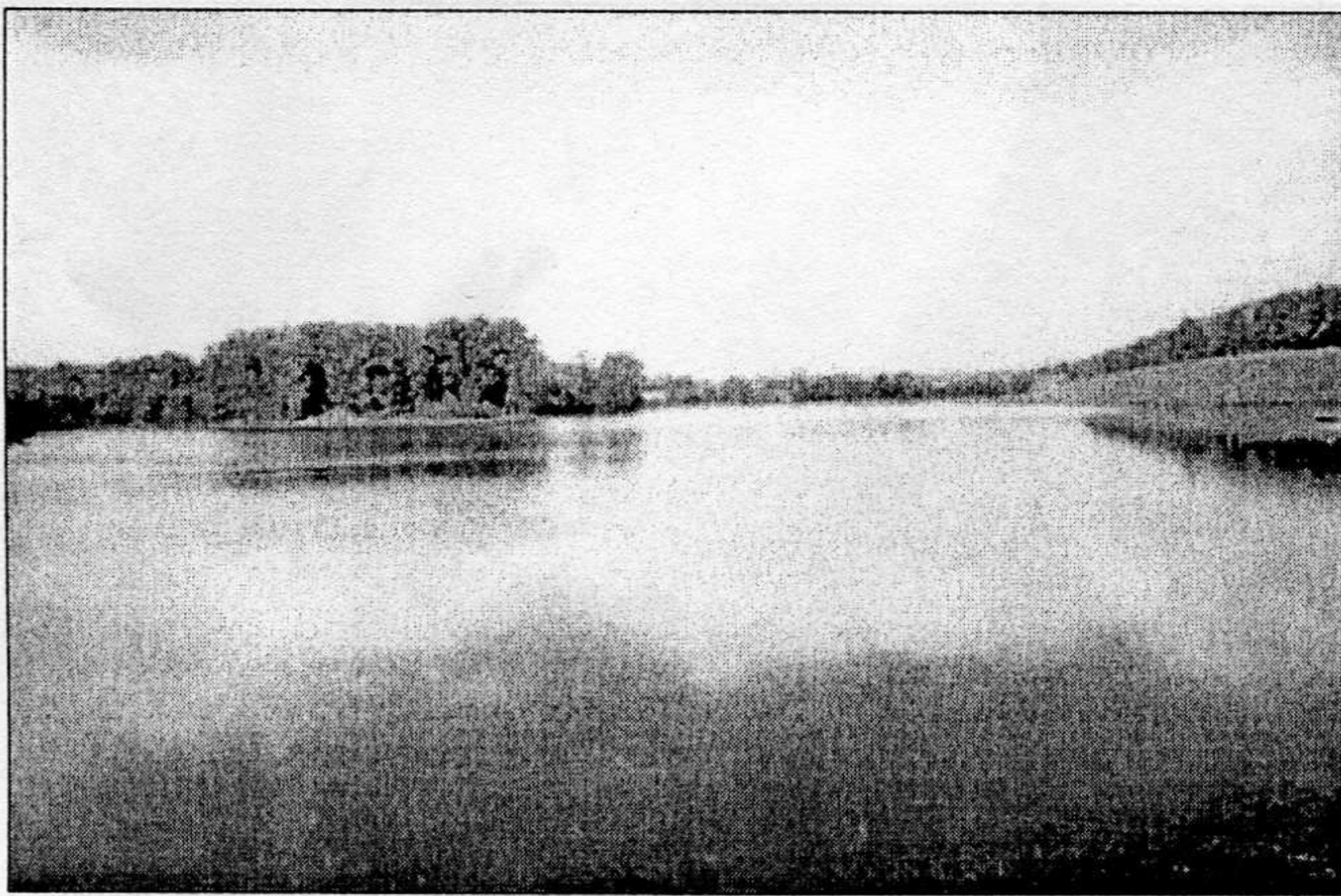
Саме на цій площі був стадіон «Сокола-Батька», а не перед будинком нинішньої податкової інспекції, ні, тим паче, на ділянці «Східних Торгів», де за свідченням Станіслава Лема, височіла вежа, складена з пляшок. Але саме в цих двох пунктах встановлені пам'ятні знаки українському спорту. В обох випадках – „в молоко”.

Вулиця Стрийська (1959 рік).

Перспектива вул. Стрийської (від міста) приблизно у тому місці, де зараз зліва знаходиться автовокзал. Місто закінчується перед мостом через залізничну колію, а Сокільники спокійно існують у вигляді підміського села, де ще можна увечері вийти з саком половити у поблиській калабані карасиків...

Сихів (09. 05. 1966 р.).

Аж до кінця 1960-х років поза Сихівським ліском існувало водоймище, зване Піонерським озером (на відміну від Комсомольського – коло Винник). Наповнювали його води тоді ще чистої Зубри, яка витікала з-під Персенківки.

Озеро вповні надавалося для відпочинку, а на павільйоні, де по неділях функціонував буфет і пункт прокату човнів на даху був пост спостерігача-рятувальника – на випадок, колись хтось „перебравши дозу” почне зненацька топитися. Вище озера був обширний заливний луг, на якому квітли незабудки.

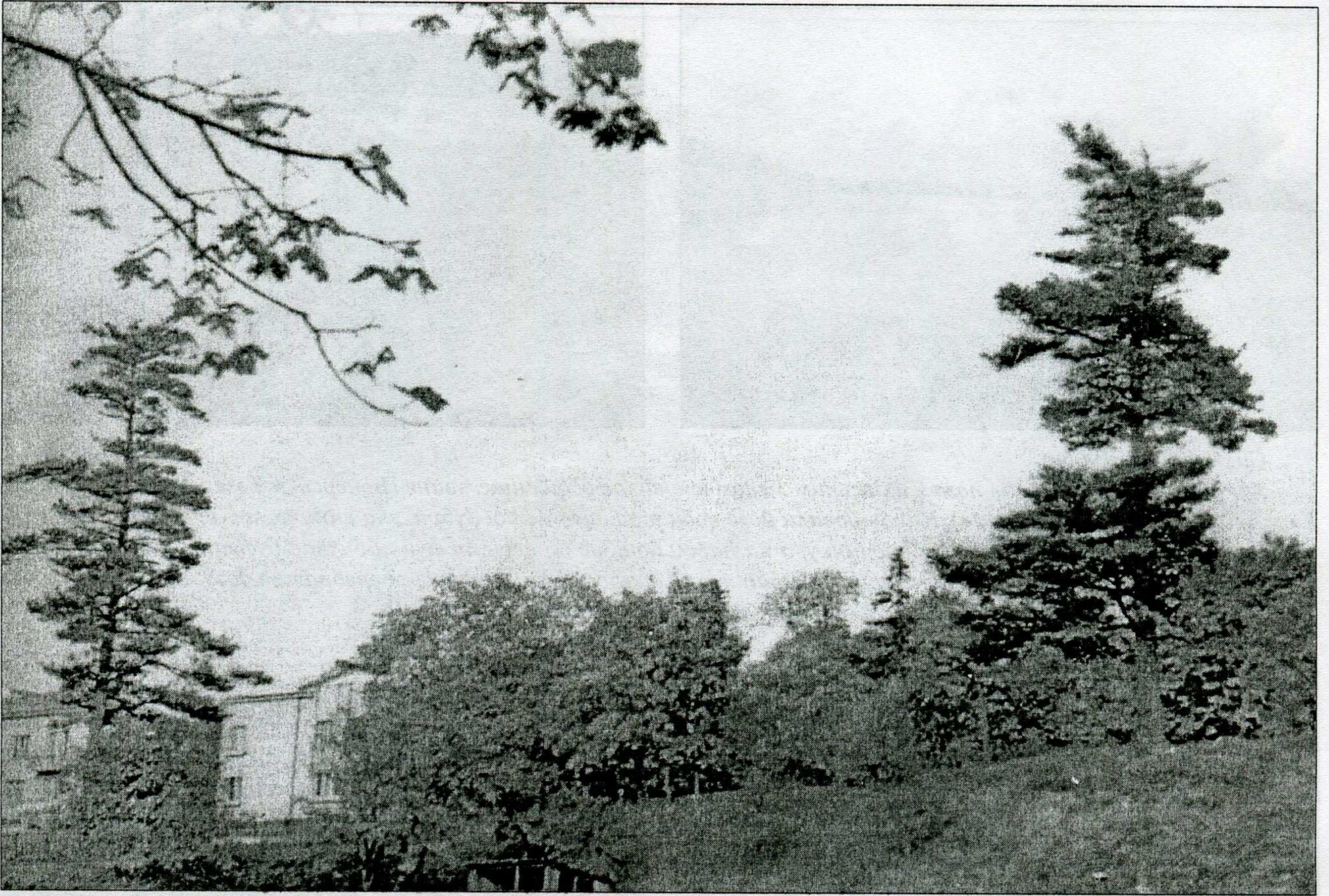
Сихів-Козельники (09. 05. 1966 р.).

Новобудови (від яких і сліду не лишилося) там, де зараз вулиця Чукаріна. Над ними – трудяга АН-2, літак, який серед світових довгожителів авіації входить до першої п'ятірки.

Софіївка – вул. Ярославенка (1960 рік).

Професор І. Крип'якевич на Софіївці (в центрі вглибині видно струмінь Полтви), яка у 1960 р. ще явно носила підміський характер – поряд з поодинокими передвоєнними віллами траплялися неймовірні халупи, оточені курниками, хлівцями і т. п. На вулиці паслися кози, а в копанках метушилася водоплаваюча птиця.

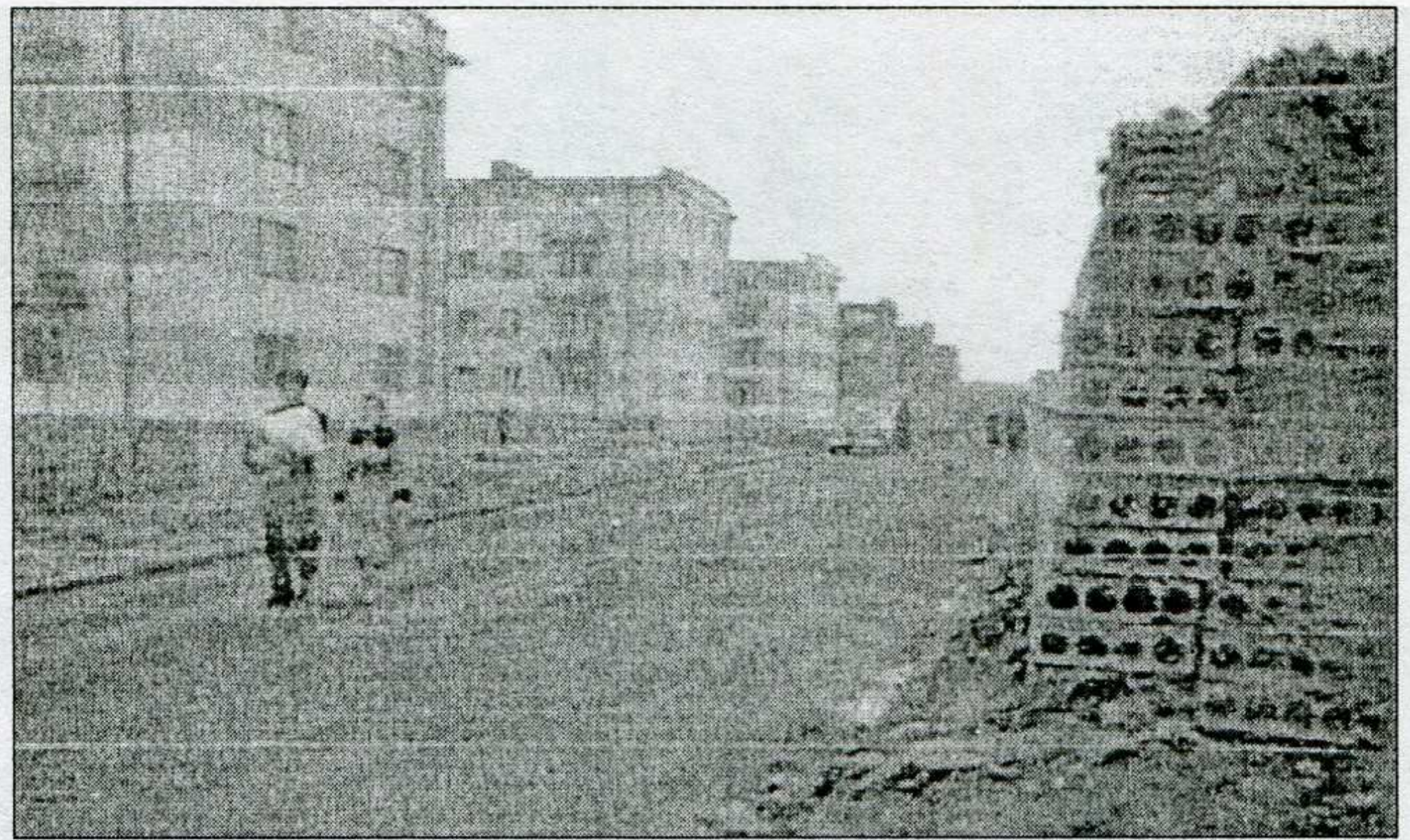
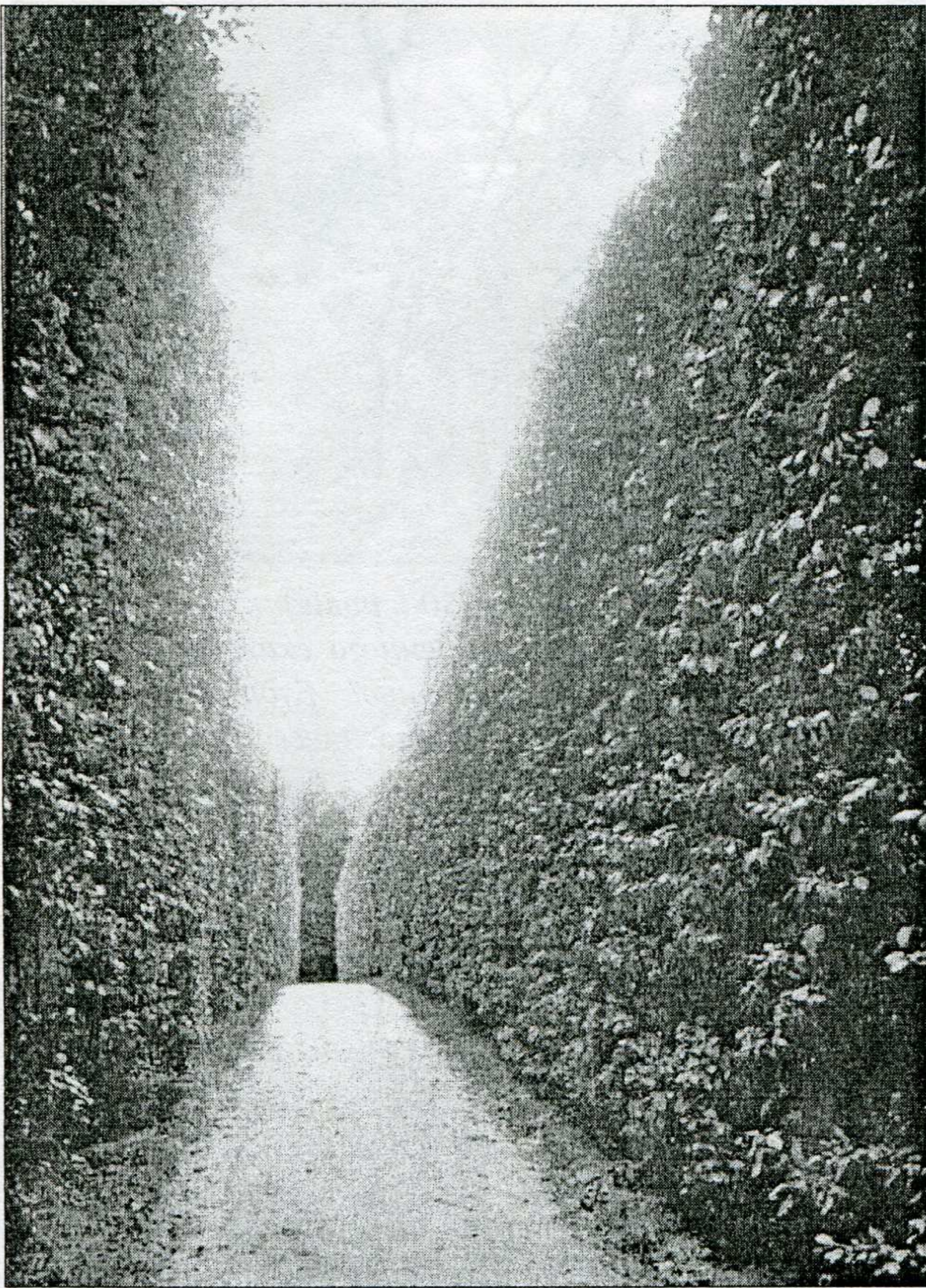
Софіївка – вул. Ярославенка (1960 рік).

Ще у 1935 р. в замітці „Що світлити у Львові?“, поміщений в журналі українських фотографів «Світло й Тінь» професор І. Крип'якевич рекомендує – „Сосни...4 великі на Зофіївці...“ Через чверть століття їх лишилося дві, до третього тисячоліття дотривала одна – та, що на фото справа.

Софіївка. Полтва (1960 рік).

Воду, яку скидали до Полтви з Львівської електростанції, спроваджували яром в бік Залізної води. Для того, аби зняти енергію води, що збігає крутосхилом, русло було вирівняне, і що 30-50 метрів перебите бетонованими каскадами. Схили яру від вулиць П. Мирного і О. Мишуги допіру засаджені деревами.

Вулиця Тернопільська (11. 12. 1960 р.).

Нова вулиця – сюжет для радянської преси – і люди, які заселять ці будинки, „житимуть при комунізмі”. Це ті, котрим зараз під 50.

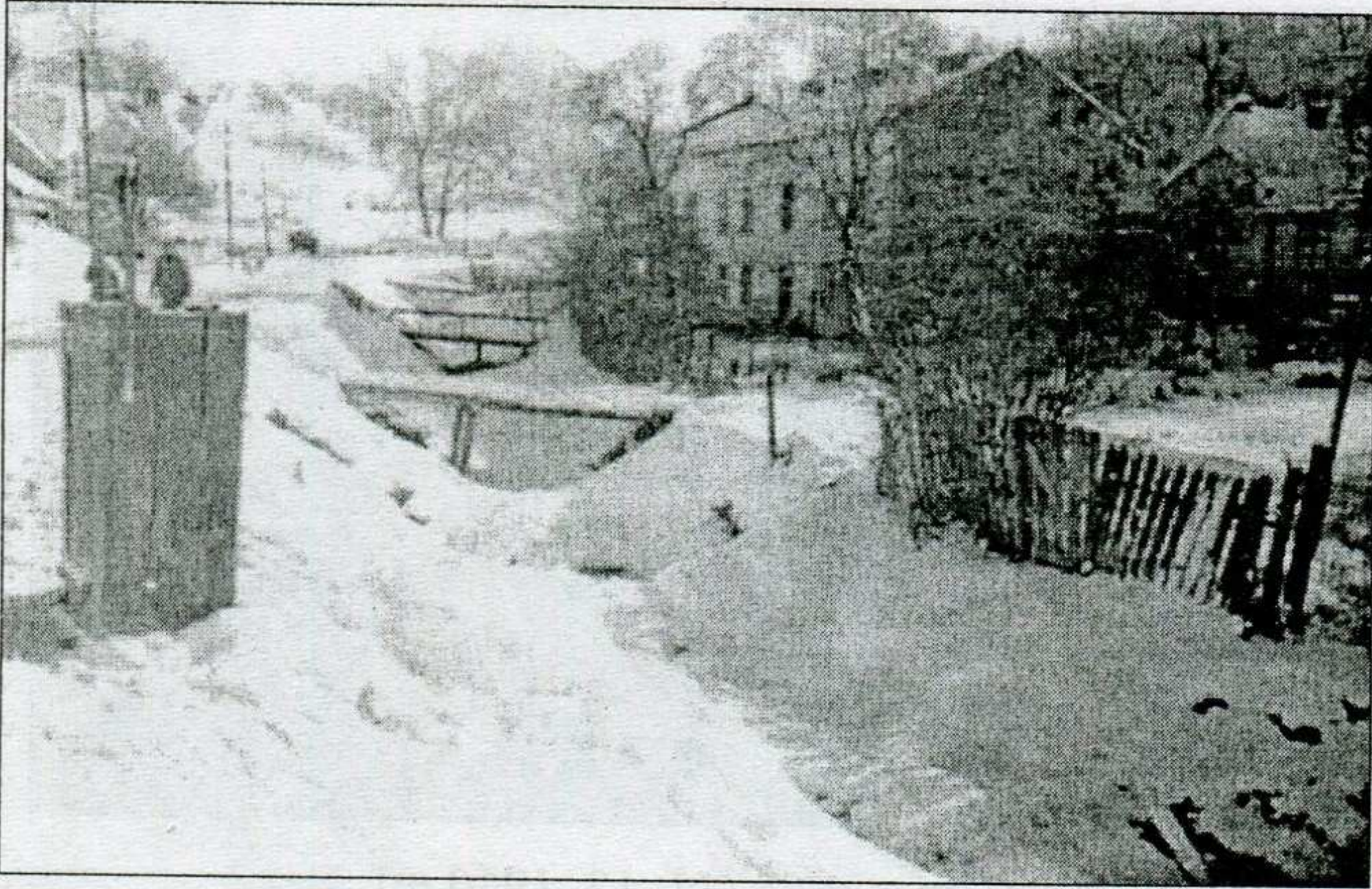
Парк „Залізна вода” (кінець 1950-х років).

Незважаючи на далеко неблизкучий рівень життя у 1950-х роках, в міському бюджеті все ж знаходилися кошти, аби підтримувати зони відпочинку Львова не лише у стерпному, але й елегантному вигляді.

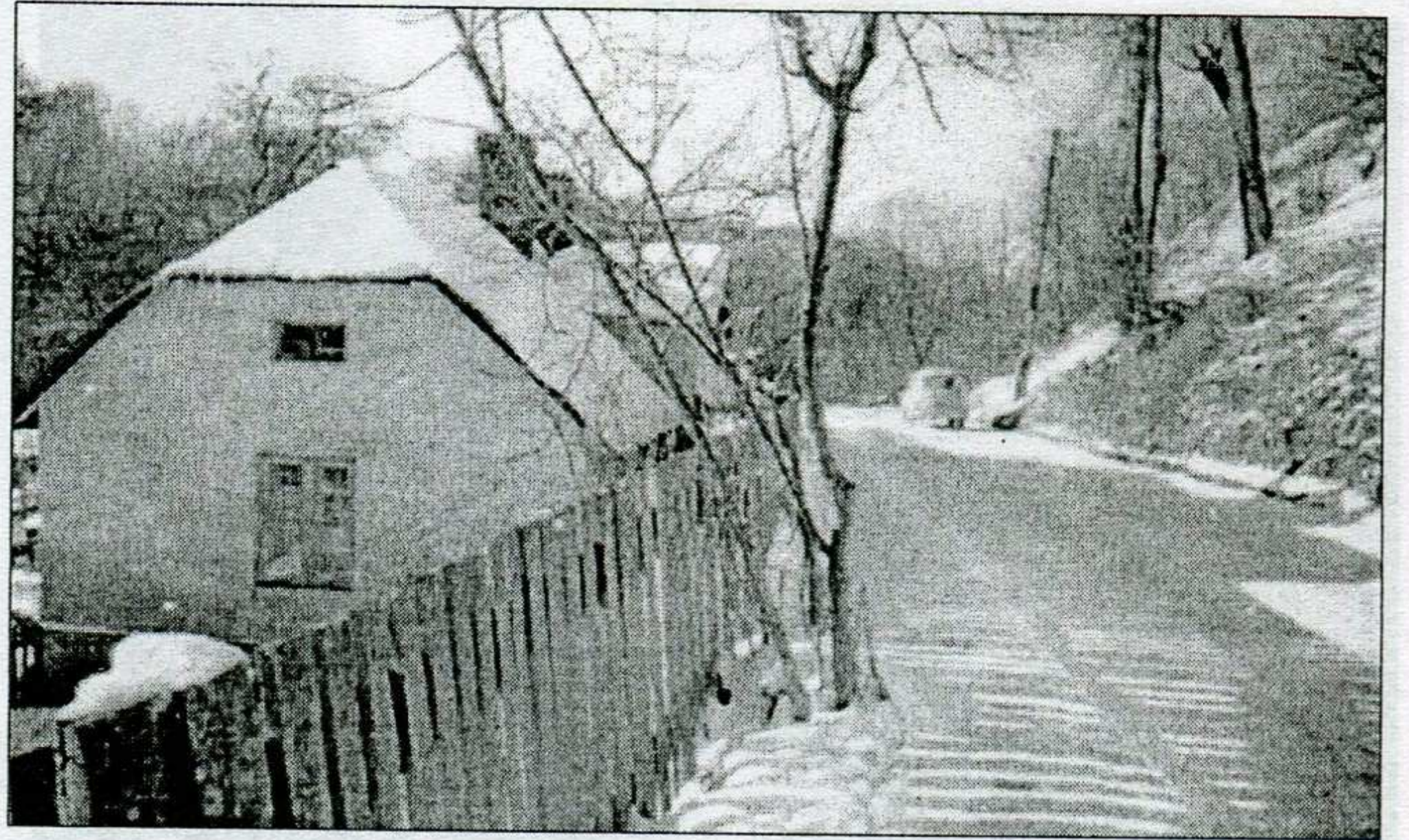
Вулиця Тернопільська (11. 12. 1960 р., проїзд на вул. Стуса)

Дотепер біля будинку № 1а по вул. Тернопільській існує невеликий ставок, неодноразово увічнений на полотнах львівських митців, чиї майстерні знаходяться у вищезгаданому будинку. Колись вода з нього стікала до проїзду на вул. Стуса, де була довбана колода, з якої поїли худобу (на фото її рештки видно у землі біля підпорної стіни). Набирає воду В. Грабовецький – в будучності академік.

Вулиця Стуса (кінець 1950-х років).

Долиною, якою пролягає основна частина вул. Стуса, тече головний стрижень річки Полтви, який починається коло залізничного переїзду на вул. Зеленій (вище будинку № 162) і в межах міста приймає струмки від парків Залізна вода і Стрийського, річки Сороку, Пасіку і ін. В районі 10-20 номерів тодішньої вул. Південної через Полтву до господарств були перекинуті містки.

Вулиця Стуса (кінець 1950-х років).

Дорога тулилася до південного схилу гори і була разів у 6 вужчою від нинішньої. Будиночок парної сторони (можливо № 14) давно знесений. Вид в бік центра міста.

Вулиця Стуса (початок 1960-х років).

Водозабір річки Полтви на вул. Стуса проти № 29. Пізніше у цьому місці була кінцева зупинка тролейбуса № 1.

Вулиця Стуса (початок 1960-х років).

Вище по схилу й лівіше від водозабору в парку ріс велетенський каштан, зарахований до пам'яток природи. Дупла в ньому неодноразово цементували, але грози 1960-х таки остаточно розвалили це дерево.

Снопків. Вулиця Кубійовича (1961 рік).

Внизу на першому плані – ріг вулиць Кубійовича і Кубанської. Кипить робота по розбудові житлового фонду. Там, де ще недавно були смітники впереміжку з примітивними грядками, рельєф кардинально змінюється – яри засипають, горби розрівнюють. Нижче стежки по схилу горба (тепер там сходи) видно майданчик для одної з дуже нечисленних АЗС.

Околиці вулиці генерала Перша весна без „Вождя Павлович задумує далеко ідучи „товаришами по партії” приведуть його цьому місці „хрущовок”, де оселяться львівські літератори ще 7 літ, а до появи на місці садів будинку № 74а по вул. генерала Тарнавського – ще більше як піввіку.

Тарнавського (02. 05. 1953 р.). всіх часів і народів”. Лаврентій новації, які, не будучи зрозумілими в розстрільне підземелля. До побудови у

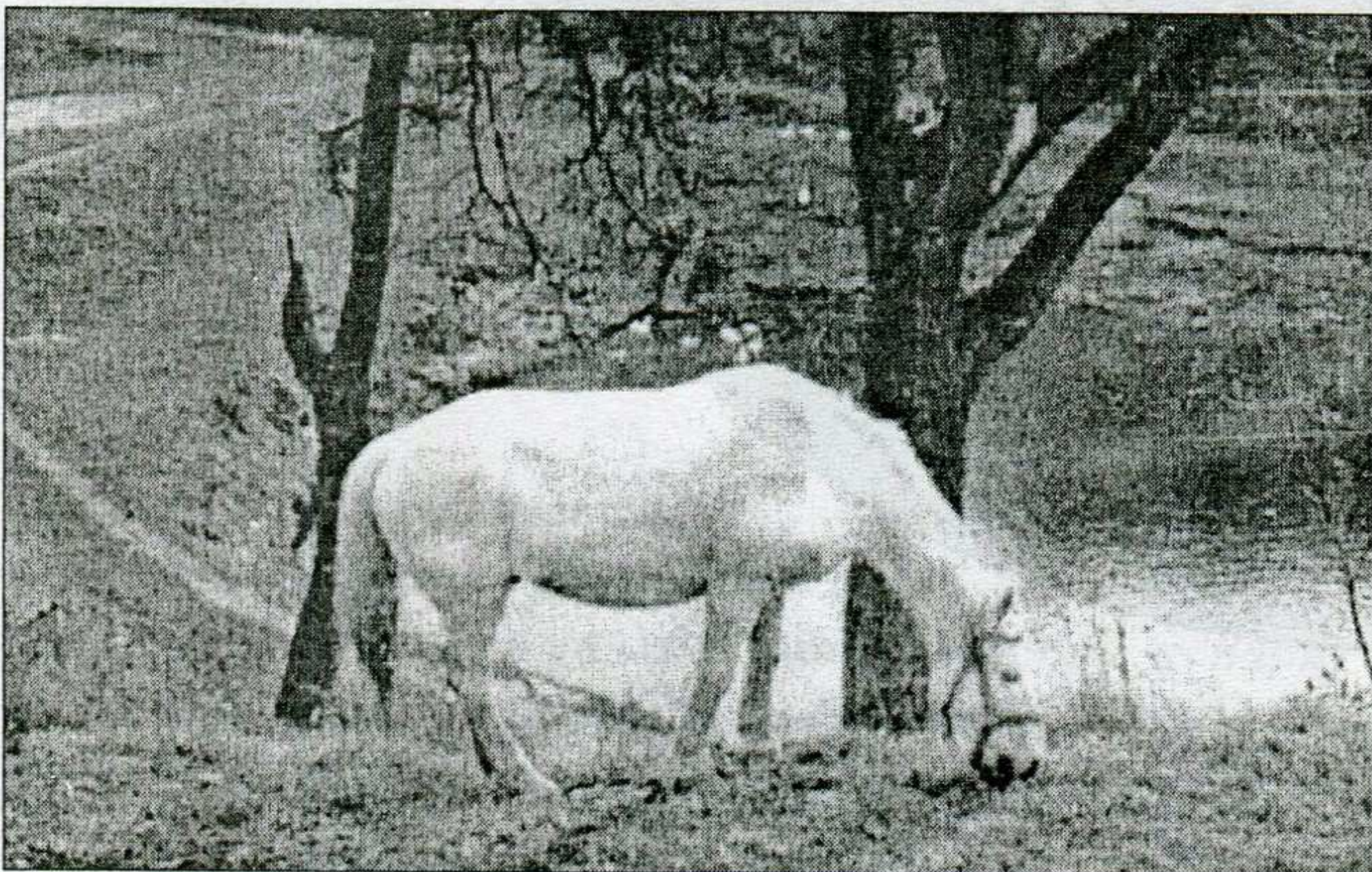
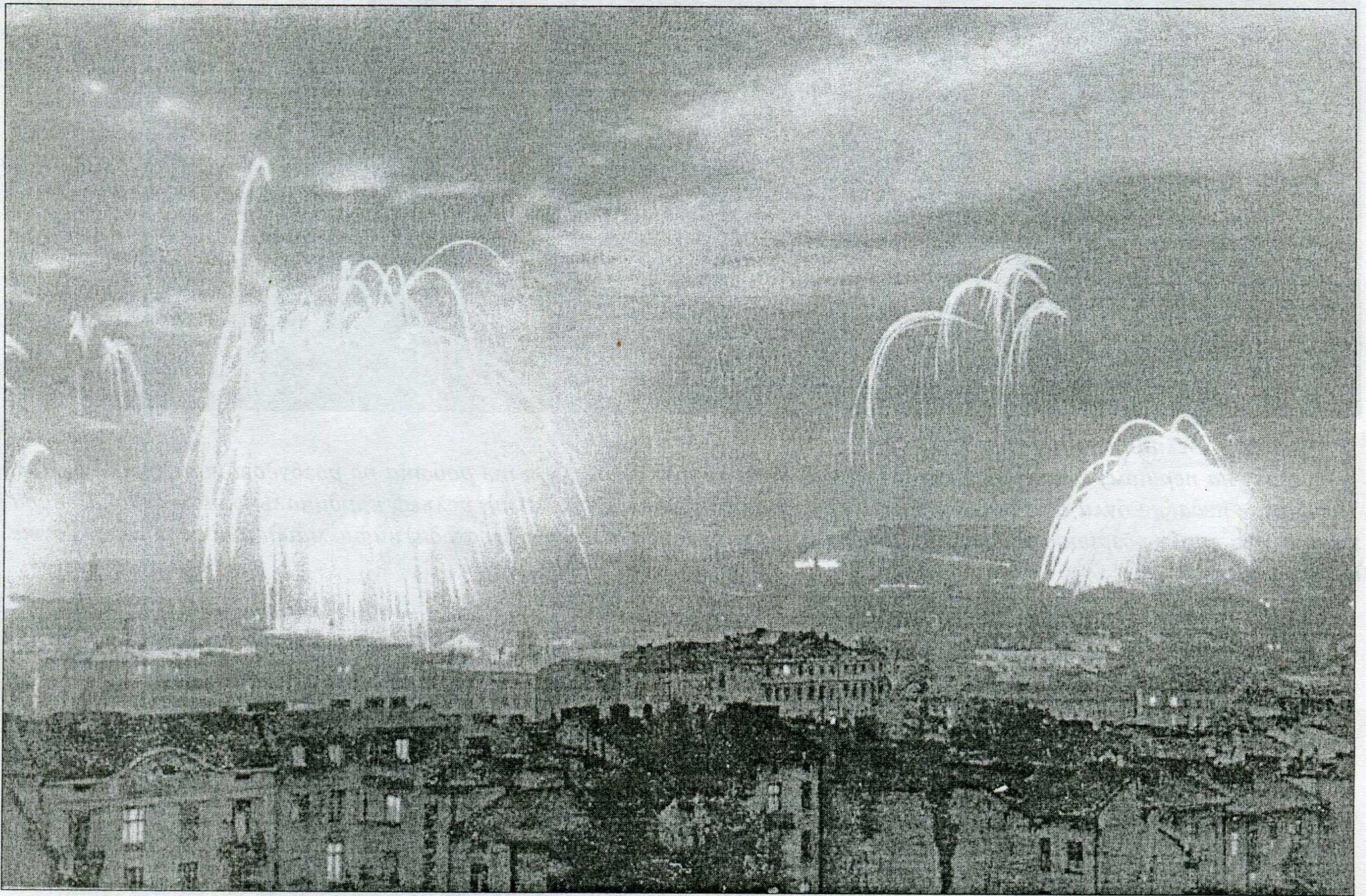

Гора Яцка. Вулиця Толстого (початок 1960-х років).

Вид згори на зади будинків непарної сторони вул. генерала Тарнавського (тоді Кутузова), до торців яких тепер прибудовані майстерні львівських скульпторів – Самотоса, Кулика, Садовського та ін. Ще не існують будинки № 20 і 22 по вул. Й. Сліпого, ні, тим паче, № 15а по вул. Карпатській, які цілковито змінили пейзаж.

Гора Яцка. Вулиця Толстого (1956 рік).

З гори Яцка не тільки було приємно взимі з'їжджати на санках, але й оглядати феєрверки, які Микита Сергійович на час свого правління відмінив. На фото –

Вулиця Зелена. (11. 12. 1960 р.).

Урочище „Зелене Око”.

Колись також траплялися безсніжні зими, як та – 1960-го року. Варто звернути увагу на світлий круг вгорі зліва. Це забетонований танцювальний майданчик ресторану під назвою „Зелене Око”, який у міжвоєнному двадцятилітті стояв над ставком.

Вулиця Липова алея (січень 1953 р.).

Насаджена у 1812 році патріотично настроєним власником фільварку Снопків алея в честь Наполеона Бонапарта в надії, що він допоможе полякам відбудувати власну державу (хоч давно відомо, що „порятунок потопаючих – справа рук самих потопаючих”, що не раз підтвердилося). Алея протривала більше, як 150 літ, давши назву вулиці. До фільварку Снопків (він знаходився приблизно там, де зараз барахолка при стадіоні „Україна”) вела ще одна алея, обсаджена кущами червоної рожі – на трасі теперішньої вулиці Дністрянської.

Филипівка. Вулиця О. Теліги (початок 1950-х років).

Вид міста з-під Погулянки. Частина забудови теперішньої вул. Ольжича вже існує, але й грядок не бракує – жити ще дуже непросто. Варто придивитися до прогалини між будинками над верхівкою куца, який на передньому плані: більшої частини забудови вул. Панчишина не існує, а дно яру, тепер суцільно забудоване гаражами, теж вкрите городами, з-під південного схилу (його на фото видно) б'є джерело.

Филипівка. Вулиця Панчишина (кінець 1950-х років).

Вид на місто з горба, де тепер тупик вул. Панчишина. Звідси також чудово дивилися феєрверки над містом. Ще нема будинку № 124 по вул. Левицького, ані будинків № 8 і 10 по вул. Коциловського, а замість особнячка під № 3 функціонує тартак (залізний комин скраю зліва). Ще не надбудовані останні поверхи кам'яниць № 99-103 при вул. Левицького, перед якими знаходиться кінцева зупинка трамваю № 7. Але телевежа над містом уже височить, даючи точку відрахунку часу.

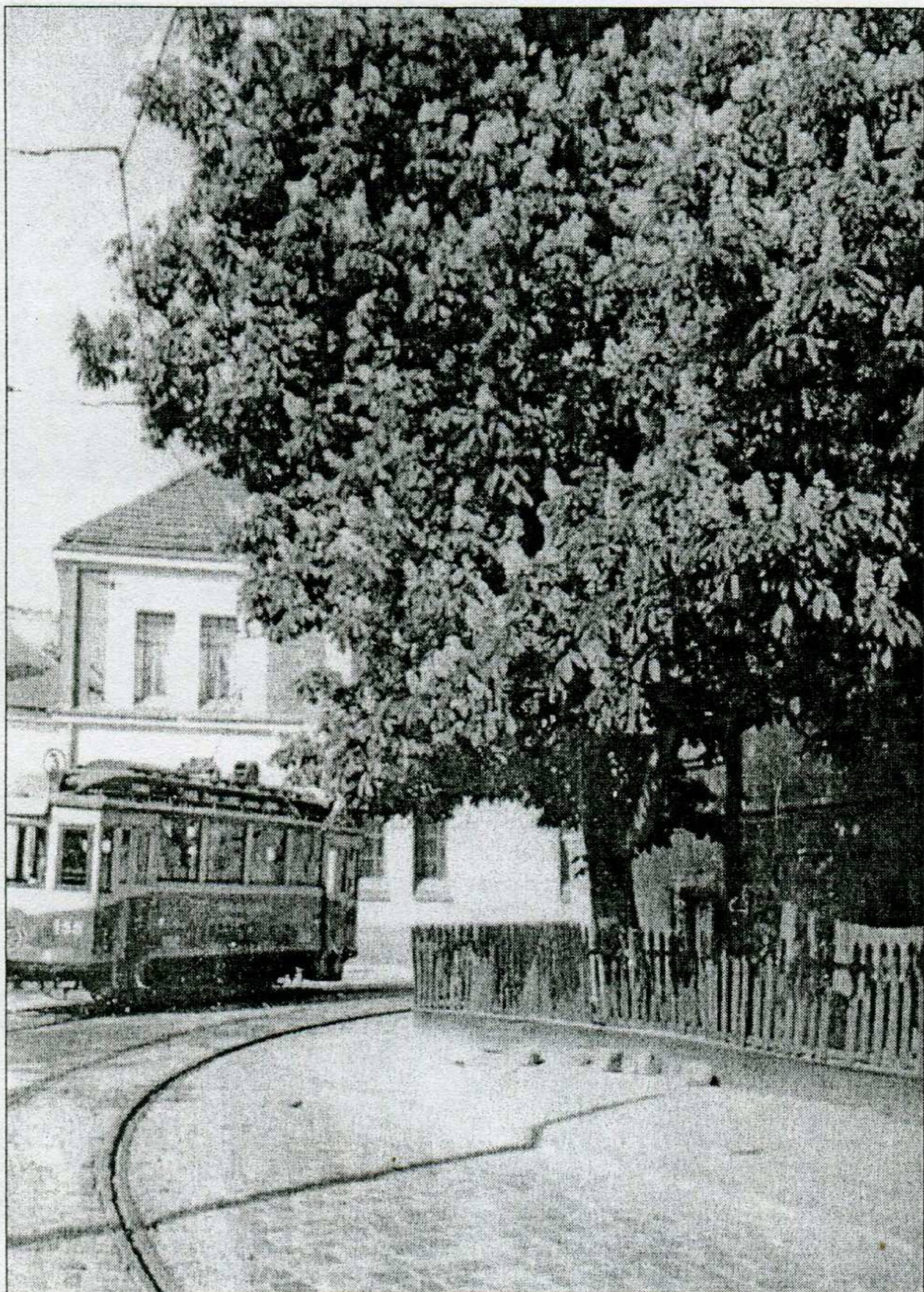

Фото ліворуч — вулиця Дніпровська (початок 1960-их років).

Трамвай № 3 повертає з вул. Зеленої на Дніпровську. Кінцева його зупинка була на вул. Мечнікова, біля церкви Св. Петра й Павла, а в протилежному кінці — біля теперішнього пам'ятника Данилу Галицькому; там же починався й маршрут № 10, який роз'їздився з № 3 на початку Зеленої, а кінцеву зупинку мав при вильоті вулиці Франка на пустирі коло електростанції.

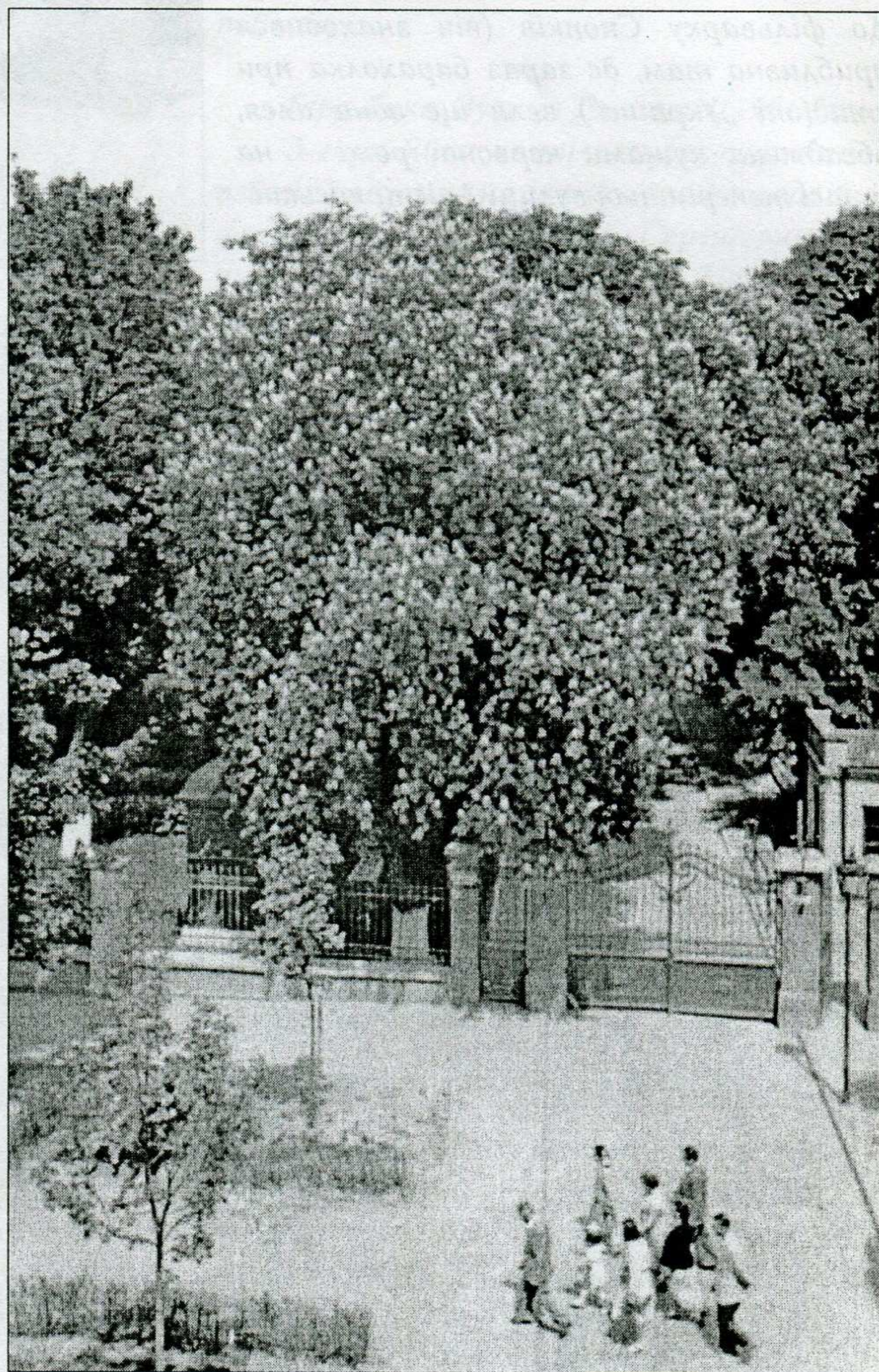
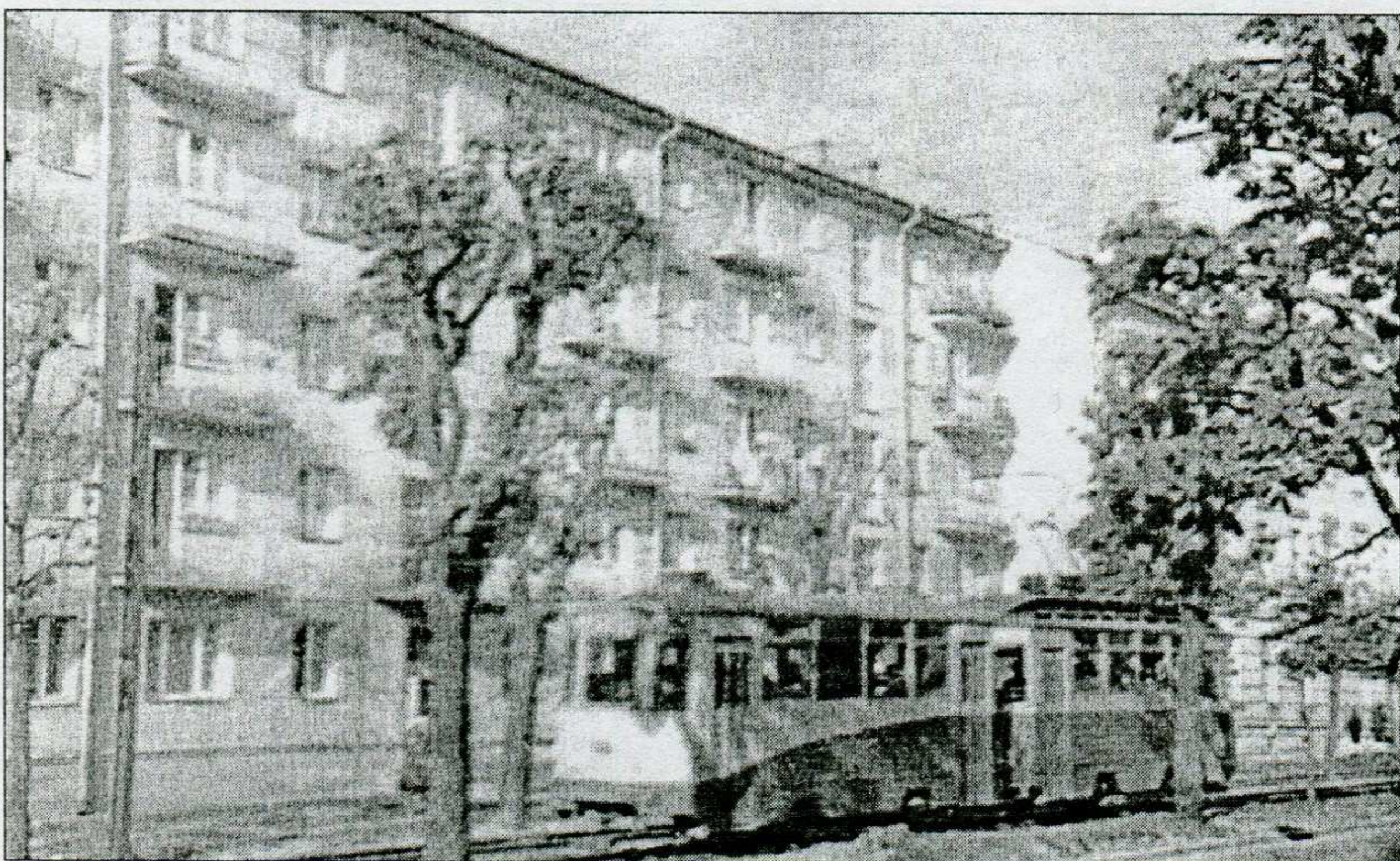

Фото праворуч — вулиця Кость Левицького (1959 рік).

Вид з вікна помешкання Ю. Дороша на вхід до ветеринарного інституту. Біля хвіртки — газова ліхтарня, щоправда, уже недіюча. Далі видно будиночок прохідної, на якій висів дзвінок, схожий на ті, які показують в історичних фільмах на залізничних станціях. Ним о 9-й годині на цілу округу сповіщали про початок занять. Поза прохідною справа на схилі горба був ставок (нині тут будинок № 77а), званий на початку ХХ ст. „Шуманівкою”, в якому гніздилися легіони жаб, влаштовуючи навесні концерти не позбавлені приємності.

Вулиця Кость Левицького (перша половина 1960-х років).

Трамвай № 7 їде повз будинок № 87 до кінцевої зупинки, де шляхом еволюцій заднім ходом поверне і знову — по вулицях Левицького — Дніпровській — Зеленій виїде на Франка. Верхня частина вагонів була пофарбована жовтою, а нижня — синьою фарбою, але їх „жовто-блакитність” була настільки очевидною, що викликала своєрідну психологічну сліпоту — ніхто з „блюстителів” цієї „крамоли” не спостеріг.

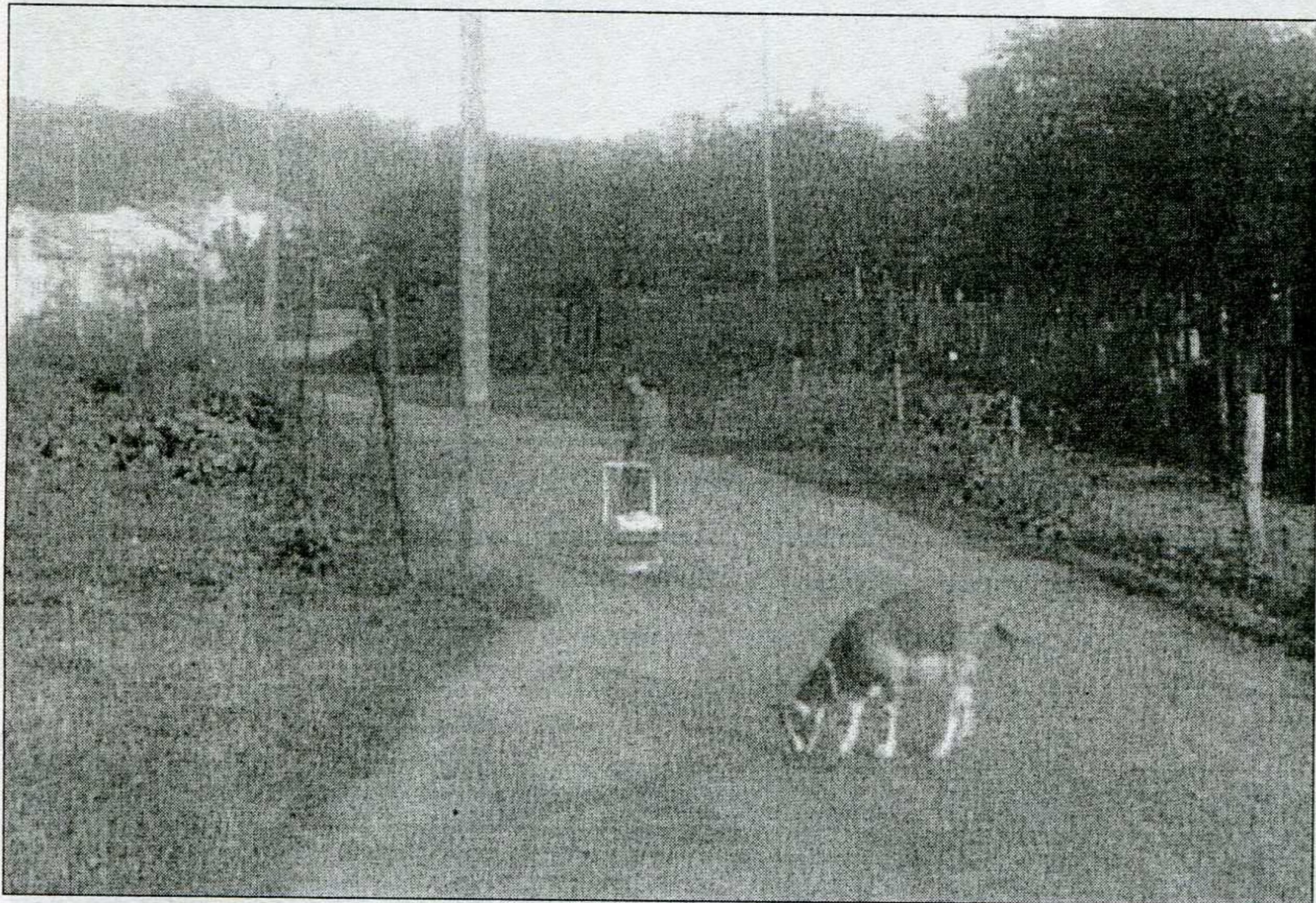
Вулиця Кость Левицького (кінець 1950-х років).

Однією з перших у місті отримала асфальтове покриття вул. Кохановського, вона ж – К. Левицького, яке чесно служило як нечисленному в ті часи автомобільному, так і гужовому транспорту.

Вулиця Вахнянина (1949 рік).

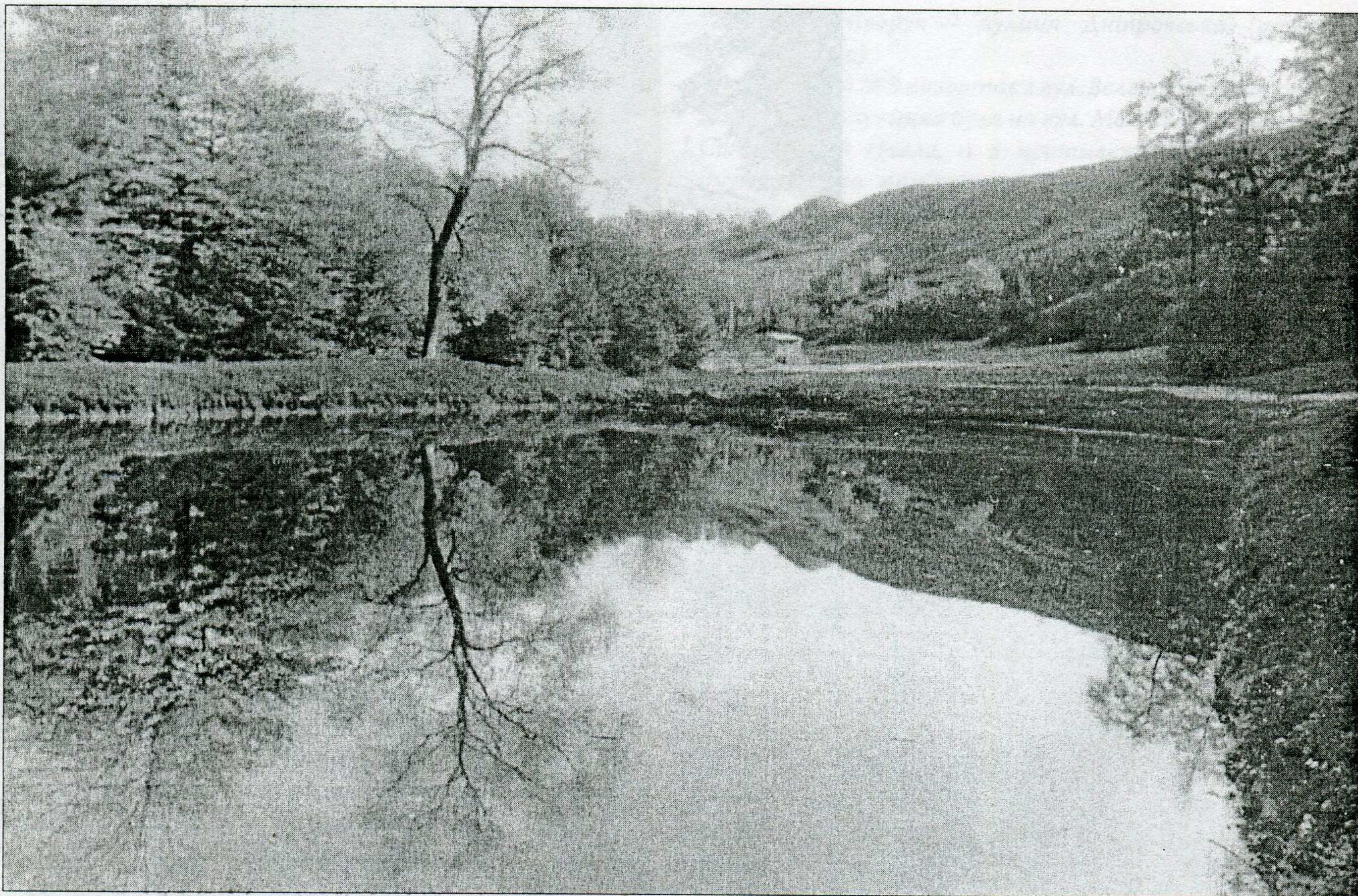
На вул. Вахнянина, № 15 німецька армія при відступі зі Львова покинула новенький автобус BMW, який, поступово втрачаючи свій первозданний вигляд, на протязі добрих 30 літ служив коміркою, курником, хлівцем і т.д.

Погоулянка (серпень 1952 р.).

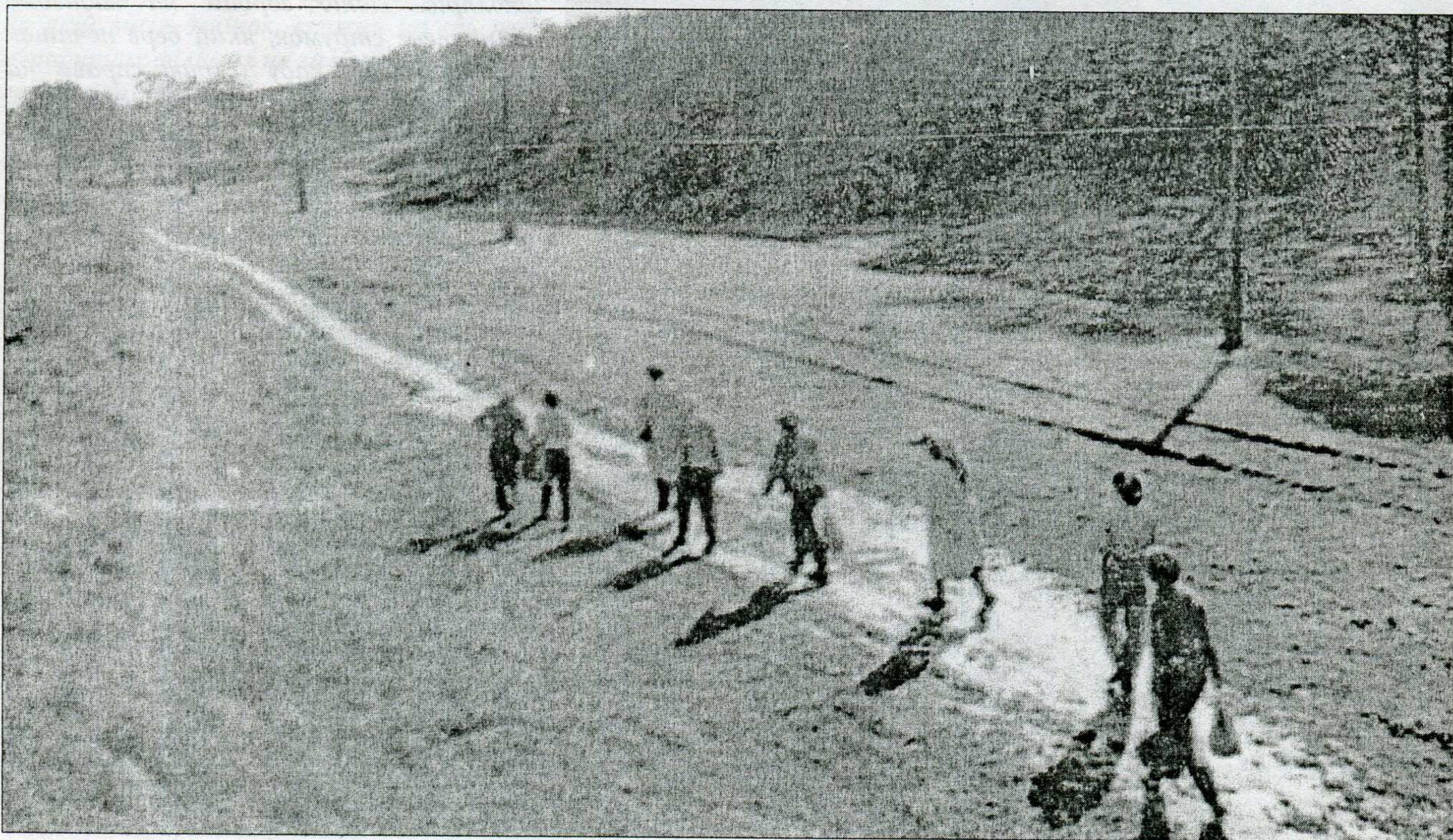
Вигін, на якому тепер стоїть Палац школярів. Попід горбом на задньому плані тече струмок, який бере початок в ботанічному саду (скраю справа на фото – я).

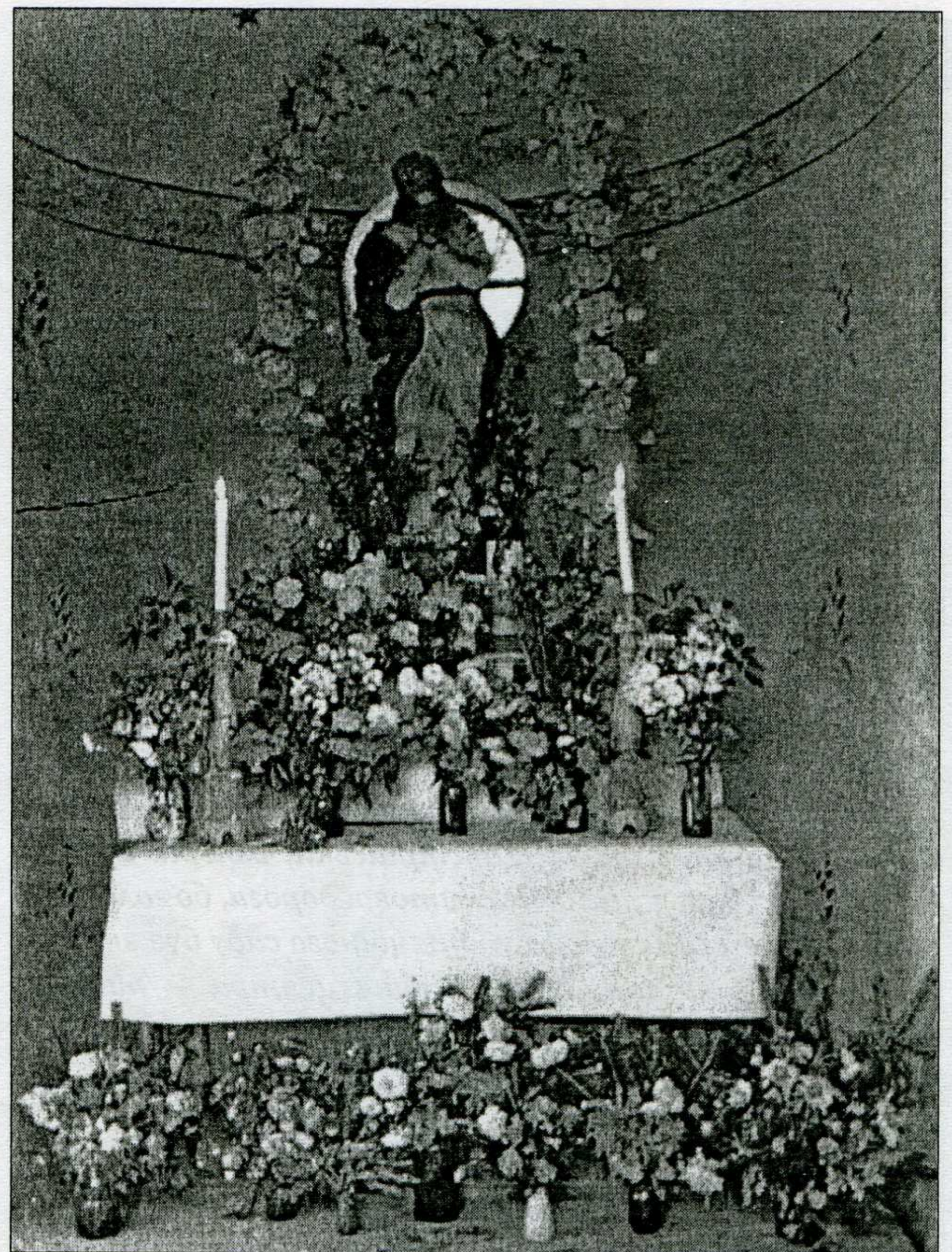
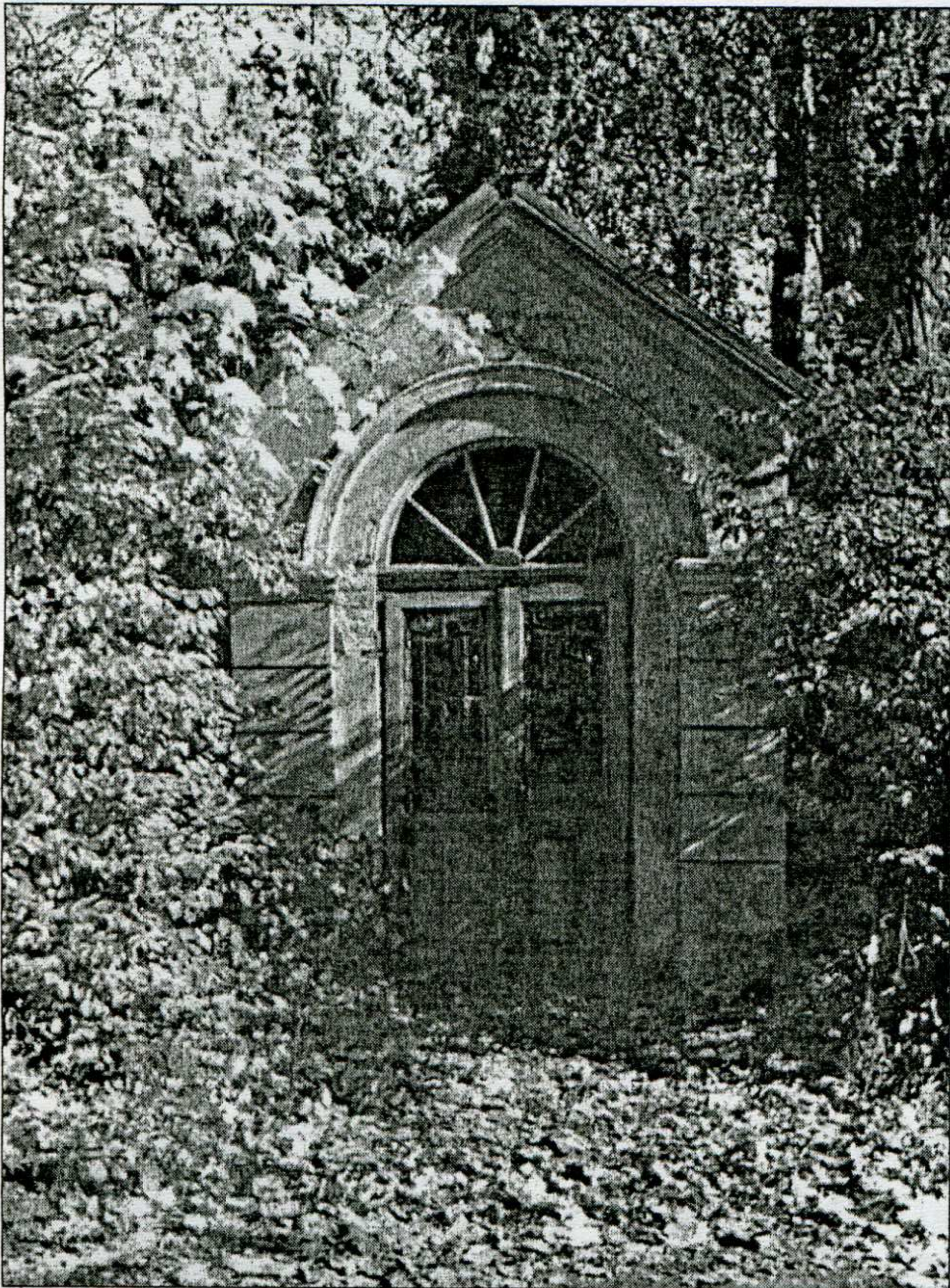

Погулянка (середина 1950-х років).

Ставки між Погулянкою і Венглінським ліском (справа) в якому в 50-х роках була санітарна зона довкола артезіанської свердловини, яка постачала воду ще невеликому Львову. Після спорудження на горбах справа промислових підприємств водозабір довелося занехаяти, але джерела внизу заповнювали викопані у 1940 р. ставки, які влітку роїлися від дітлахів-купальників, а вище був заливний луг, де навесні квітли незабудки. Верба зліва слугувала самогубцям – чомусь саме на ній вішалися.

Пасіки. Вулиця Пасічна (середина 1950-х років).

Вулиця Пасічна, разів у 4 або 5 вужча, ніж тепер, була мощена лупаним каменем. У її найнижчій частині, на перемичці, що розділяє яри, які ведуть до Львова і до Винник, стояла серед густої зелені капличка (від зовнішньої стосовно міста сторони вулиці) приблизно проти нині ще існуючих 90-х номерів вул. Пасічної.

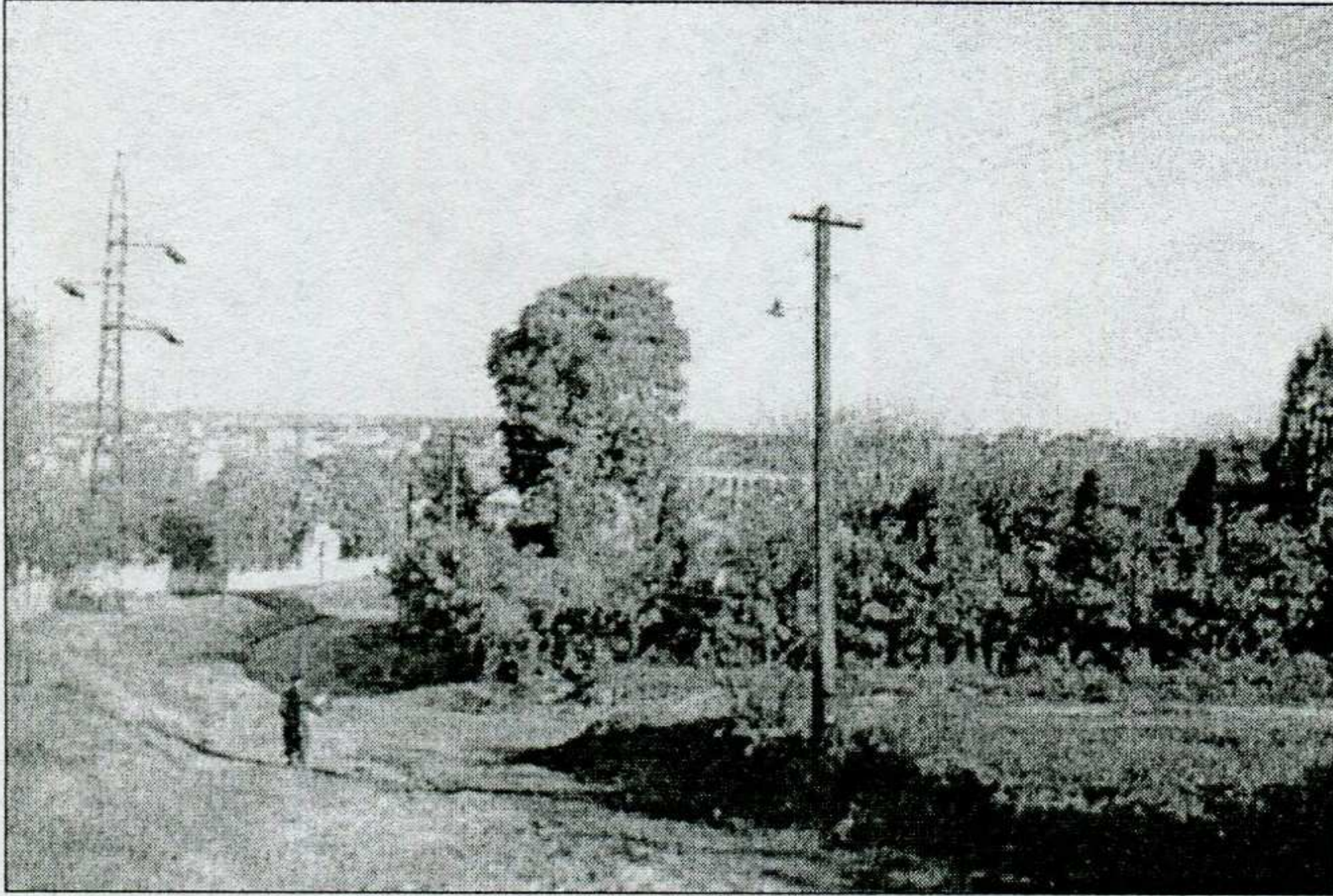

Фото ліворуч — Погулянка (початок 1960-х років).

Яр вище від ставків. Пустирі, тепер забудовані кварталами вул. Вашингтона, займали цегельні, а на схилі яру, ближче до Пасік, була навіть гіпсопальня, щоправда, уже нечинна. Лісок зліва (не видно на фото) був уповні повноцінною екологічною системою, де росли гриби, і то не якісь там печериці чи масляки, а справжні боровики.

Цетнерівка. Вулиця Кобзарська (середина 1950-х років).

Вид міста перед 1956 р. — телевежі ще нема. З Пагорба Слави, як назвали його росіяни ще у 1914 р., коли поховали тут офіцерів, які загинули при зайнятті міста. У ХІХ столітті тут стояв єдиний у місті вітряний млин, а вул. Росії звалася Вітряковою. Місце було вибрано обдуманно, бо тут завжди тягнув вітерець, який не давав вітряку простоювати.

Цетнерівка. Вулиця Черемшини (початок 1960-х років).

Назва Цетнерівка походить від прізвища Белзького воеводи Ігнатія Цетнера, який у 1787 р. проміняв журавля (звання воеводи у вже неіснуючій Польщі) на синицю – титул графа в австрійській імперії. Вулиця Черемшини – це у вигляді ґрунтової дороги, бо головний в'їзд до університетського ботанічного саду був знизу – від вул. Вахнянина. Внизу, лівіше центра – тильна брама Личаківського цвинтаря.

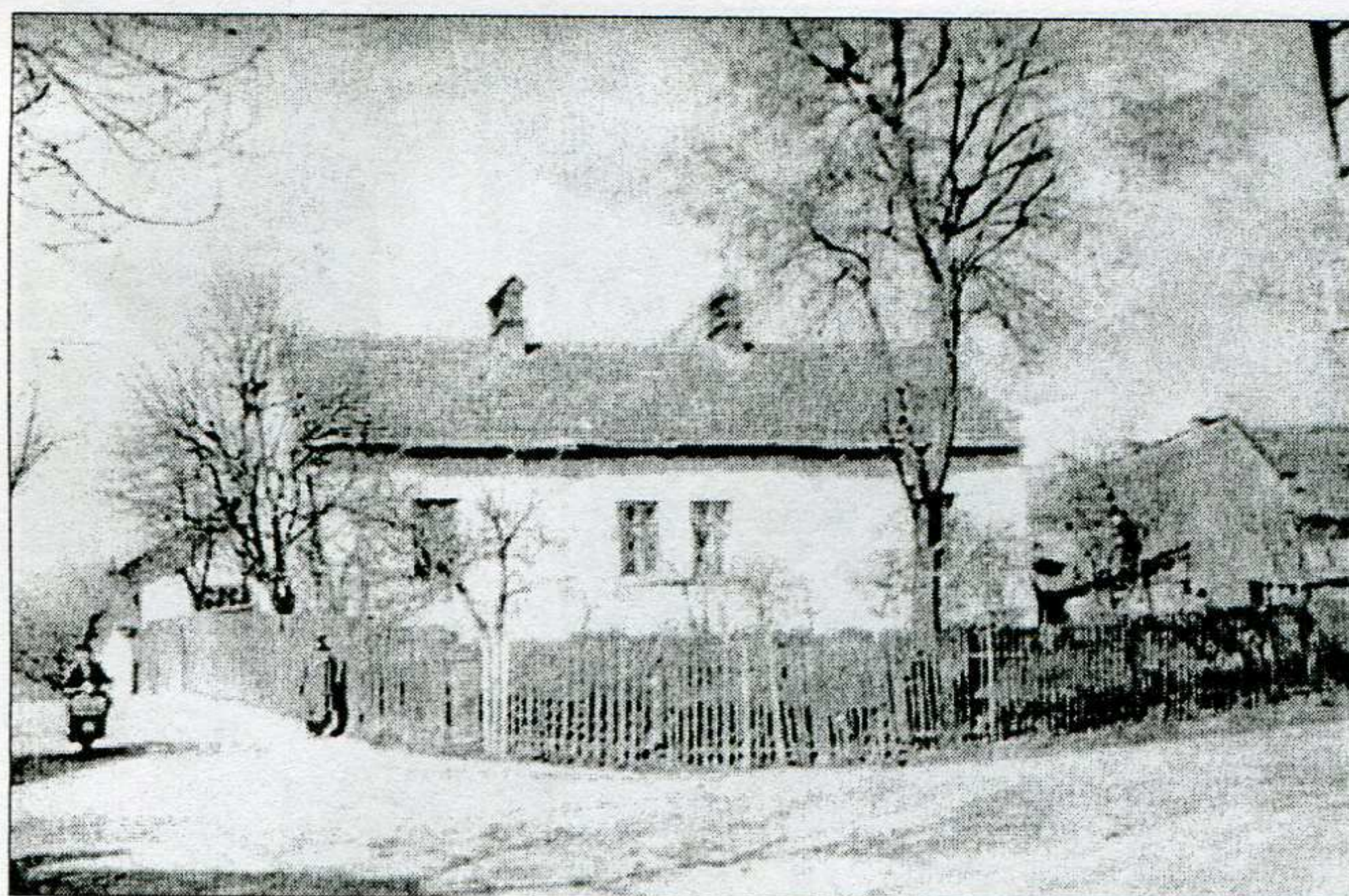
Личаків (1950 рік).

Пам'ятник танкістам Червоної армії, які полягли при зайнятті Львова. У всіх містах, де були встановлені подібні монументи, вони орієнтовані на місто. Навіть у Тернополі, де танк стояв на Загребеллі – західній околиці міста, гарматою він був повернутий на схід. Тому не може бути мови про ідею „взяття під захист” а вповні „вагомо, грубо, зримо” проступають славні традиції хана Чингіза.

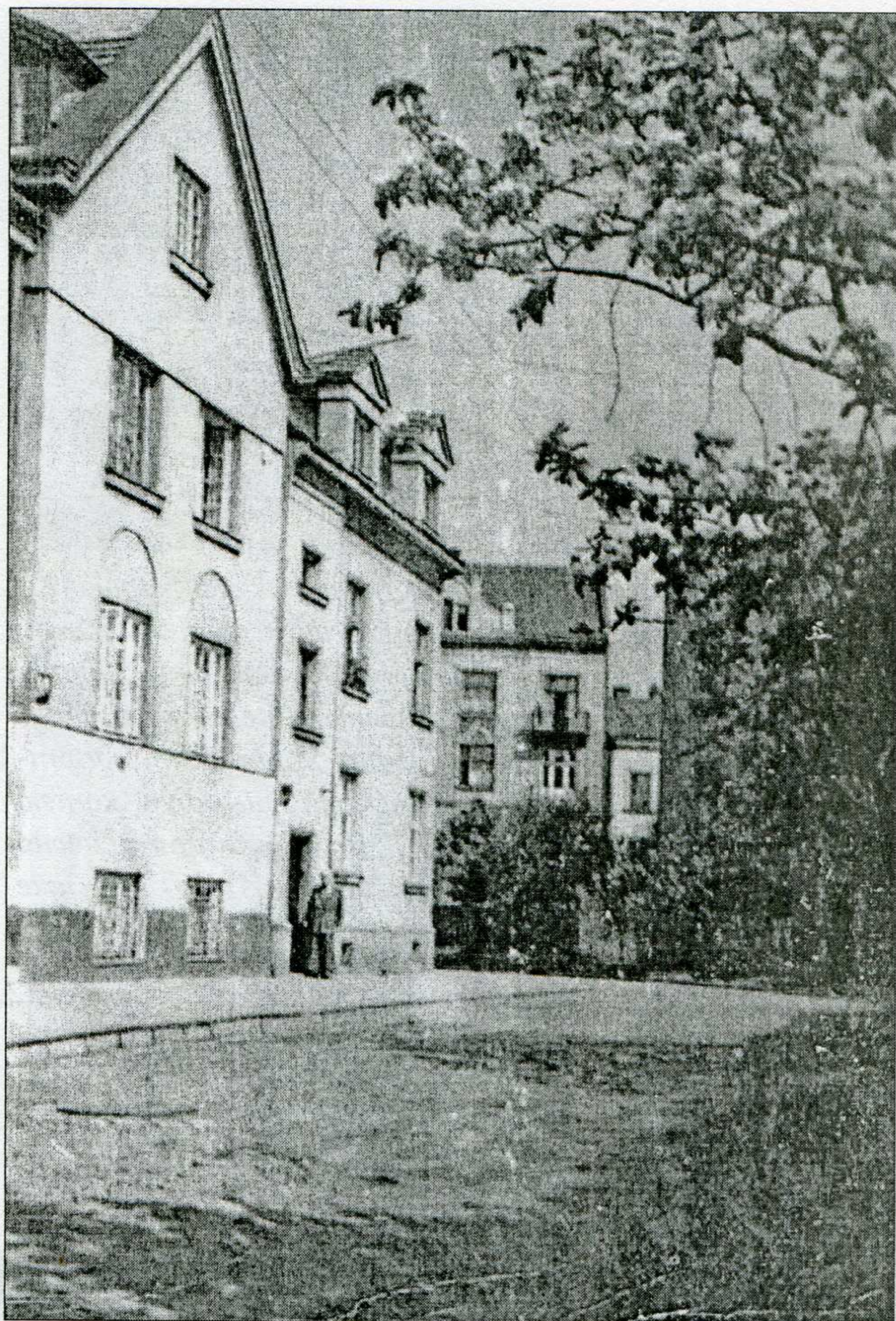

Личаків. Вулиця Воробкевича (1960 рік).

В перевиданні книжки професора І. Крип'якевича „Історичні проходи по Львову” (1991 р.) на початку вміщена права частина цієї фотографії, поданої тут у вигляді винятку, оскільки робив її я 10 квітня 1960 р. на вул. Воробкевича біля будинку № 23 (справа). На фото зліва – Ю. Дорош.

Личаків. Вулиця Круп'ярска (початок 1960-х років)
Будиночок, який стояв на розі теперішніх вулиць Воробкевича і Круп'ярської. Халупа справа позаду трансформувалася в престижний особняк.

Личаків. Вулиця Острозьких (22. 05. 1960 р.).
Професор Крип'якевич виходить на черговий прохід. Родина Крип'якевичів мешкала на другому поверсі. Вікна помешкання виходили не лише в бік вулиці, але і на великий сад всередині кварталу. В цьому будинку професор прожив останній період свого життя. За 15 літ існування незалежної України так і не знайшлося коштів для встановлення пам'яткової таблиці на будинку, де жив учений, який не лише своїми книгами, але й вчинками приймав участь у будові держави.

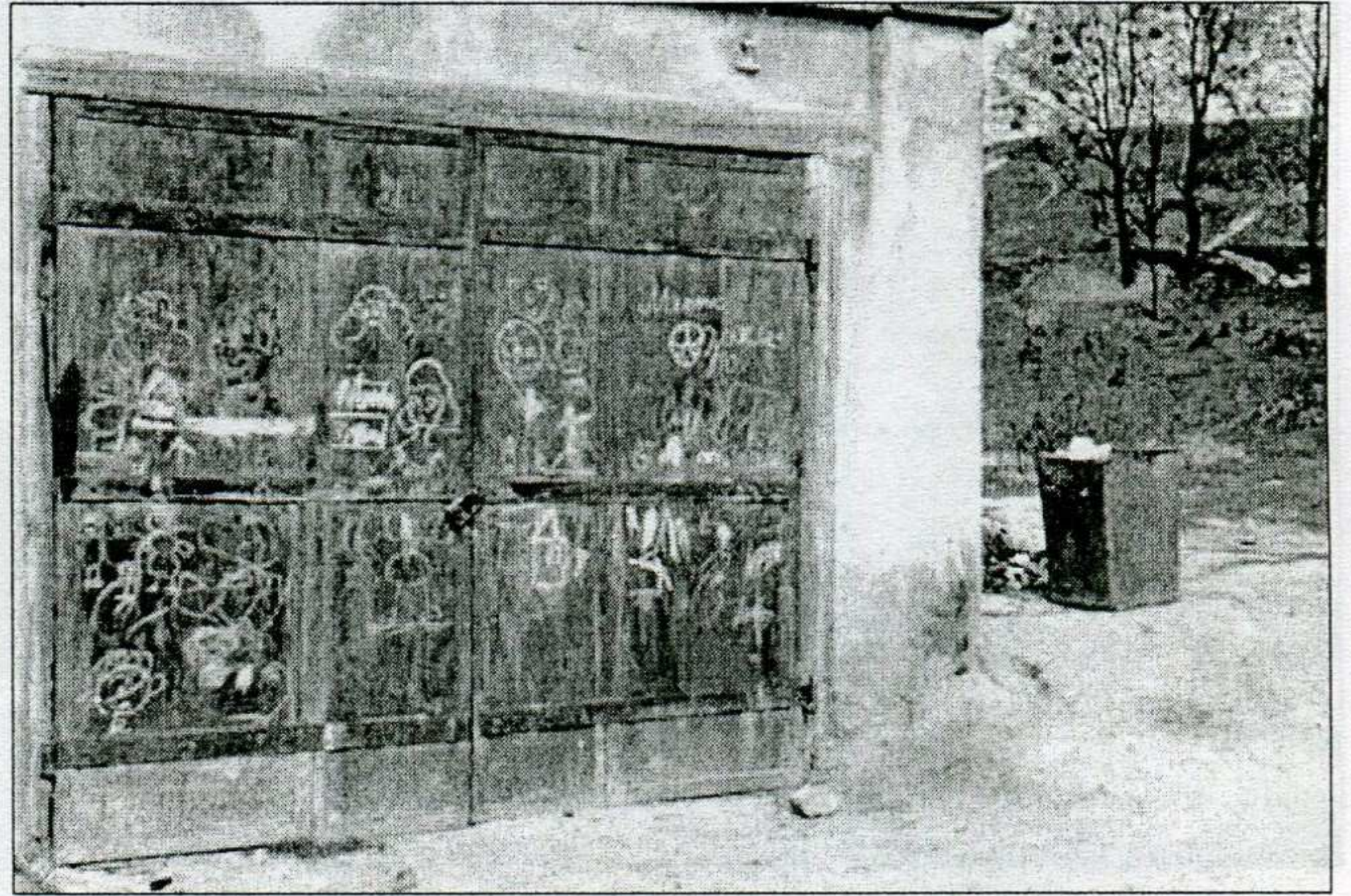

Личаків. Вулиця Острозьких (16. 04. 1961 р.).
Вид на вул. Острозьких згори. Як видно з фото, проблеми з водопостачанням у Львові мають давню традицію. Громадяни з тарою пробують роздобути H_2O в ендокринологічному диспансері при вул. Острозьких, № 1.

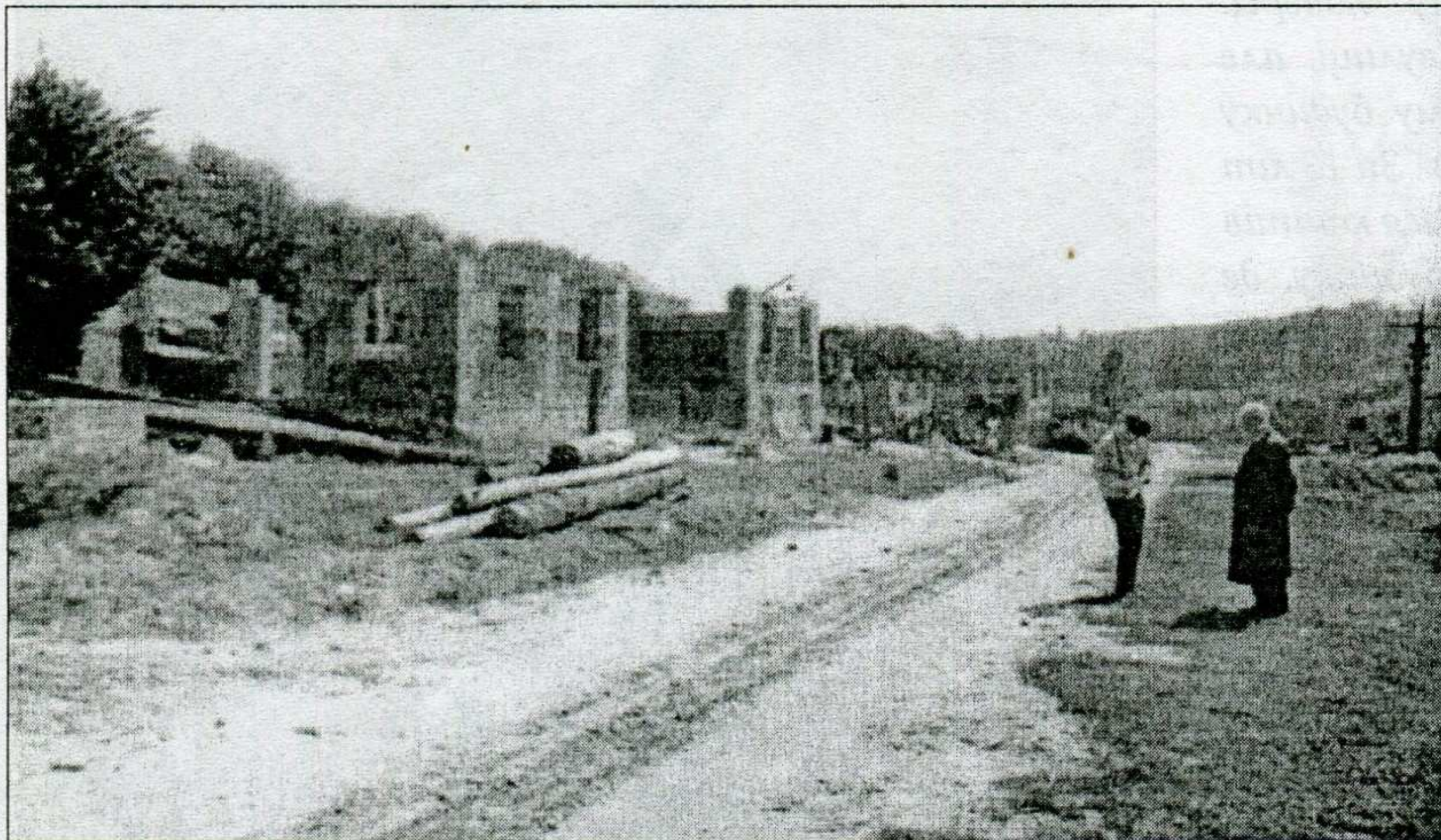
Личаків. Вулиця Острозьких (початок 1960-х років.).

Вид вул. Острозьких знизу – від вул. Ніжинської. Мощення тротуару плитами тербовельського пісковика донині збереглося на протязі лише метрів двадцяти. Вгору їде „Победа” – вірна копія „Стандарт-авангарду”, рівно ж, як і „Москвич”, що був копією передвоєнного „Опель-кадета”. Ці марки авто чесно прослужили на наших дорогах чверть віку, але вже давно стали раритетами.

Мазурівка. Вулиця Харківська (16. 04. 1961 р.).

Для історії львівського субмистецтва це фото матиме неабиякий інтерес – точно датовані графіті на дверях гаража поряд зі скульптурною майстернею Д. Крвавича.

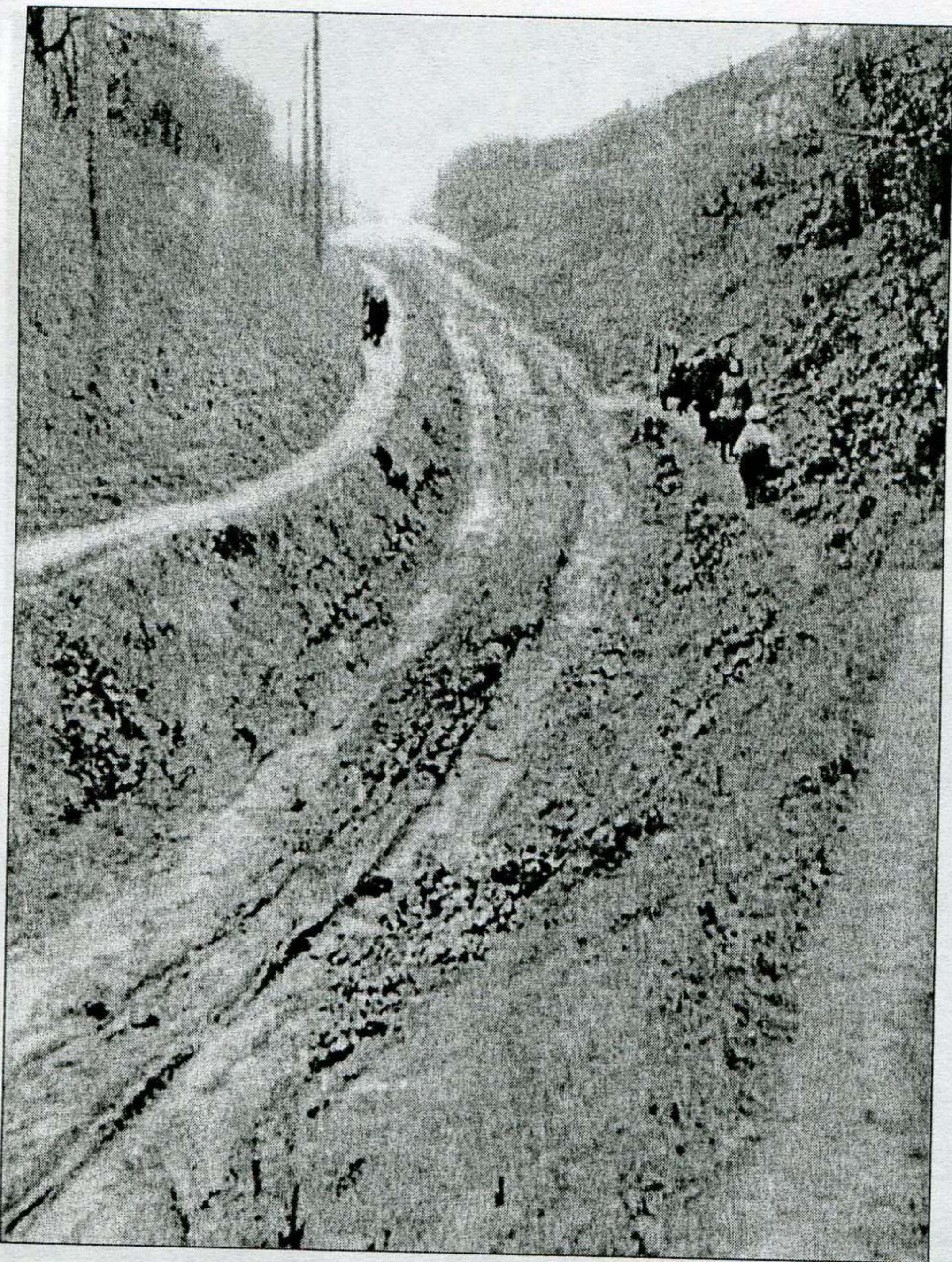
Ялівець. Вулиця Голубця (1960 рік).

Весна 1960 р. Місто переживає перший повоєнний будівельний бум. Поряд з „хрущівками”, як гриби, виростають індивідуальні будиночки, шикуючись у вулиці. На фото – справа професор І. Крип'якевич і я.

Ялівець (1960 рік).

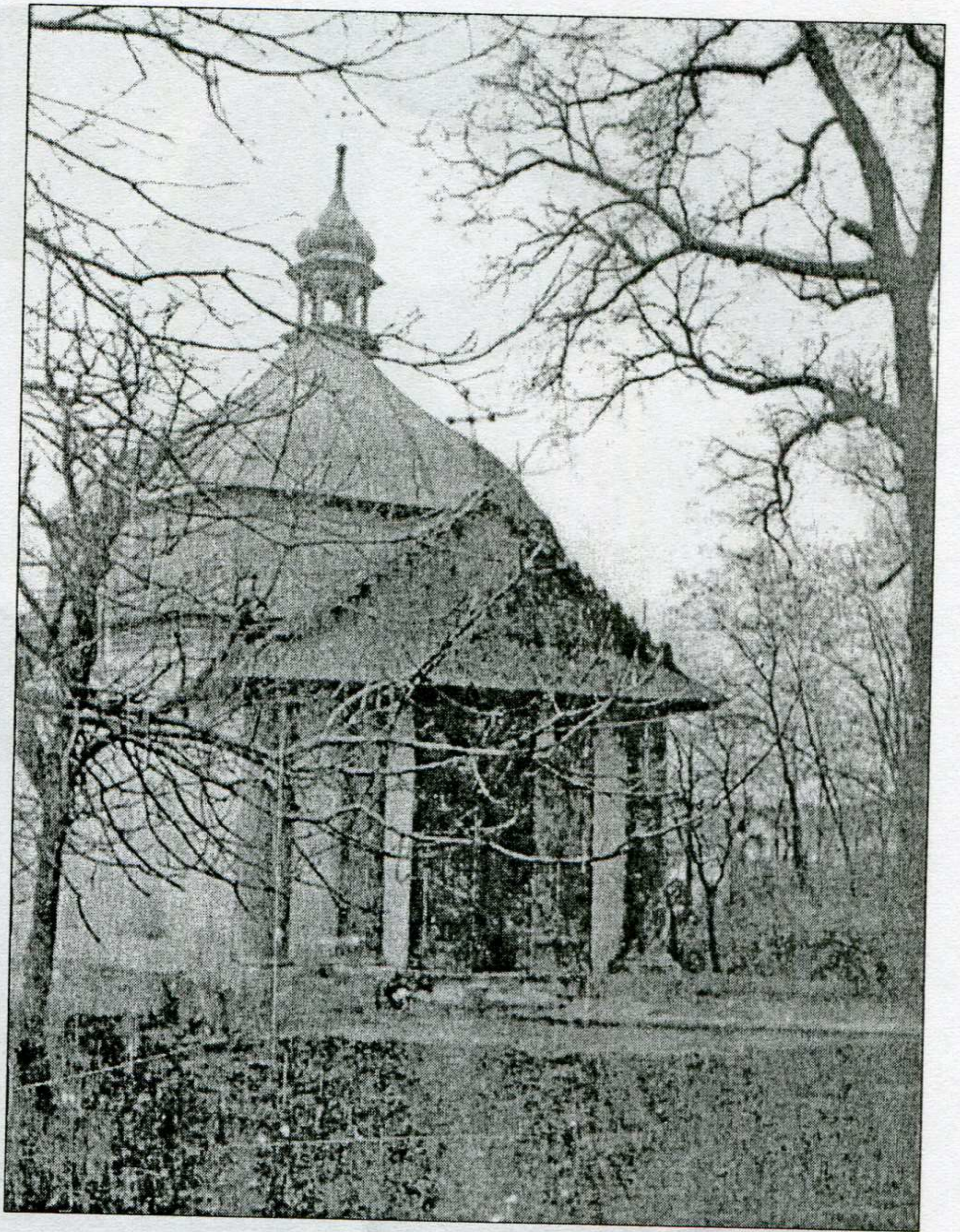
Загальний вид Ялівця від залізничної колії, що вела до фабрики дріжджів. На обрії справа видно дзвіницю колишнього костюлу Марії Остробрамської. Впоперек кадру проходить траса вул. Личаківської, кювети якої тут в час війни були демонстративно вимощені надгробними плитами, взятими з єврейського кладовища.

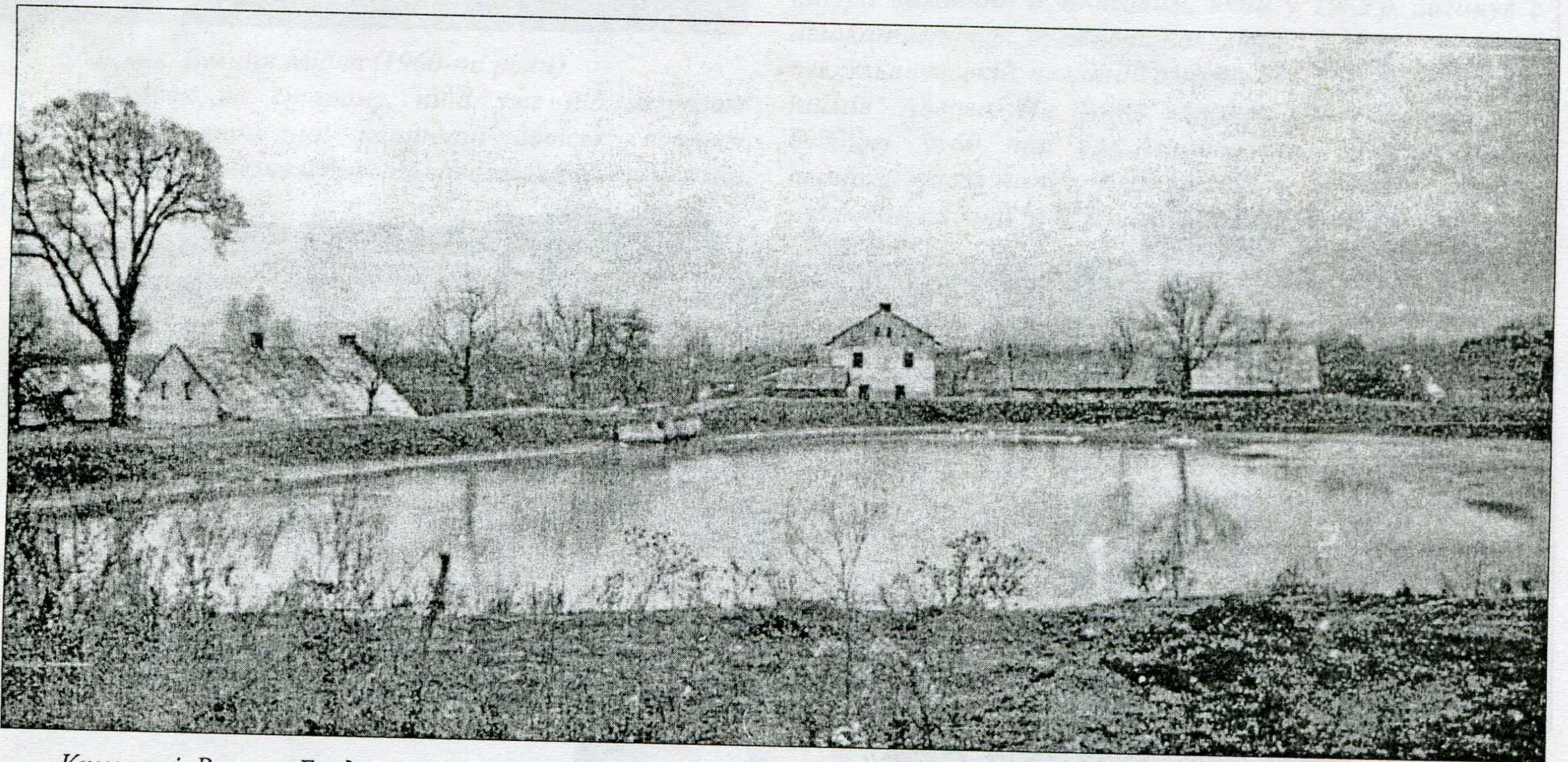
Кривчиці. Дорога Кривчицька (початок 1960-х років).

Цивілізація на Дорозі Кривчицькій закінчувалася біля будинку № 51 – тут була кінцева зупинка автобуса. Дорога ж за словами Станіслава Лема „...уявляла собою липку хлюпаючу субстанцію на складно влаштованому дні, покритому круглими й продовгуватими заглибленнями й виступами”. („Вторгнення з Альдебарана”).

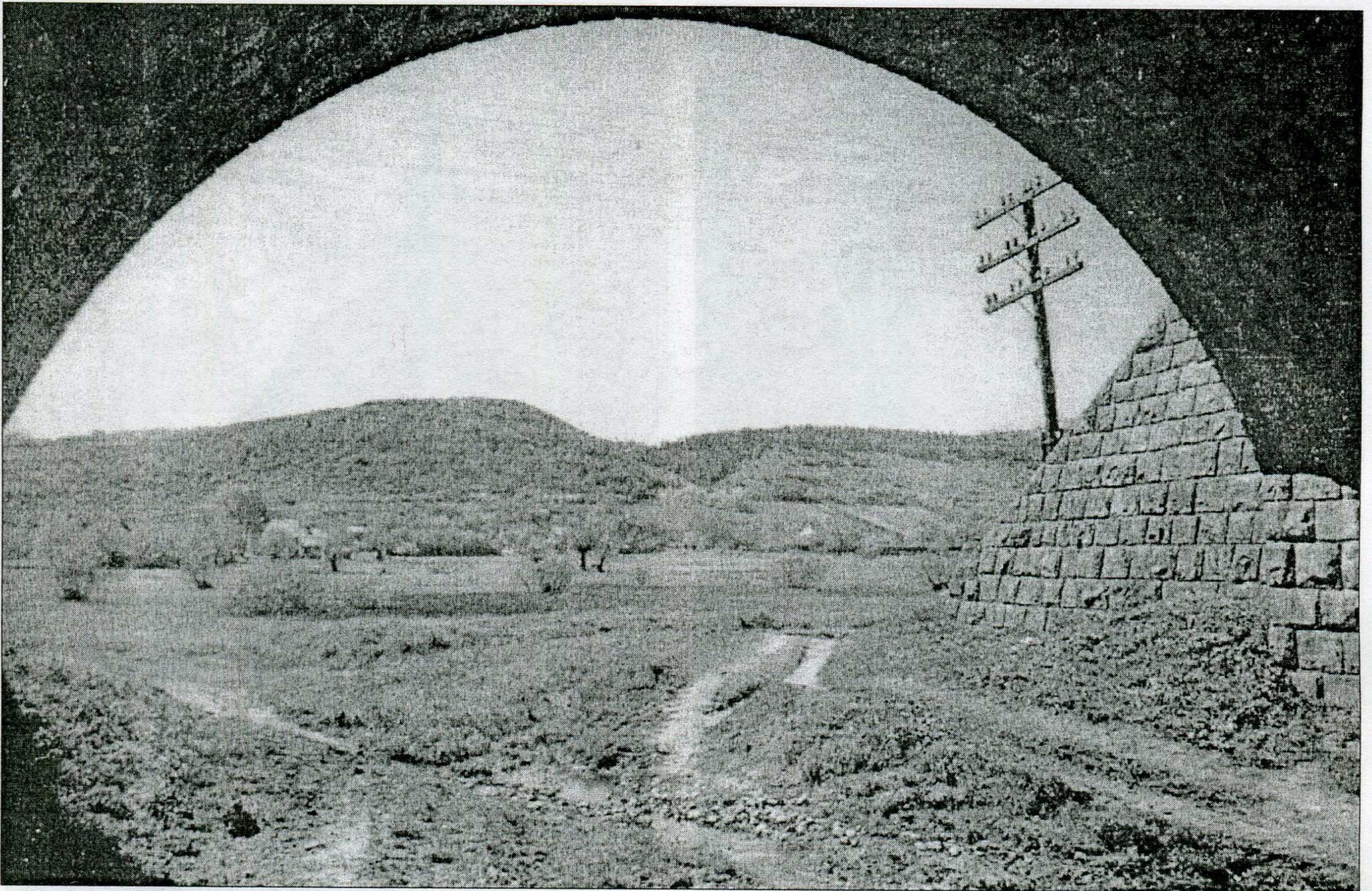
Кривчиці. Дорога Кривчицька (початок 1960-х років).

Наприкінці лівої сторони Дороги Кривчицької була невеличка церковця Св. Іллі, яка на той час належала до рідко у нас спотиканої категорії дводільних церков. У львівських околицях аналогічне планування мала тільки церква Успіння Анни на Голоську. Сьогодні обидві церкви капітально перебудовані.

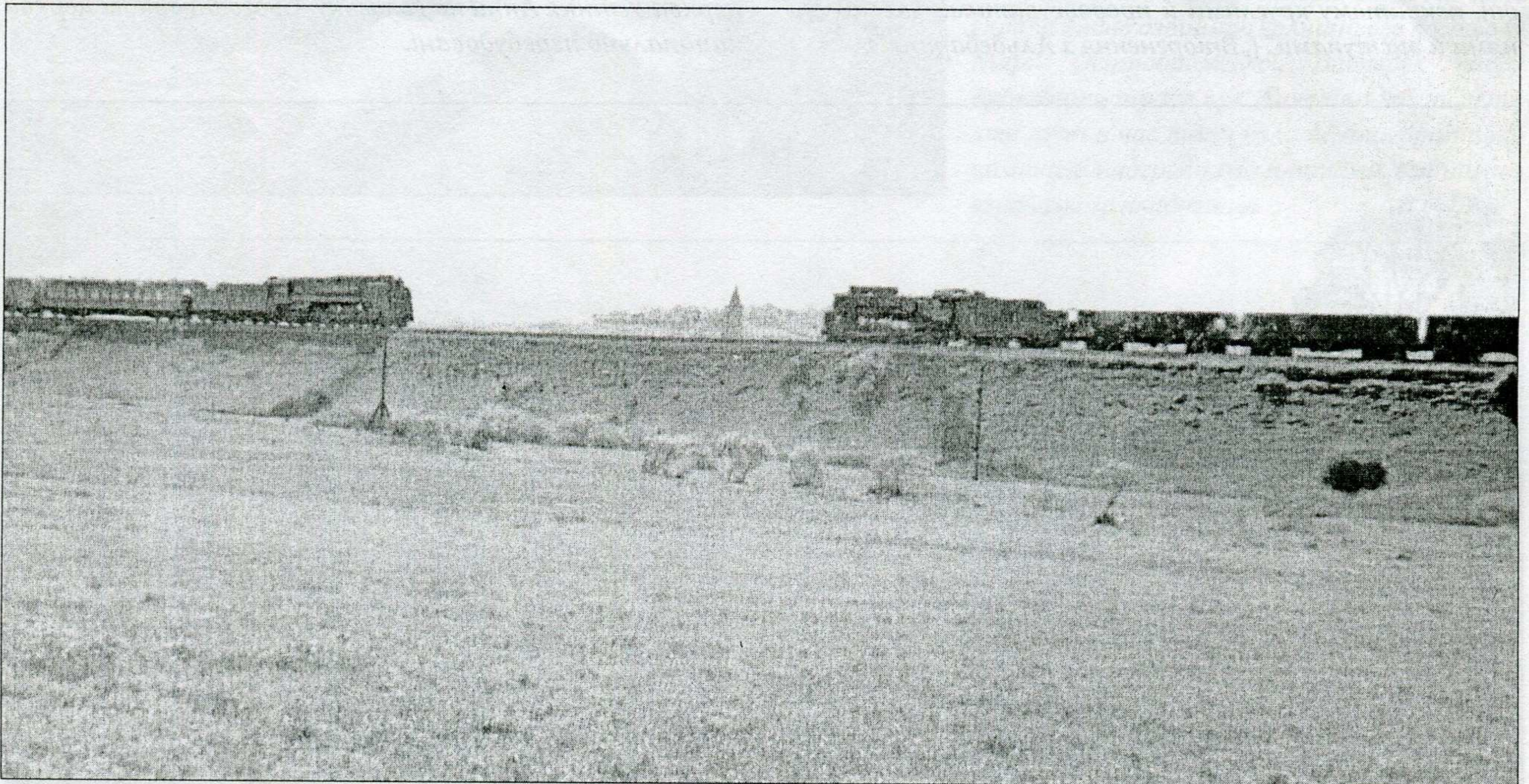
Кривчиці. Вулиця Богданівська (початок 1960-х років).

Нижче церкви Св. Іллі Дорога Кривчицька круто опускалася вниз, де зліва від католицького костьолу (тепер церква Різдва Богородиці) був обширний став, наповнюваний потоками, які починалися на схилах Кайзервальду.

Кривчиці. Вулиця Богданівська (початок 1960-х років).

Вид на Хомець з-під арки моста, де зараз проходить вул. Богданівська. Попід Хомцем негустим ланцюжком тягнуться будиночки вздовж дороги, яка сполучає Кривчиці зі Старим Знесінням. Стежки попід мостом витоптані коровами й козами, яких виганяли на випас поза колією.

Кривчиці. Вулиця Богданівська (23. 04. 1961 р.).

На цих луках випасали худобу з Кривчиць. Ні про яку електрифікацію залізниці ще мови нема – все рухається на тепловій тязі. Але вже тоді хтось з молодих поетів-шестидесятників написав: „ах, як не хотіли паровози місце уступати на чолі поїздів!“. Символічно.

Збоїська. Вулиця Мідна (1960-ті роки).

Надгробок на старому, нині уже під загрозою остаточного знищення цвинтарі Збоїськ, вдалося ідентифікувати легко й просто завдяки силуету церкви Св. Дмитрія на горбі.

Збоїська. Вулиця Липинського (лютий 1968 р.).

Елемент програми „Мистецтво – народу”. Скульптура виконана В. Власовим, який у 1962 р. загинув в авіакатастрофі, була встановлена на щойно утвореній вул. Ульяновській, названій в честь одного з „міст-побратимів” Львова. На фото звертає увагу відсутність будинку № 60 при вул. Липинського, внаслідок чого видно забудову на вул. Хмельницького, а також стовпи трамвайної лінії № 6, рондо якої було біля самої АС-2.

Збоїська. Вулиця Липинського (лютий 1968 рік).

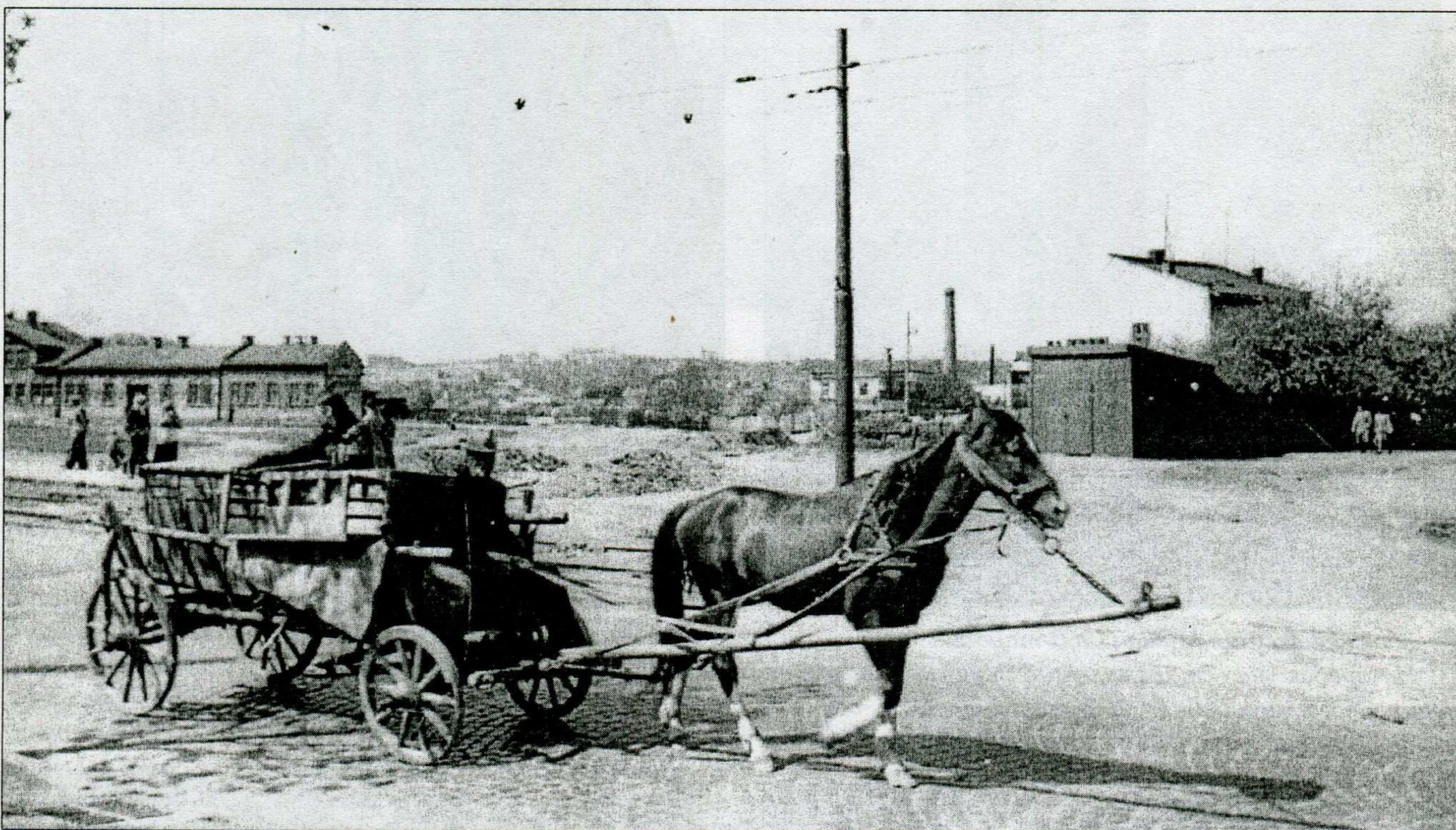
Скульптура В. Власова знаходилася у сквері, який тягнувся рівнобіжно Полтві, що текла тут відкрито. Вулиці Замарстинівська, Промислова (міст на фото), Хмельницького продовжувалися на Заріччі.

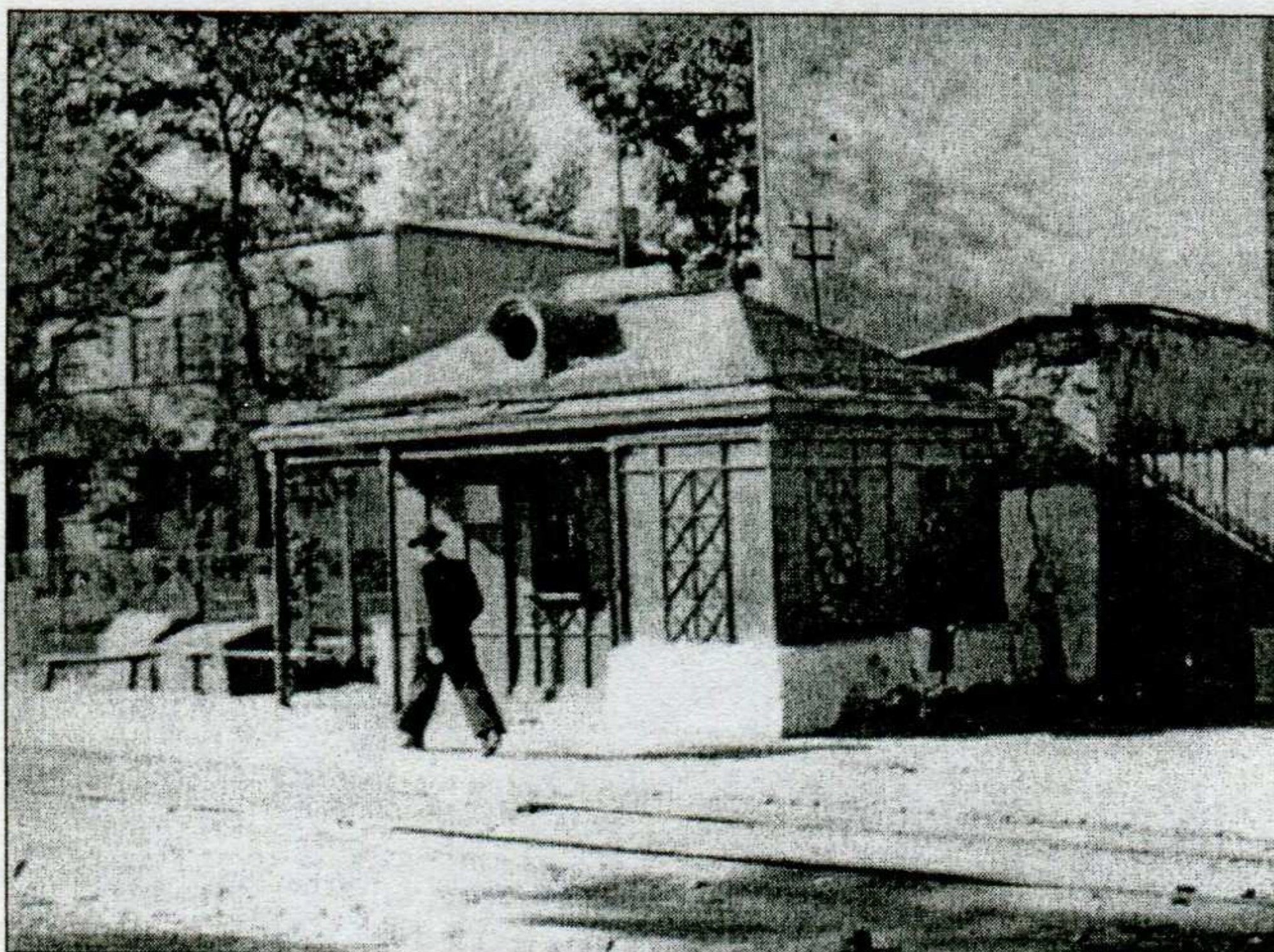
Замарстинів. Вулиця Б. Тена (початок 1960-х років).

Вулиця донині в якійсь мірі зберегла свій вигляд, що правда сецесійного декору на фасаді домика справа уже нема, менше стало й парканів, заміненних сіткою, проїжджу частину заасфальтували. Однак, свій підміський чар вуличка ще остаточно не розтратила. На фото вглибині (справа наліво): Й. Гронський, професор І. Крип'якевич і я.

Замарстинів. Вулиця Замарстинівська (початок 1960-х років).

Вулиця Замарстинівська у місці, де вона тепер перетинається з вул. Липинського, ще суцільно мощена „кісткою”, по якій підводили страшенно гуркотіли кованими колесами. Домики зліва – це існуючі №№ 7, 9 вул. Підрічної, між стовпом трамвайної лінії і будиночком справа – початок вул. Вербової.

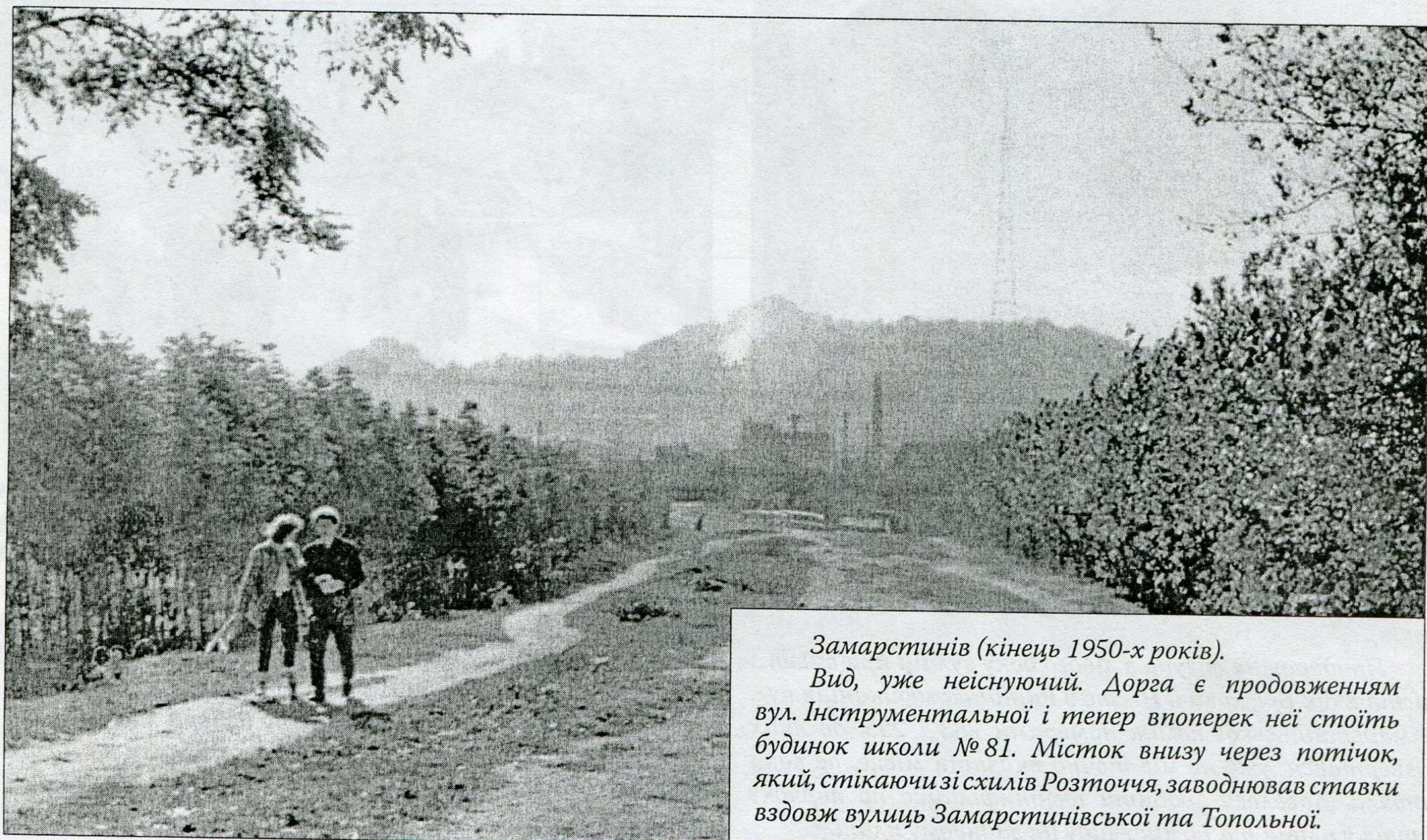
Замарстинів. Вулиця Замарстинівська (початок 1960-х років).

Передвоєнний павільйон кінцевої зупинки трамваю № 4. Ще один подібний йому павільйон досить довго проіснував на роз'їзді трамваїв №№ 4 і 10 – там, де зараз встановлено пам'ятник І. Трушу.

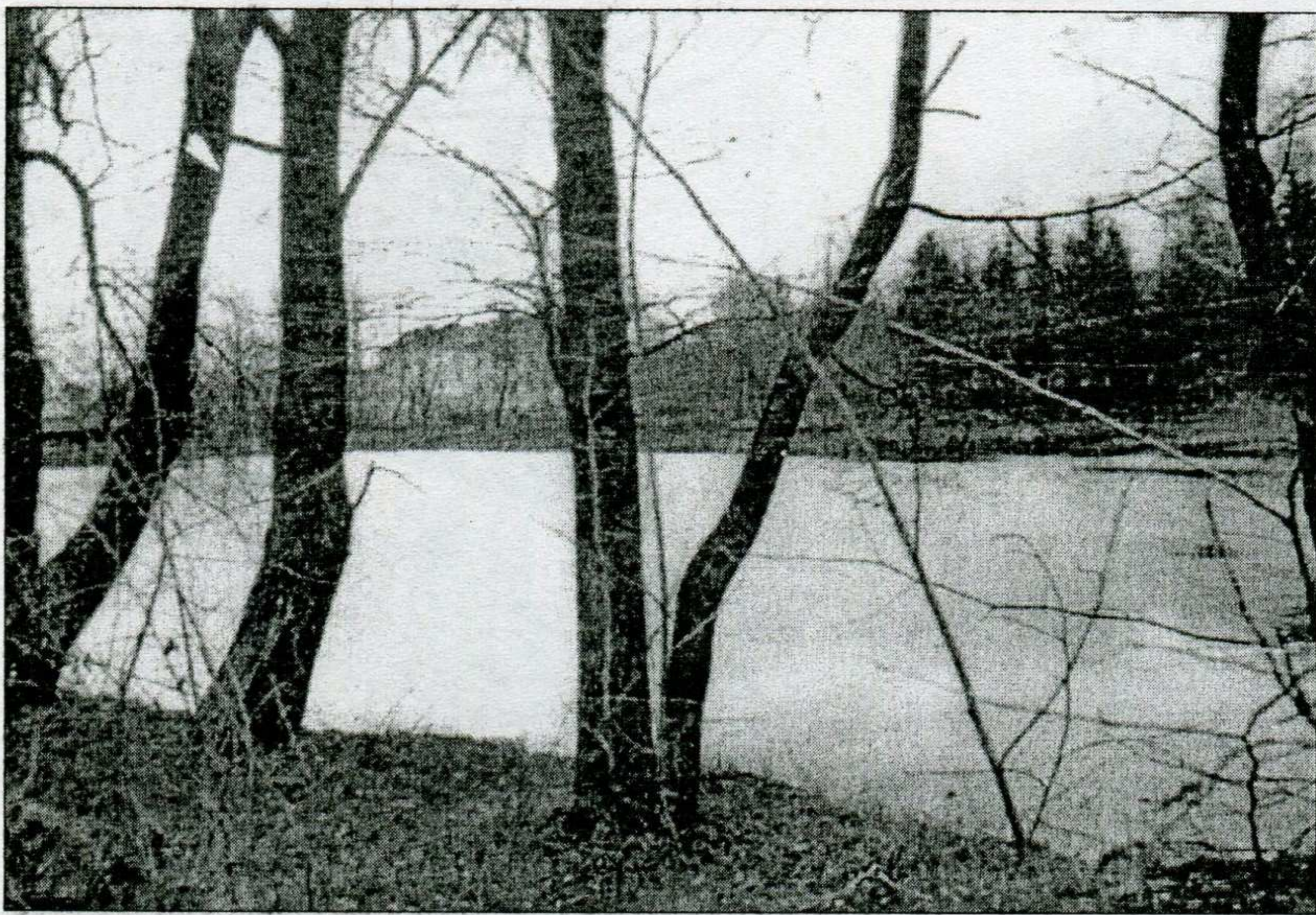
Замарстинів. Вулиця Я. Райніса (кінець 1950-х років).

Місце, яке з трудом піддалося ідентифікації. Крутизна дороги робить враження великої глибини долини, і спочатку я пробував шукати це місце в околиці вул. Лісної. Насправді ж будиночки зліва – це одноповерхова забудова непарних 50-х номерів вул. Замарстинівської. Високі кам'яниці при проспекті Чорновола сьогодні заступили вид на куполи собору Юра та колишнього єврейського шпиталю вдалині.

Замарстинів (кінець 1950-х років).

Вид, уже неіснуючий. Дорга є продовженням вул. Інструментальної і тепер впоперек неї стоїть будинок школи № 81. Місток внизу через потічок, який, стікаючи зі схилів Розточчя, заводнював ставки вздовж вулиць Замарстинівської та Топольної.

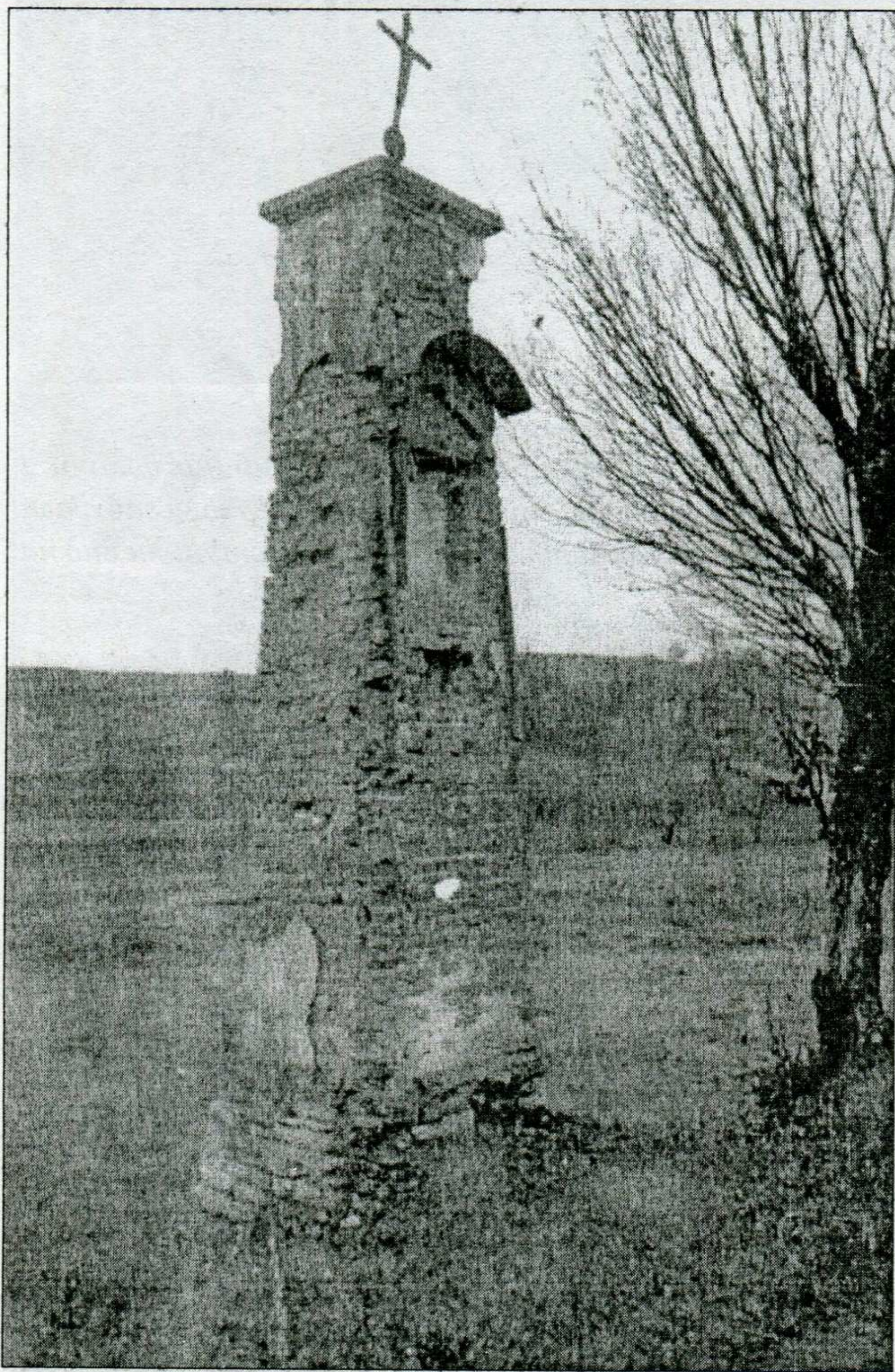

Голосько. Вулиця Замарстинівська (початок 1960-х років).

Ставок, нині осушений, нижче № 233 при вул. Замарстинівській. В пам'ять про нього лишилися тільки вулиці Заозерні (1-ша, 2-га...).

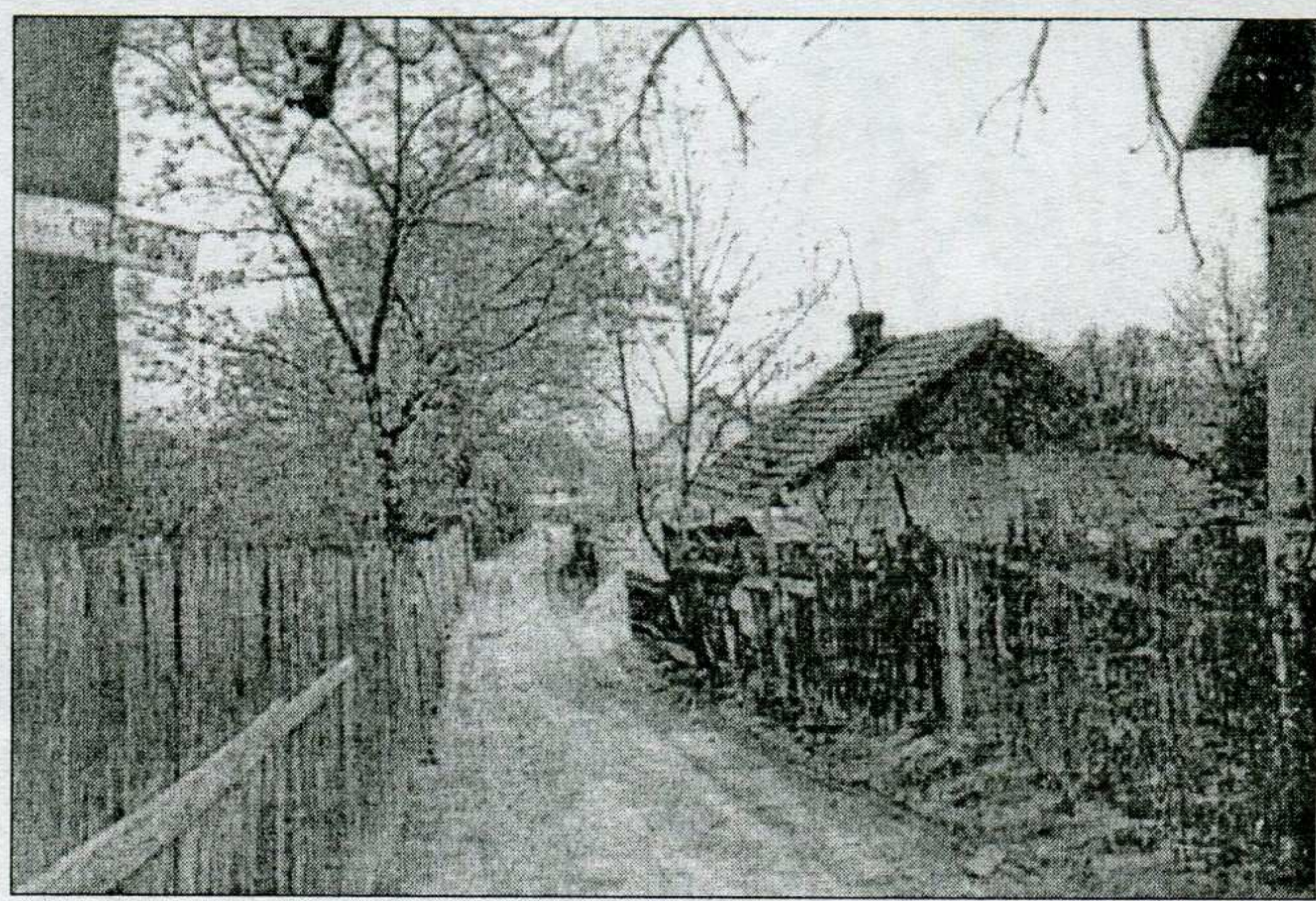
Підголосько. Вулиця Струмок (початок 1960-х років).

Вулиця Струмок названа з приводу протоку по ній одного з лівобічних допливів Полтви зі схилів Розточчя, після перетину з вулицею Варшавською.

Голосько. Вулиця Замарстинівська (початок 1960-х років).

Придорожня фігура з лівого боку вулиці при виїзді з міста в бік Брюхович. Ніхто з нинішніх мешканців вул. Замарстинівської поміж номерами 233 і 255, до яких я звертався, уже не міг точно вказати місце, де вона стояла. Довелося зробити ідентифікацію по порядку кадрів у плівці та по краєвиду на задньому плані.

Підголосько. Вулиця Струмок (початок 1960-х років).

Юні мешканці Голоська. Можливо, що хтось із них себе впізнає (хоч зараз йому біля 50-ти літ). Але на сьогодні він уже став частиною історії міста – як типовий представник львівської околиці, коли на місці корпусів Української академії друкарства ще була молочна ферма.

Клепарів. Вулиця Винниця (початок 1960-х років).

На ті часи це була звичайна ґрунтова дорога, яка петляла поміж одноповерховими будиночками і гайками, час від часу, перетинаючись зі струмком, який теж прямував до Полтви.

Клепарів. Вулиця Винниця (початок 1960-х років).

Зараз цього відрізка Винниці уже нема. Вона перетята асфальтованою трасою, яка провадить вгору до вул. Шевченка. Але струмок, на містку через який я стою, вижив – ще метрів 300 він тече поміж горою та будинками зліва по поверхні. Будинки – це парні десяти – тридцяті номери Винниці, які опинилися зліва, бо нова проїжджа частина пройшла по їхніхгородах.

Янівське. Вулиця Шевченка (1960 рік).

Частина вул. Шевченка акурат на гребені Головного європейського вододілу. Авто їдуть в сторону центра міста. Кам'яничок, зафіксованих на фото, уже нема, на їх місці зведені будинки №№ 108 – 116, які фланкують вильот на вулицю Шевченка вулиці Єрошенка.

Янівське. Вулиця Шевченка (1960 рік).

Професор Крип'якевич читає газету в скверику на розі вул. Шевченка і генерала Юнаківа. Не виключено, що в скорому часі ця ділянка буде забудована, бо поряд, на місці бувшого таксопарку, вже йде велике житлове будівництво.

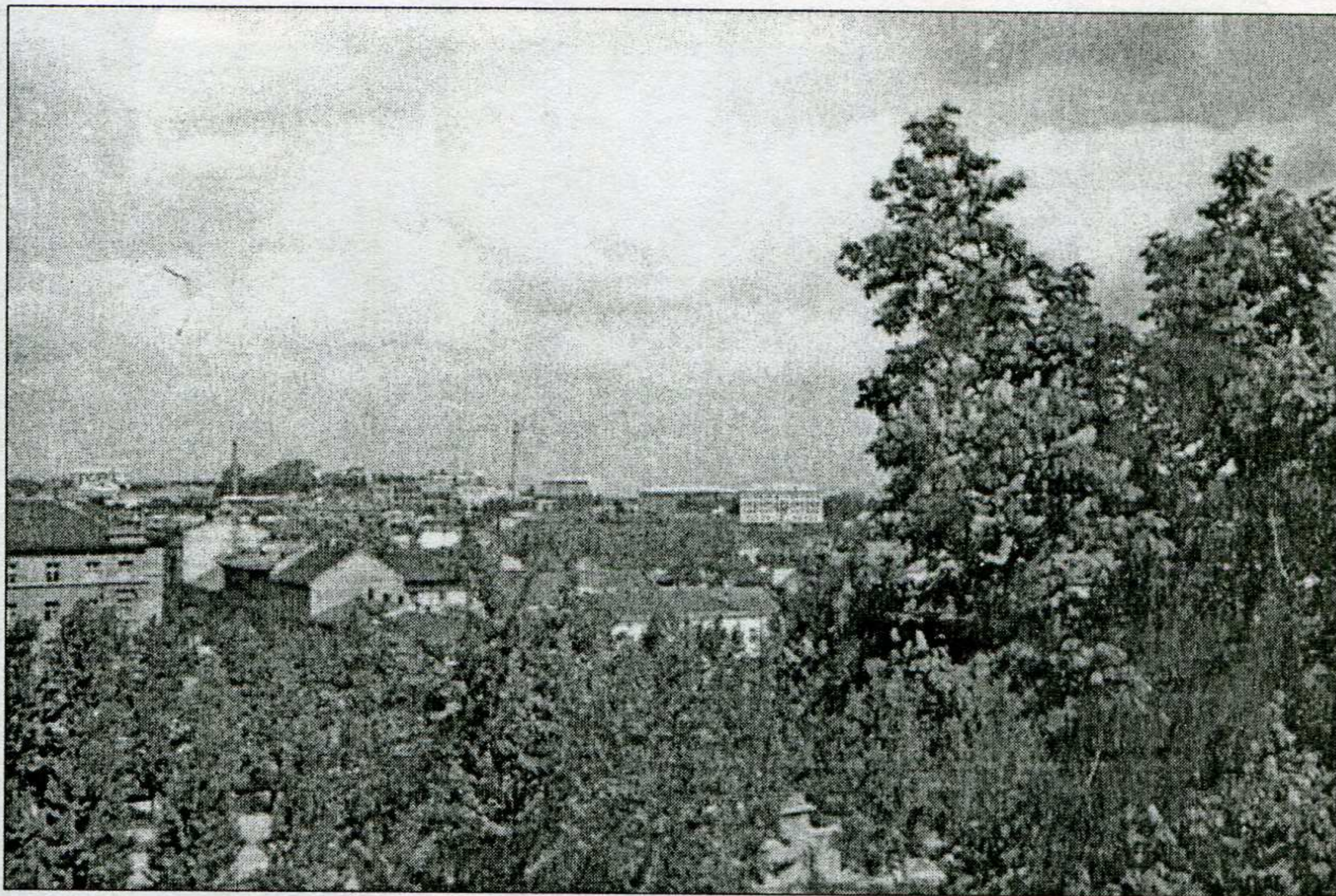

Янівське. Вулиця Шевченка (1960 рік).

Костьол реформатського монастиря (тепер – церква Андрія Первозванного) при вул. Шевченка, № 66 після Другої світової війни накритий новим дахом і перетворений на Будинок культури склозаводу, що був поряд.

Святоюрська гора. Вид на Пилихівку (початок 1960-х років).

Вид зі Святоюрської гори на Північ. Зліва над деревами видно будинок на розі вулиць Городоцької і Ярослава Мудрого. Правіше центра – будинок СШ № 44 на вул. Пстрака, з'явилися і перші „хрущовки” на вул. Золотій (на обрії), але про натовп „висоток” ще нема й мови.

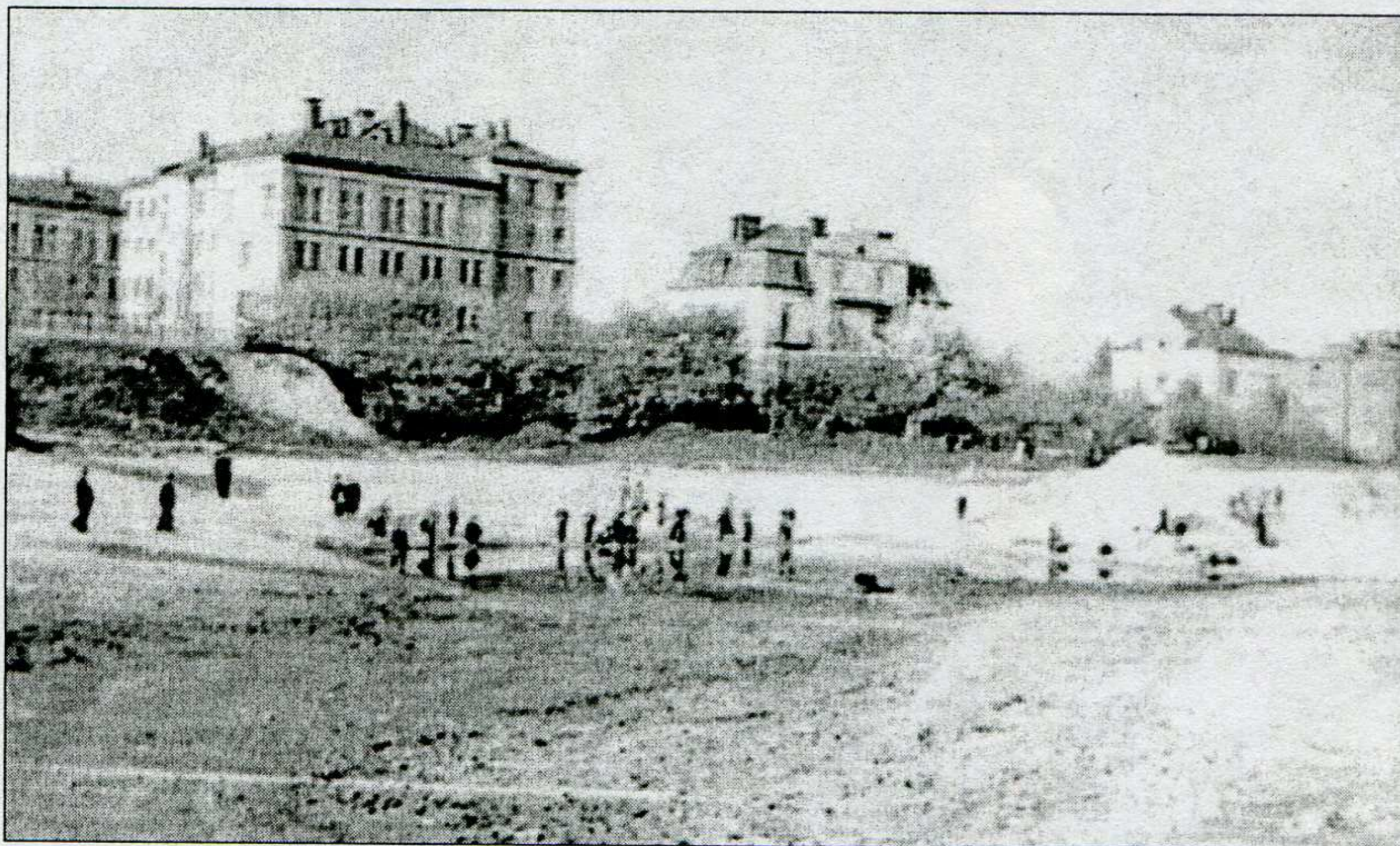
Богданівка. Вулиця Суха (листопад 1966 р.).

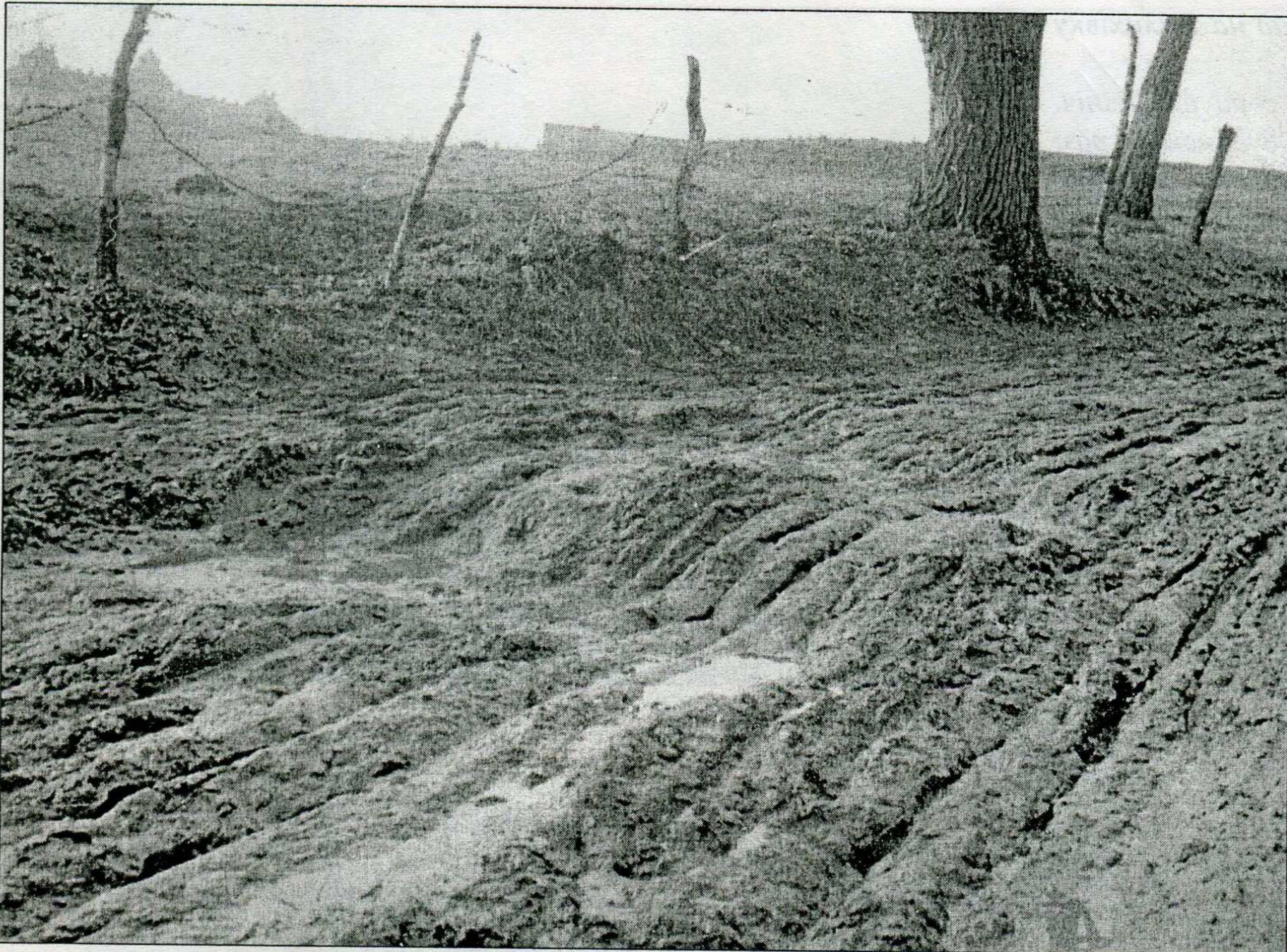
Зрозуміло, що фото обіграє контраст дійсності й назви вулиці, хоч Ю. Дороша естетичні вартості фактури болота цікавили завжди.

Вулька. Вулиця генерала Чупринки (початок 1960-х років).

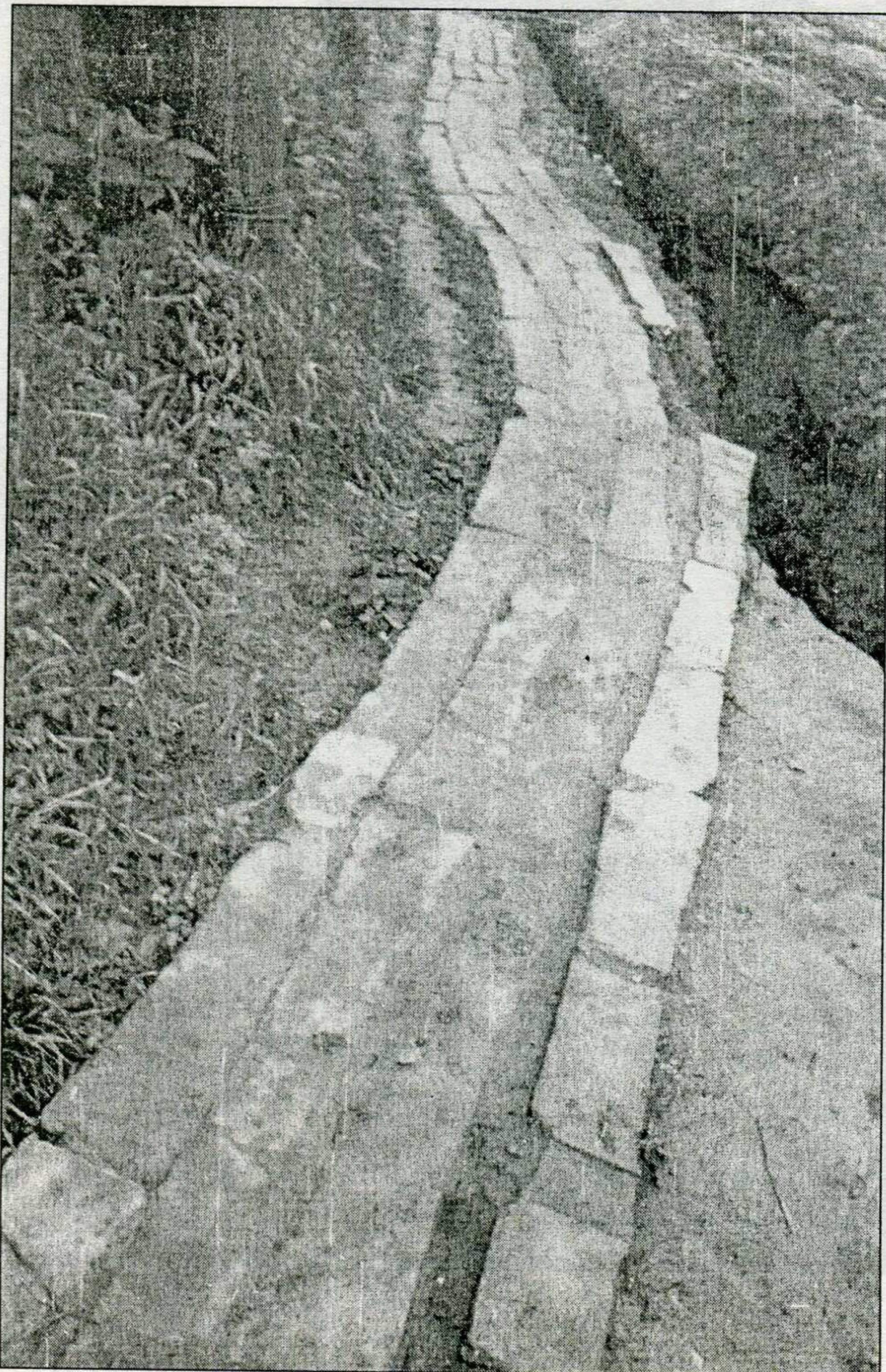
Черговий раз осушений ставок у верхів'ях річки Сорока. Будинку гуртожитку при вул. генерала Чупринки, № 134 ще нема, але будівля тодішнього технікуму радіоелектроніки (лівіше центра) уже височить. Через кілька років один з найцікавіших тодішніх львівських живописців Б. Сойка виконає в аудиторії літератури стінопис на шевченківську тему. (На сьогодні якщо й зберігся, то лише завдяки тому, що був вчасно забілений).

Вулька. Вулиця генерала Чупринки (1950-і роки).

Підтвердженням тези, висловленої вище, є ще один зразок багнистої дороги, зроблений зовсім в іншому місці і в інший час – околиця Лісотехнічного інституту (зліва вгорі) тоді, коли довкола ще розлягалися пустирі.

Вулька. Вулиця Бойківська (початок 1960-х років).

Після зруйнування цвинтаря УСС-ів на Личакові їх хрестами вимостили тротуари від початку нинішньої вул. княгині Ольги (знайдені при земляних роботах у 2004 р.) аж до половини вул. Бойківської, де ще в половині 1960-х років їх було видно.

“Центр Європи” видає
книги з історії
Галичини, путівники,
мистецтвознавчу
літературу,
каталоги виставок

“Галицька брама” –
незалежний часопис.
Розповсюджується
в роздріб

Засновник –
видавництво
“Центр Європи”

Часопис видається
при підтримці
громадської організації
“Інститут Львова”

Головний редактор –
Олександр Шишка
Відповідальний
за випуск –
Андрій Дорош
Набір і верстка –
Дмитро Середа

© Громадська організація
“Інститут Львова”
© “Центр Європи”
Права на текстову частину
та ілюстрації застережено.
Відповідальність за
вірогідність наведених фактів
несуть автори статей

Адреса редакції:
79000, Львів,
вул. Костюшка, 18,
3 поверх.
Тел./факс: 72-35-66
E-mail: centrevr@is.lviv.ua
[www: centrevr.lviv.ua](http://www.centrevr.lviv.ua)
Реєстраційне свідоцтво
серія ЛВ № 175
від 16 серпня 1994 р.

Друкарня
видавництва ПП
“Полі-Старт”.
Друк офсетний.
Обсяг 2 арк.
Тираж 2000